WIADOMOŚCI CELNE
Numer Specjalny
2003
ISSN 1230 908 • MINISTERSTWO FINANSÓW - SŁUŻBA CELNA • WARSZAWA 2003

WIADOMOŚCI CELNE

REDAKCJA
Redaktor naczelny: Elżbieta Giska
Sekretarz redakcji: Beata Zuba,
Marcin Woźniczko

PROJEKT GRAFICZNY
Aleksandra Laska

SKŁAD I DRUK
POLCOM

WYDAWCA
Ministerstwo Finansów – Służba Celna
Warszawa, ul. Świętokrzyska 12
www.mf.gov.pl/Służba Celna tel. 694 46 30

3 Zmiany w przepisach celnych po akcesji Polski do Unii Europejskiej

6 Strategia Komisji Europejskiej na rzecz unii celnej

12 O tym jak wpływy z ceł zasilą budżet Unii Europejskiej

14 Regulacje dotyczące zwrotów lub umorzeń należności celnych zawarte w prawie celnym Wspólnoty Europejskiej

16 Podstawowe założenia funkcjonowania gospodarczych procedur celnych w Unii Europejskiej

19 Reguły pochodzenia w ustawodawstwie Unii Europejskiej

21 System kontroli celnej refundacji eksportowych we Wspólnej Polityce Rolnej

26 Procedury graniczne w zakresie ochrony praw własności intelektualnej w aspekcie przystąpienia do Unii Europejskiej

28 Kontrola wywozu dóbr kultury w Unii Europejskiej

31 Nowy Skomputeryzowany System Tranzytowy NCTS

32 Procedura tranzytu w transporcie drogowym po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej

33 Swoboda przepływu towarów

36 Taryfa celna po akcesji Polski do Unii Europejskiej

39 Istota nowych regulacji prawnych w zakresie akcyzy

40 Istota Systemu Wymiany Informacji Akcyzowej

42 Harmonizacja podatków akcyzowych w Unii Europejskiej

Szanowni Państwo!

Perspektywa wejścia Polski do Unii Europejskiej wywołuje wśród funkcjonariuszy celnych wiele pytań, nadziei i obaw. Są one zrozumiałe zważywszy, iż jesteśmy obecnie Służbą powołaną głównie do zapewnienia zgodności z prawem obrotu towarowego z zagranicą. Wszyscy przecież wiemy, iż wstąpienie Polski do Unii Europejskiej oznacza zniesienie granic celnych z Niemcami, Czechami, Słowacją i Litwą, znamy fundamentalną zasadą jednolitego rynku Unii Europejskiej zapewniającą swobodny przepływ towarów pomiędzy krajami Unii.

Od 1 maja 2004 r. dzieli nas prawie rok, dużo jest jeszcze do zrobienia. Na wiele pytań, w tym tych najważniejszych, znamy już jednak odpowiedź.

W dniu 20 maja 2003 r. Sejm RP uchwalił bardzo ważną dla Służby Celnej ustawę o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych (...). Przepisy tej ustawy powierzające administracji celnej szereg nowych kompetencji są wyrazem uznania dla Służby Celnej, są również wyrazem zaufania. Zaufania, iż jesteśmy Służbą dobrze merytorycznie przygotowaną do nowych zadań, Służbą sprawną i efektywną. Służbą przyjazną i nowoczesną. Nie możemy tego zaufania zawieść zważywszy, iż uchwalenie powołanej ustawy jest najlepszym rozwiązaniem dla perspektywy utrzymania zatrudnienia w Służbie Celnej w warunkach funkcjonowania wolnego rynku Unii Europejskiej.

Z dniem akcesji Polski do Unii Europejskiej musimy być gotowi do wykonywania nowych zadań w sposób kompetentny. O tym jakie czekają nas zadania, jaki jest stan naszych przygotowań piszemy w tym specjalnym unijnym numerze „Wiadomości Celnych".

Podsekretarz Stanu
Szef Służby Celnej
Robert Kwaśniak

ZMIANY W PRZEPISACH CELNYCH PO AKCESJI POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

I. WPROWADZENIE

Unia Europejska jest obszarem, w którym są stosowane wspólne przepisy celne. Wynika to z faktu, iż podstawą działania Wspólnot Europejskich jest unia celna. Polska stając się członkiem Unii Europejskiej zostanie nią objęta.

Oznacza to, że z dniem przystąpienia do Unii Europejskiej nastąpi zniesienie celnej granicy lądowej między Polską a Niemcami, Czechami, Słowacją i Litwą. Ponadto zostanie wprowadzona obowiązująca obecnie w UE wspólna zewnętrzna taryfa celna. Na całym obszarze Wspólnoty będą zaś stosowane te same przepisy celne.

Do najważniejszych regulacji prawnych w obszarze celnym zaliczyć należy:

a) Rozporządzenie Rady Nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny
b) Rozporządzenie Rady Nr 2545/93 z dnia 2 lipca 1993 r. wprowadzające Przepisy Wykonawcze do rozporządzenia Rady Nr 2913/92 ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks celny
c) Rozporządzenie Rady Nr 918/83 z dnia 28 marca 1983 r. ustanawiające Wspólnotowy system zwolnień celnych
d) Wspólnotowa Taryfa celna
e) Konwencje i umowy międzynarodowe
f) Regulacje wprowadzające środki pozataryfowe.

Należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, iż z dniem akcesji obowiązująca w Polsce Ustawa z dnia 9 stycznia 1997 r. Kodeks celny (tj. Dz.U. z 2001r. Nr 75, poz. 802 z późn. zm.) zostanie uchylona. Równocześnie przestaną obowiązywać wszystkie akty wykonawcze wydane na podstawie Kodeksu celnego. Ten sam los spotka także inną bardzo istotną ustawę dotyczą obrotu towarowego z zagranicą, a mianowicie Ustawę z dnia 26 września 2002 r. o administrowaniu obrotem towarami z zagranicą (Dz.U. Nr 188, poz. 1272).

Zgodnie z systemem prawnym obowiązującym na obszarze UE regulacje prawne wydane w formie rozporządzenia mają moc obowiązującą wszystkie państwa członkowskie i muszą być stosowane bezpośrednio. Zasadą także jest to, iż muszą być one opublikowane w unijnym Dzienniku Urzędowym KE czyli w „Official Journal" w języku obowiązującym w danym państwie. Oznacza to, iż unijne przepisy celne wydane w randze rozporządzenia będą opublikowane w wyżej wymienionym dzienniku promulgacyjnym w języku polskim. Niestety nie będą to teksty ujednolicone, a jedynie tłumaczenia tekstu podstawowego i przyjętych w terminie późniejszym przez UE zmian do tych przepisów.

W chwili obecnej robocze tłumaczenia regulacji unijnych znajdują się już na stronie internetowej służb celnych (www.mf.gov.pl, dział Służba Celna RP).

II. REGULACJE CELNE UE

Struktura Wspólnotowego Kodeksu celnego różni się od polskiego Kodeksu celnego. W tekście ta struktura zostanie zaprezentowana na tle rozwiązań, nieznanych dla przedsiębiorców, na gruncie polskich regulacji. Rozwiązania te będą obowiązywały polskich przedsiębiorców po przystąpieniu Polski do UE.

1. Dział I.
Przepisy ogólne Kodeksu celnego (art. 1-19)

W ramach tego działu został uregulowany m. in. zakres terytorialny rozporządzenia i podstawowe definicje. Na uwagę zasługuje tu zwłaszcza stwierdzenie zawarte w art. 2, iż „wspólnotowe ustawodawstwo celne stosuje się w sposób jednolity na całym obszarze celnym Wspólnoty".

W innym miejscu niż w polskim Kodeksie celnym jest uregulowana kwestia przedstawicielstwa. Przepisy w tym zakresie są ujęte w art. 5. Do kompetencji państw członkowskich została pozostawiona materia agenta celnego. W Polsce po 1 maja 2004 r. instytucja agenta celnego zostanie utrzymana i szczegółowa zapisana w krajowych przepisach celnych. Warto także zwrócić uwagę na art. 16 nakazujący przechowywanie dokumentów dla celów kontroli celnej przez okres 3 lat.

2. Dział II.
Elementy, na podstawie których stosowane są należności przywozowe lub wywozowe i inne środki przewidziane w ramach obrotu towarami (art. 20-36)

Dział ten obejmuje tak jak i w polskiej regulacji przepisy dotyczące Taryfy celnej, środków taryfowych, reguł pochodzenia i wartości celnej. Nowością jest to, że nie będzie już polskiej Taryfy celnej. Od 1 maja 2004 r. będzie w Polsce obowiązywała Taryfa celna przygotowywana przez Komisję Europejską. To samo dotyczy kontyngentów taryfowych i plafonów taryfowych. Nie będzie też już obowiązywał 9 cyfrowy kod PCN lecz 8 cyfrowy kod CN. Ważną informacją jest to, iż średnia ważona stawka celna wynosi w UE około 1,38% przy stosowanej obecnie w Polsce ponad 2%. Informacje o ustanowieniu kontyngentów są ogłaszane w Dzienniku Urzędowym KE (*Official Journal*). Polska stanie się też stroną umów handlowych obowiązujących obecnie w UE. Natomiast przepisy dotyczące wartości celnej i reguł pochodzenia nie różnią się znacząco od obecnych regulacji polskich.

3. Dział III.
Postanowienia odnoszące się do towarów wprowadzanych na obszar celny Wspólnoty do czasu otrzymania przeznaczenia celnego (art. 37-57)

Wprowadzenie towaru na teren Wspólnoty w Polsce będzie możliwe tylko i wyłącznie poprzez przejścia graniczne lotnicze i morskie oraz przez graniczne przejścia lądowe

z Białorusi, Ukrainy i Rosji (obwód Kaliningradzki). Na obecnych przejściach z Litwą, Słowacją, Czechami i Niemcami nie będzie kontroli celnej. Ulegną zmianie terminy dotyczące nadania towarowi przeznaczenia celnego. Będzie to w przypadku towarów przywożonych drogą morską tylko 45 dni i w pozostałych sytuacjach 20 dni. Organ celny będzie mógł podjąć decyzje o skróceniu tego okresu lub jego wydłużeniu, z tym iż wydłużenie, zgodnie z art. 49 nie może być dłuższe niż faktycznie niezbędne w określonej sytuacji.

4. Dział IV.
Przeznaczenie celne (art. 58-182)

To najobszerniejsza i najważniejsza merytorycznie część Wspólnotowego Kodeksu celnego.

Szczegółowo jest tu omówiona zarówno procedura zwykła jak i uproszczona dokonywania zgłoszeń celnych. Oczywiście dokumentem zgłoszenia celnego jest powszechnie znany SAD. Zasady jego wypełniania zostały uregulowane w załącznikach do rozporządzenia Rady nr 2545/93.

W tym dziale zostały opisane także wszystkie procedury celne:

a) **dopuszczenie do wolnego obrotu** – w UE jak widać procedura ta ma nieco inną nazwę i jest stosowana przy towarach niewspólnotowych.
b) **tranzyt** – istotnym novum będzie możliwość stosowania tranzytu wewnętrznego; natomiast przy tranzycie zewnętrznym będzie możliwość stosowania zabezpieczenia ryczałtowego ustalanego na poziomie 7000 Euro, a dla osób stale z niego korzystających może to być nawet tylko 30% tej kwoty.
c) **skład celny** – przepisy przewidują szerszą gamę form składów celnych. Oprócz znanych w Polsce typów A, B, C i F (ten ostatni ujęty w projekcie zmiany polskiego Kodeksu celnego) również typ D i E. Są to składy celne prywatne umożliwiające bardziej elastyczne prowadzenie działalności gospodarczej.
d) **uszlachetnianie czynne i bierne, odprawa czasowa** – w tym wypadku zasady w niewielkim stopniu się zmienią, zwłaszcza po wejściu w życie nowelizacji Kodeksu celnego z 2003 r. Należy pamiętać, iż z punktu widzenia regulacji celnych przywóz towarów np. z Niemiec do przerobu w Polsce nie będzie już np. procedurą celną uszlachetniania czynnego i nie będzie też wymagał uzyskania pozwolenia. Niewątpliwie ułatwi i uprości to działalność gospodarczą. Dotyczy to oczywiście wszystkich procedur celnych.
e) **przetwarzanie pod kontrolą celną** – tu mogą nastąpić korzystne dla przedsiębiorców rozwiązania. Jest to procedura obecnie w Polsce praktycznie nie wykorzystywana. Przepisy unijne bardziej liberalnie podchodzą do stosowania tej procedury. Jest ona także uzależniona od stawek celnych zawartych w Taryfie celnej, która przecież też się zmieni. Można więc przypuszczać, iż przedsiębiorcy zwrócą uwagę na nowe możliwości, które niesie za sobą stosowanie tej procedury.
f) **wywóz towarów** – procedura będzie stosowana w sytuacji wywozu towaru wspólnotowego poza granice już nie Polski, ale całej UE.

Instytucja wolnych obszarów i składów wolnocłowych. W UE w 2000 i 2001 roku zostały w tej instytucji wprowadzone poważne zmiany. Przede wszystkim oprócz tradycyjnych WOC (działających na podobnych zasadach jak w Polsce, vide przykładowo WOC w Gdańsku, Szczecinie czy w Mszczonowie) została przyjęta nowa koncepcja WOC zbliżona poniekąd do składu celnego. W ramach tej formy, WOC nie będą musiały być odgrodzone od pozostałej części terytorium. Spowoduje to obniżenie kosztów założenia takiej strefy wolnocłowej. Z uwagi jednak na utrudnioną kontrolę przez organy celne w przypadku składowania towarów w takim WOC konieczne będzie złożenie zabezpieczenia. Należy także podkreślić, iż polskie WOC, po przystąpieniu do UE będą mogły w dalszym ciągu bez przeszkód funkcjonować.

Pozostałe przeznaczenia celne (powrotny wywóz, zniszczenie i zrzeczenie się towarów) będą funkcjonowały w podobny sposób jak to jest teraz.

4. Dział V.
Towary wyprowadzane z obszaru celnego Wspólnoty (art. 183)

Takiego działu nie ma obecnie w polskiej regulacji. Przepisy dotyczą jedynie kwestii opuszczenia obszaru wspólnotowego drogą przez organy celne.

6. Dział VI.
Operacje uprzywilejowane (art. 184 – 188 oraz rozporządzenie Nr 918/83)

W tym zakresie nastąpią pewne zmiany, wynikające z faktu, iż w Polsce zwolnienia celne są ujęte w Kodeksie celnym (art. 190^{1}- 190^{48}) natomiast w UE są one zawarte w ww. rozporządzeniu Rady Nr 918/83. Zakres zwolnień celnych jest mniej więcej zgodny, drobne zmiany będą dotyczyły np. zwolnienia od cła tzw. mienia przesiedlenia. Po wejściu Polski do UE będzie można korzystać z tego zwolnienia po każdych 12 miesiącach legalnego pobytu poza granicami Wspólnoty (obecnie tylko raz na 3 lata). Bardzo istotnym i niekorzystnym gospodarczo działaniem będzie uchylenie z dniem 1 maja 2004 r. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie określenia dodatkowych zwolnień celnych. W tym akcie wykonawczym znajduje się kilkanaście wypadków, w których przywóz do Polski jest zwolniony od cła, w tym popularne zwolnienie dotyczące tzw. środków trwałych. Nie będzie w tym wypadku żadnego okresu przejściowego.

Towary powracające i produkty rybołówstwa będą dalej zwolnione od należności przywozowych na podobnych jak obecnie zasadach.

7. Dział VII.
Dług celny (art. 189-242)

W Unii Europejskiej w ramach zabezpieczenia oprócz gwarancji i gotówki mogą być stosowane także m. in.: zastawienie hipoteki, długu hipotecznego, zastawienie ruchomego użytecznego przedmiotu lub porównywalnego prawa do nieruchomości; solidarny akces długu przez osobę upoważnioną przez organy

celne, w szczególności odstąpienie weksla, za którego wykupienie osoba ta musi ręczyć. Przypadki i warunki, w których można skorzystać z tych form zabezpieczenia ustalane są przez organy celne. Trzeba jednak przyznać, iż jest mało prawdopodobne, aby powyższe formy zabezpieczeń były w Polsce stosowane.

Ponadto w tym dziale należy zwrócić uwagę na regulacje dotyczące zarejestrowania kwoty wynikającej z długu celnego. Termin ten wynosi tylko 2 dni, ale zgodnie z art. 219 może być przedłużony do 14 dni, gdy np. jest to związane z organizacją administracji państw członkowskich, a w szczególności, gdy prowadzona jest centralna rachunkowość.

Kolejnym istotnym elementem dla przedsiębiorców są odroczenia płatności, które przy łącznym stosowaniu procedur uproszczonych mogą dać przesunięcie terminu płatności nawet o 45 dni.

8. Dział VIII.
Odwołania (art. 243-246)

Zgodnie z art. 245 tryb postępowania odwoławczego określają kraje członkowskie, co oznacza, że w sprawach celnych będą stosowane przepisy Ordynacji podatkowej oraz krajowego prawa celnego w tym zakresie.

III. Przepisy Krajowe

Oprócz przepisów unijnych w Polsce będą funkcjonowały jeszcze regulacje krajowe w szczególności odnoszące się do kontroli celnej, właściwości organów celnych i ich struktury i właśnie postępowania celnego. Należy zaznaczyć także, iż przepisy unijne dają szereg delegacji państwom członkowskim umożliwiającym swobodne kształtowanie wybranych instytucji celnych (z tym, iż nie mogą one być sprzecznie z Kodeksem celnym). W polskich przepisach krajowych na mocy takiej delegacji uregulowana będzie kwestia funkcjonowania agencji celnych. Krajowe ustawodawstwo celne, zgodnie z przyjętym harmonogramem, ma być rozpatrywane przez Radę Ministrów na początku IV kwartału br. Wcześniej w ramach uzgodnień będzie ono konsultowane również ze środowiskami gospodarczymi.

IV. Traktat Akcesyjny i przepisy przejściowe

W Traktacie Akcesyjnym, w części poświęconej sprawom celnym Polska, wynegocjowała m.in., iż Rozporządzenie (EWG) nr 2913/92 i rozporządzenie (EWG) nr 2454/93 nie będzie się stosowało do poniższych postanowień szczególnych:

1. **Towary, które w dniu przystąpienia są czasowo składowane lub też poddane są jednej z procedur celnych** (tranzyt, skład celny, uszlachetnianie czynne, przetwarzanie pod kontrolą celną, odprawa czasowa, uszlachetnianie bierne) lub wprowadzone do WOC, w rozszerzonej Wspólnocie, lub też, które są przewożone w rozszerzonej Wspólnocie, po dokonaniu formalności eksportowych są zwolnione z ceł i innych opłat celnych przy dopuszczaniu ich do wolnego obrotu, pod warunkiem przedłożenia stosowanych dokumentów np. dowodu preferencyjnego pochodzenia lub dowodu potwierdzającego wspólnotowy status.

2. **Dowód pochodzenia** prawidłowo wystawiony przez państwo trzecie w ramach umów preferencyjnych zawartych przez nowe Państwa Członkowskie z tymi państwami lub w ramach jednostronnego ustawodawstwa krajowego nowych Państw Członkowskich, będzie przyjmowany w określonych nowych Państwach Członkowskich, z zastrzeżeniem następujących warunków:
   - uzyskanie pochodzenia uprawnia do preferencyjnego traktowania taryfowego na podstawie preferencyjnych środków taryfowych zawartych w umowach lub uzgodnieniach, które Wspólnota zawarła lub przyjęła w odniesieniu do państw trzecich lub grup państw, (vide art. 20 ust 3 lit. d) i e) rozporządzenia (EWG) nr 2913/92)
   - dowód pochodzenia oraz dokumenty przewozowe zostały wystawione najpóźniej w dniu poprzedzającym dzień przystąpienia;
   - dowód pochodzenia zostanie przedstawiony organom celnym w okresie czterech miesięcy od dnia przystąpienia;

3. Republika Czeska, Estonia, Łotwa, Litwa, Węgry, Polska, Słowenia i Słowacja są upoważnione do utrzymania w mocy upoważnień nadających status „upoważnionego eksportera" udzielonych w ramach umów zawartych z państwami trzecimi, pod warunkiem, że:
   - takie postanowienie jest również przewidziane w umowach zawartych przed dniem przystąpienia przez te państwa trzecie z Unią; oraz
   - upoważnieni eksporterzy stosują Wspólnotowe reguły pochodzenia.

Powyższe upoważnienia zostaną zastąpione przez nowe Państwa nowymi i upoważnieniami wystawionymi z zachowaniem warunków ustawodawstwa wspólnotowego, przed upływem roku od dnia przystąpienia.

4. **Procedury dotyczące składów celnych**, mają zastosowanie do nowych Państw Członkowskich z zastrzeżeniem poniższych postanowień szczególnych:
   - procedura zostanie zakończona na warunkach przewidzianych przez ustawodawstwo wspólnotowe. Jeżeli wysokość długu celnego jest ustalona w oparciu o właściwości importowanych towarów, wartość celną oraz ilość przywożonych towarów w chwili przyjęcia zgłoszenia celnego poddającego towary procedurze składu celnego, a zgłoszenie zostało przyjęte przed dniem przystąpienia, wówczas wymienione elementy wynikać będą z ustawodawstwa obowiązującego przed dniem przystąpienia w określonym nowym Państwie Członkowskim.

5. **Procedury dotyczące uszlachetniania czynnego** mają zastosowanie do nowych Państw Członkowskich z zastrzeżeniem poniższych postanowień szczególnych:

- procedura zostanie zakończona na warunkach przewidzianych przez ustawodawstwo wspólnotowe. Jeżeli wysokość długu celnego jest ustalona w oparciu o klasyfikację taryfową, ilość, wartość celną oraz pochodzenie przywożonych towarów w momencie przyjęcia zgłoszenia o poddaniu towaru procedurze uszlachetniania czynnego oraz jeżeli zgłoszenie zostało przyjęte przed dniem przystąpienia, wówczas wymienione elementy wynikać będą z ustawodawstwa obowiązującego przed dniem przystąpienia w określonym nowym Państwie Członkowskim;
- w przypadku gdy zakończenie tej procedury powoduje powstanie długu celnego, w celu utrzymania zasady równości pomiędzy posiadaczami pozwoleń mającymi siedzibę w obecnych Państwach Członkowskich a tymi w nowych Państwach Członkowskich, odsetki wyrównawcze będą płacone od ceł importowych należnych zgodnie z warunkami ustawodawstwa wspólnotowego począwszy od dnia przystąpienia.
- jeżeli zgłoszenie o objęciu procedurą uszlachetniania czynnego zostało przyjęte w ramach systemu ceł zwrotnych, zwrot cła zostanie dokonany na warunkach ustawodawstwa wspólnotowego, przez i na koszt nowego Państwa Członkowskiego, w przypadku gdy dług celny, w odniesieniu do którego wnioskowany jest zwrot, powstał przed dniem przystąpienia.

6. **Procedury dotyczące odprawy czasowej** mają zastosowanie do nowych Państw Członkowskich z zastrzeżeniem poniższych postanowień szczególnych:
   - procedura zostanie zakończona na warunkach przewidzianych przez ustawodawstwo wspólnotowe. Jeżeli wysokość długu celnego jest ustalona w oparciu o klasyfikację taryfową, ilość, wartość celną oraz pochodzenie przywożonych towarów w momencie przyjęcia zgłoszenia o poddaniu towaru procedurze odprawy czasowej, a to zgłoszenie zostało przyjęte przed dniem przystąpienia, wówczas wymienione elementy wynikać będą z ustawodawstwa obowiązującego przed dniem przystąpienia w określonym nowym Państwie Członkowskim;
   - w przypadku gdy zakończenie tej procedury powoduje powstanie długu celnego, w celu utrzymania zasady równości pomiędzy posiadaczami pozwoleń mającymi siedzibę w obecnych Państwach Członkowskich a tymi w nowych Państwach Członkowskich, odsetki wyrównawcze będą płacone od ceł importowych należnych zgodnie z warunkami ustawodawstwa wspólnotowego począwszy od dnia przystąpienia.

7. **Pozwolenia, które zostały udzielone przed dniem przystąpienia na stosowanie uszlachetnienia czynnego, uszlachetnienia biernego i przetwarzania pod kontrolą celną** obowiązują do upływu terminu ich ważności lub też do końca jednego roku następującego po dniu przystąpienia, cokolwiek nastąpi wcześniej.

8. **Procedury dotyczące powstania długu celnego, księgowania oraz odzyskiwania należności powstałych w wyniku powtórnej kontroli** mają zastosowanie do nowych Państw Członkowskich z zastrzeżeniem poniższych postanowień szczególnych:
   - odzyskiwanie należności jest przeprowadzane na warunkach określonych w ustawodawstwie wspólnotowym. Jednakże w przypadku gdy dług celny powstał przed dniem przystąpienia, odzyskiwanie należności zostanie przeprowadzone zgodnie z warunkami obowiązującymi w nowym Państwie Członkowskim, przez to Państwo oraz na jego rzecz.

9. **Procedury dotyczące zwrotu i umorzenia należności** mają zastosowanie do nowych Państw Członkowskich z zastrzeżeniem poniższych postanowień szczególnych:
   - zwrot i umorzenie należności celnych jest dokonywane na warunkach określonych w ustawodawstwie wspólnotowym. Jednakże w przypadku gdy należności celne, których dotyczy wniosek o zwrot lub umorzenie, odnoszą się do długu celnego, który powstał przed dniem przystąpienia, zwrot i umorzenie należności zostanie przeprowadzone zgodnie z warunkami obowiązującymi w nowym Państwie Członkowskim, przez to Państwo oraz na jego koszt.

Tadeusz SENDA
Radca Ministra

STRATEGIA KOMISJI EUROPEJSKIEJ NA RZECZ UNII CELNEJ[1]

Jednym z fundamentów, na których opiera się funkcjonowanie Wspólnot Europejskich jest unia celna. Doceniając rolę administracji celnych państw członkowskich w zapewnianiu właściwego funkcjonowania Jednolitego Rynku, Komisja Europejska dąży do wypracowania wspólnej strategii, która wskaże istotne pola działania w okresie bieżących i przyszłych zmian dotyczących:

- poszerzenia Unii Europejskiej o kraje Europy Środkowej i Wschodniej,
- zaangażowania administracji celnych w regulacje dotyczące handlu zagranicznego,

- potrzeby lepszego zapewnienia bezpieczeństwa obywateli,
- postępu w nowych technikach handlu, które wymagają szybkiej odprawy celnej przy pomocy środków elektronicznych,
- roli służb celnych w pobieraniu należności,
- ukierunkowanego zwalczania przestępstw.

1. Wstęp

Działając na pierwszej linii, służby celne czuwają nad realizacją polityki wspólnotowej w niemal wszystkich dziedzinach związanych z handlem międzynarodowym. Ustawodawstwo celne powinno sprzyjać handlowi międzynarodowemu, a wymagana kontrola powinna być sprawowana bez powodowania utrudnień dla wymiany towarowej i konkurencyjności przedsiębiorstw z Unii Europejskiej. Postępująca globalizacja rynku otwiera większe możliwości dla oszustw i przestępczości zorganizowanej, dlatego też zadaniem administracji celnych jest sprawowanie odpowiedniej kontroli uniemożliwiającej uszczuplanie budżetów narodowych i powodowanie zagrożenia dla zdrowia i życia obywateli. Służby celne wykonując przepisy wspólnotowe związane z wymianą handlową koncentrują się nie tylko na pobieraniu należności celnych, ale również na ochronie środowiska i konsumentów, walce z dumpingiem oraz działaniach dotyczących kontroli przewozu dóbr kultury i produktów rolnych. Ponadto warto zauważyć, że zgłoszenie celne jest nośnikiem danych statystycznych dotyczących handlu Unii Europejskiej z resztą świata, dlatego na wzór administracji statystycznych, służby celne muszą zapewniać utrzymanie wysokiej jakości informacji statystycznych bez dodatkowego obciążania operatorów. W ramach krajowych kompetencji administracje celne są zaangażowane w liczne działania obejmujące zwalczanie handlu narkotykami, nielegalnego obrotu materiałami pornograficznymi lub zorganizowanej przestępczości. Służby te podejmują również działania, które wspierają prace innych organów (policji, służb imigracyjnych, rolnych inspekcji granicznych). Tak więc administracje celne wypełniają równocześnie zadania wspólnotowe i narodowe. Istotne jest, aby państwa członkowskie koncentrowały swoje środki w zakresie kontroli na handlu pozaunijnym, gdyż od momentu utworzenia z dniem 1 stycznia 1993 r. rynku wewnętrznego, żadna kontrola graniczna nie może być przeprowadzana w stosunku do wymiany handlowej wewnątrz Wspólnoty, chyba że zajdą szczególne okoliczności dające podstawy do takiej kontroli. Nie mogą one jednak być systematyczne, czy też koncentrować się w regionie sąsiadującym z granicą wewnętrzną.

2. Zmieniające się otoczenie funkcjonowania administracji celnych

Konsekwencją utworzenia Wspólnego Rynku był postęp, jaki dokonał się w zakresie unii celnej, a zwłaszcza w obszarze ustawodawstwa. Przyjęcie wspólnotowego Kodeksu Celnego wraz z przepisami wykonawczymi stworzyło konieczną podstawę dla dalszych działań. Włączenie przepisów taryfowych do Zintegrowanej Taryfy Celnej Wspólnoty (TARIC[2]) miało także duży wpływ na zharmonizowane stosowanie polityki handlowej i gospodarczej, w szczególności gwarantując operatorom ekonomicznym jednolite stosowanie środków taryfowych. Z punktu widzenia przepisów służby celne UE mają wspólne ramy bazując na jednym kodeksie celnym i taryfie celnej. Na płaszczyźnie operacyjnej jest jednak inaczej: 15 różnych administracji posiadających różne kompetencje krajowe jest wzywanych do działania tak, jak gdyby stanowiły jedną władzę celem zapewnienia jednolitego stosowania prawa celnego i przepisów taryfowych. W celu wspierania zdolności operacyjnej służb celnych państw członkowskich, która będzie opierać się na identycznych regułach został przyjęty *Program Matthaeus* oraz program *Cło 2002-2007*. Należy podkreślić, że w tym obszarze działań pozostaje nadal wiele do zrobienia i tutaj powinny się koncentrować wysiłki w najbliższych latach.

2.1. Zmiana roli służb celnych w pobieraniu należności

Tradycyjna rola służb celnych we Wspólnocie polegała głównie na pobieraniu należności przywozowych, które w znaczący sposób zasilały budżet Wspólnoty. Służby celne w dalszym ciągu pełnią to ważne zadanie, ale w związku z licznymi redukcjami taryfowymi, które wynikają głównie z negocjacji prowadzonych w ramach Światowej Organizacji Handlu, porozumień preferencyjnych zawartych z krajami trzecimi i innych autonomicznych działań, udział, jaki stanowią należności przywozowe w środkach własnych UE zmniejsza się. Tym niemniej pobierane kwoty są nadal znaczne i wynoszą ok. 15 % wszystkich wpływów budżetowych Wspólnoty. Warto zaznaczyć, że zgodnie z art. 2 ust. 3 decyzji Rady z dnia 29 września 2000 r. dotyczącej systemu środków własnych Wspólnot Europejskich, Państwa Członkowskie zatrzymują, tytułem kosztów poboru, 25% kwoty tradycyjnych środków własnych stwierdzonych i ściągniętych lub objętych gwarancją. Poprzednio ten udział wynosił 10%.

Należy również uwzględnić rolę, jaką pełnią służby celne w przypadku poboru VAT – kolejnego elementu budżetu wspólnotowego. Urzędy celne stanowią zazwyczaj pierwszy i ostatni oficjalny punkt kontaktu dla towarów przywożonych i wywożonych, które podlegają podatkowi VAT. Przeprowadzane na granicach zewnętrznych Unii kontrole są ważnym elementem, który zapewnia, że towary są obejmowane systemem podatkowym i nie znikają w szarej strefie gospodarki. Kontrole zapobiegają również oszustwom związanym z fikcyjnym wywozem. Spójne działania celne i podatkowe mają zasadnicze znaczenie w zwalczaniu oszustw podatkowych. W wielu przypadkach Państwa Członkowskie wykorzystują dla celów krajowych doświadczenie służb celnych w zakresie kontroli handlu i podatków przyznając im kompetencje w pewnych dziedzinach wychodzących poza czyste administrowanie w ramach unii celnej.

2.2. Regulowanie obrotu towarowego z zagranicą

Aktywność służb celnych wzrasta zarówno z powodu dużej międzynarodowej wymiany handlowej, jak również rosnącej ilości wyspecjalizowanych kontroli, do których wykonywania są one zobowiązywane przez inne instytucje wspólnotowe i narodowe. Utworzenie wspólnego rynku dodało nowy poziom odpowiedzialności w tej pracy. W okresie, gdy kontrole odbywały się na granicach wewnątrz Wspólnoty błąd popełniony przez jedną administrację celną mógł być naprawiony po pewnym czasie przez organy innego państwa – w ten sposób powstanie szkody ograniczało się do obszaru lub obywateli danego państwa członkowskiego. Obecnie, po ocleniu towaru w danym Państwie Członkowskim, ewentualna szkoda ma konsekwencje dla całej Wspólnoty, co sprawia, że niedostateczna ilość kontroli celnych jest bardzo odczuwalna, przede wszystkim wtedy, gdy dotyczą one zdrowia ludzkiego lub ochrony środowiska. Problem ten nabiera szczególnego wymiaru w perspektywie poszerzenia, ponieważ administracje celne państw kandydujących nie mogą liczyć na żadne okresy przejściowe lub wyrozumiałość ze strony instytucji Unii Europejskiej.

2.3. Zmiana form handlu zagranicznego

Otwarcie byłego bloku radzieckiego i powstanie nowego, znaczącego strumienia wymiany w Europie skutkuje wysokimi obrotami handlowymi na wschodnich granicach Wspólnoty oraz rozwojem zjawiska globalizacji. Wzrostowi wymiany towarzyszą również zasadnicze zmiany warunków obrotu towarami, a postęp w handlu elektronicznym daje znaczny wzrost ilości przesyłek, utrudnia identyfikację importerów i eksporterów oraz w związku z tym przyczynia się do wzrostu nielegalnego handlu (dotyczy to w szczególności narkotyków, towarów podrabianych i broni).

Ekspresowa wymiana kurierska jest jedną z branż handlu światowego, która wymaga bardzo szybkiej odprawy celnej w celu zapewnienia konkurencyjności (Dla przykładu: służby celne lotniska międzynarodowego w Brukseli odprawiają około 150.000 przesyłek ekspresowych dziennie, a w Rotterdamie jeden kontener jest odprawiany co sześć sekund (przez całą dobę i przez cały rok). Szybka odprawa celna stała się dziś wymogiem we wszystkich obszarach działalności administracji celnej (nawet w przypadku handlu towarów przewożonych luzem). Przeprowadzanie skutecznej kontroli w ramach tych odpraw celnych jest możliwe tylko dzięki zastosowaniu całkowicie skomputeryzowanych systemów analizy ryzyka i ścisłej współpracy z podmiotami gospodarczymi i innymi służbami celnymi.

2.4. Służby celne jako czynnik wpływający na konkurencyjność wspólnotowych przedsiębiorstw

Administracje celne uczestniczą w egzekwowaniu przepisów handlowych. Powolne lub rygorystyczne procedury celne mają wpływ na konkurencyjność prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności w odniesieniu do głównych partnerów gospodarczych Unii Europejskiej, którzy korzystają z usług tylko jednej administracji celnej. Służby celne powinny poprawiać usługi świadczone operatorom ekonomicznym, ograniczając w szczególności koszty dokonywanych formalności w obrębie całej unii celnej. Istotne znaczenie ma tutaj rozwój nowoczesnych technik analizy ryzyka i kontroli z zastosowaniem audytu. Ważne jest również utrzymanie zasady jednakowego traktowania we wspólnym rynku, w celu zagwarantowania skutecznych kontroli celnych.

2.5. Rozszerzenie Unii Europejskiej

Warunkiem rozszerzenia jest dostosowanie się państw kandydujących się do wspólnotowego dorobku prawnego. W kontekście unii celnej powinny one mieć zdolność do właściwego stosowania *acquis*. Ma to zasadnicze znaczenie dla ochrony interesów finansowych Wspólnoty i zwalczania oszustw, ponieważ słabe ogniwo na granicy zewnętrznej otwiera drogę na cały obszar Wspólnoty. Dzięki programowi Phare został osiągnięty postęp w tym zakresie. Administracje celne państw członkowskich udzielają znacznego wsparcia zgodnie z przedakcesyjną strategią celną i podatkową określoną w ramach współpracy z państwami kandydującymi.[3] Program Phare przyczynił się również do unowocześnienia infrastruktury granicznej i lepszego wyposażenia administracji celnych w krajach kandydujących, dzięki czemu zwiększyła się zdolność operacyjna tych służb.

Wraz z rozszerzeniem UE odpowiedzialność za właściwe funkcjonowanie unii celnej zostanie częściowo przeniesiona z administracji celnych państw członkowskich posiadających długie doświadczenie w stosowaniu ustawodawstwa wspólnotowego na odpowiednie służby państw kandydujących. Dlatego też w chwili obecnej ważna jest bliska współpraca pomiędzy administracjami celnymi państw członkowskich i kandydujących.

2.6. Wzrost znaczenia podatków pośrednich

Spójność pomiędzy przepisami celnymi i przepisami dotyczącymi podatków pośrednich staje się coraz bardziej znacząca, ponieważ przepisy celne często określają intensywność kontroli podatkowych w odniesieniu do przywozu, wywozu i transferów wewnątrz Wspólnoty. W przypadku wszystkich podatków pośrednich odprawa celna w przywozie lub wywozie zgodnie z przepisami celnymi oznacza odpowiednio początek lub koniec nadzoru podatkowego. Podobnie jest w przypadku transferów wewnątrz Wspólnoty towarów podlegających celnym procedurom zawieszającym. Wnioski Grupy wysokiego szczebla:[4] „Spójność polityki celnej i podatkowej" przedstawione Dyrektorom Generalnym administracji celnych i podatkowych państw członkowskich, podkreślają konieczność działań w tej dziedzinie.

3. Zwalczanie oszustw

Zwalczanie oszustw w zakresie zasobów własnych

Sprawozdania Komisji wskazują, że oszustwa i nieprawidłowości wykryte przez Państwa Członkowskie w obszarze tradycyjnych środków

własnych w sięgają nawet kilkuset mln EUR rocznie, co stanowi kilka procent budżetu UE. Należy zauważyć, że kwoty rzeczywiste są znacznie wyższe, ponieważ ustalone kwoty odnoszą się tylko do spraw ujawnionych. Odnośnie produktów, których dotyczą oszustwa i inne nieprawidłowości, na czele znajdują się papierosy, wyroby mleczne (sery i masło), samochody. Bardzo znaczący jest przemyt papierosów przywożonych z państw trzecich lub powrotnie przywożonych po wywozie ze Wspólnoty. Stwierdzono wyraźny wzrost przywozu papierosów w kontenerach odprawianych z fałszywą deklaracją celną. Najbardziej narażoną na przestępstwa procedurą celną jest dopuszczenie do wolnego obrotu. Przemyt i podobne praktyki (nie zgłoszony przywóz) wynosiły w 1999 r. około 18% podanych przypadków w państwach członkowskich (powyżej progu 10 000 EUR). Problemy związane z zarządzaniem systemami preferencyjnymi, a więc fałszywe lub błędne deklaracje pochodzenia liczyły około 8% przypadków. Co ciekawe procedura tranzytu stanowiła w 1999 r. tylko około 6% przypadków przestępstw i mniej niż 4% stwierdzonych kwot (powyżej progu 10 000 EUR). Za tym zjawiskiem stoi skuteczność systemu wczesnego ostrzegania w przypadku towarów wrażliwych, ale z pewnością nie można jeszcze uznać tego problemu za rozwiązany.

Zwalczanie oszustw w zakresie refundacji eksportowych

Najbardziej narażoną kategorią wydatków wspólnotowych pozostają refundacje eksportowe. Tutaj przypadki przestępstw stanowiły w 1999 r. 38% ogólnych wydatków budżetowych. Towarami najbardziej narażonymi są: mięso wołowe i żywe krowy, następnie owoce i warzywa oraz len.

Zwalczanie oszustw w zakresie podatku VAT

Służby celne mogą także pełnić znaczącą rolę w zwalczaniu oszustw podatkowych, które wywierają ogromny wpływ na budżet krajowy i wspólnotowy. Administracja celna może przyczyniać się do wykrywania przestępstw związanych z podatkiem VAT, w szczególności, gdy towary lub operatorzy objęci wysokim ryzykiem są zamieszani w transakcje wywozu lub przywozu, w takich przypadkach, gdzie po przywozie ma miejsce transfer wewnątrz Wspólnoty lub, gdy po transferze wewnątrz Wspólnoty następuje wywóz. Wykrywanie fikcyjnego wywozu lub innych nadużyć związanych z eksportem ma zasadnicze znaczenie dla zwalczania oszustw w zakresie podatku VAT.

Porównanie liczb z 1999 r. odnoszących się do ilości deklaracji przedstawionych organom celnym (powyżej 79 milionów) do przypadków oszustw lub innych nieprawidłowości wykrytych i notyfikowanych Komisji (2.752 przypadki powyżej progu 10.000 EUR) w obszarze tradycyjnych środków własnych wskazuje jak istotne jest, aby służby celne w możliwie najszerszym zakresie były zaangażowane w proces zwalczania oszustw. Ścisła współpraca pomiędzy odpowiednimi służbami i wzajemna wymiana informacji, w szczególności dotyczących analizy ryzyka, są ważnymi czynnikami skutecznej walki z oszustwami celno-podatkowymi.

4. Zwalczanie działalności przestępczej

Przedstawiony obraz działań służb celnych nie byłby pełny, gdyby nie została omówiona ich rola w zwalczaniu działalności przestępczej, bez względu na to czy jest to przestępczość zorganizowana czy indywidualna.

Podstawowa rola pełniona przez służby celne w zwalczaniu handlu narkotykami jest znana. Wzmożona współpraca na szczeblu europejskim i z krajami trzecimi mająca na celu opracowywanie technik analizy ryzyka i dzielenia się informacjami w celu identyfikacji wykorzystywanych szlaków narkotykowych i zamieszanych w tą działalność grup i zaostrzenia kontroli umożliwi służbom celnym jeszcze większą skuteczność.

Mniej znane są istotne działania prowadzone przez służby celne w celu zwalczania takich nielegalnych działalności jak: pranie brudnych pieniędzy (współpraca pomiędzy organami celnymi ma znaczenie dla zapobiegania i wykrywania ruchów transgranicznych pieniędzy), pornografia, a zwłaszcza pornografia dziecięca (rolą służb celnych jest zapobieganie obrotowi takimi materiałami oraz identyfikowanie producentów i konsumentów; handel bronią (rolą służb celnych jest identyfikacja i zatrzymywanie broni nielegalnie przywożonej, a także identyfikacja handlarzy bronią) oraz naruszanie sankcji międzynarodowych (zadaniem służb celnych jest egzekwowanie embarga).

Ponadto, doświadczenie i obecność fizyczna służb celnych w miejscach odpraw towarów oznacza, że w czasie kontroli dokonywanych przez różne służby (straż graniczna, inspekcja weterynaryjna, inspekcja fitosanitarna, policja) są one proszone o interwencję w wielu obszarach prowadzenia nielegalnej działalności.

5. Najważniejsze wyzwania

Głównym wyzwaniem dla służb celnych jest pogodzenie rozbieżnych wymagań w zakresie stosowania coraz większej liczby kontroli mających na celu ochronę interesów finansowych, społecznych i gospodarczych Wspólnoty przy jednoczesnym unikaniu tworzenia niepotrzebnych barier w handlu. Można to uczynić tylko dzięki wykorzystaniu najlepszych nowoczesnych praktyk i ścisłej współpracy z innymi zainteresowanymi instytucjami i przedstawicielami środowisk legalnej działalności. Aby sprostać temu wyzwaniu należy się przyjrzeć całemu procesowi, poczynając od ustawodawstwa, i dokonać przeglądu głównych obszarów aktywności administracji celnej, takich jak szkolenie funkcjonariuszy czy istotne inwestycje i stan wyposażenia (np. w systemy informatyczne, czy skanery do kontroli kontenerów). Uproszczenie ustawodawstwa nabiera szczególnego znaczenia i przyczynia się nie tylko do zmniejszenia obciążeń operatorów gospodarczych, ale również do zwalczania oszustw. Prostsze ustawodawstwo może ograniczyć korzystne okazje do działania przestępców dzięki temu, że jest ono łatwiejsze do zrozumienia i stosowania przez służby celne.

6. Zasoby ludzkie i finansowe

W przypadku krajów kandydujących zasoby ludzkie i finansowe mają zasadnicze znaczenie. Rozszerzenie oznacza zmniejszenie liczby granic zewnętrznych, lecz prawdopodobnie nie pociągnie ono za sobą istotnego ograniczenia działalności administracji celnej, ponieważ zmniejszenie działalności w granicznych posterunkach znajdujących się na granicach zewnętrznych jest często równoważone rozwojem działalności administracji celnej w zakresie ochrony integralności terytorium Wspólnoty i upraszczania wymiany handlowej.

W interesie Wspólnoty leży, aby istotne inwestycje niektórych Państw Członkowskich w celu zapewnienia integralności granicy zewnętrznej Wspólnoty nie były niweczone brakiem inwestycji w innych Państwach Członkowskich. Cel ten nabierze szczególnego znaczenia w przypadku krajów kandydujących, a zawłaszcza tych, które będą odpowiedzialne za zarządzanie granicami zewnętrznymi poszerzonej Unii Europejskiej. Inwestowanie we wszystkie zasoby, ale w szczególności w kosztowne wyposażenie, powinno być zgodne ze podejściem strategicznym uwzględniającym w pełni kontekst wspólnego rynku.

Takie wyposażenie, jak skanery do kontenerów może dawać znaczące wyniki,[5] ale jego rozmieszczenie, które jest obecnie bardzo rozproszone, skutkuje tym, że kontrole są niespójne. Należy podejmować bardziej strategiczne działania, aby uniknąć takich sytuacji, gdzie inwestycje są dewaluowane wskutek koncentrowania się nielegalnego handlu na gorzej wyposażonych posterunkach celnych.[6]

7. Cele strategiczne

Strategiczne cele w zakresie unii celnej na najbliższe lata można określić w następujący sposób:

1. Ustalenie przejrzystych i stałych zasad rozwoju handlu międzynarodowego, które będą stosowane w spójny sposób.
2. Zabezpieczenie odpowiednich środków budżetowych na poziomie Wspólnoty i Państw Członkowskich;
3. Ochrona społeczeństwa przed nieuczciwym handlem międzynarodowym i szkodami, jakie są z nim związane z punktu widzenia interesów finansowych, handlowych, sanitarnych i środowiskowych.

W celu skutecznej realizacji tych założeń służby celne będą musiały działać w nie zbiurokratyzowanym środowisku umożliwiającym ograniczanie używania papierowych wersji dokumentów oraz opartym na całkowicie zharmonizowanym i jasnym ustawodawstwie. Zasadnicze znaczenie dla sprawnego funkcjonowania unii celnej ma wykorzystanie technologii informatycznej wraz z opracowaniem strategii rozbudowy sieci komputerowych.

Wymagana jest dalsza racjonalizacja procedur administracyjnych, która wniesie zmiany m. in. do ustawodawstwa celnego Wspólnoty. Ważne jest, aby propozycje zmian przepisów celnych, które odnoszą się do unijnych polityk prowadzonych w innych obszarach (np. rolnictwo, stosunki zewnętrzne, swobodny przepływ towarów, transport), uwzględniały w większym stopniu wpływ na zasady i cele danej polityki.

Ważna rola przypada służbom celnym w zwalczaniu oszustw (w tym oszustw dotyczących VAT i akcyzy), w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i w zapewnieniu spójnej strategii za płaszczyźnie narodowej i wspólnotowej.

8. Propozycje działań

W oparciu o cele strategiczne można przedstawić pięć głównych kierunków działań w zakresie unii celnej.

8.1. Ustawodawstwo

Ustawodawstwo celne jest dobrze opracowane, ale dalsze zmiany są niezbędne w celu rozwiązania problemu zwalczania przestępstw i uwzględnienia zachodzących zmian w sektorze biznesu. Coraz większy nacisk jest kładziony na zaawansowane wykorzystywanie nowoczesnych technik i wymianę informacji w celu wspomagania służb celnych i operatorów ekonomicznych w spójnym stosowaniu ustawodawstwa.

Kluczowe działania:

- kontynuacja upraszczania i racjonalizacji ustawodawstwa;
- wprowadzenie przepisów umożliwiających elektroniczne przekazywanie danych;
- włączenie podmiotów gospodarczych już w początkowym etapie w proces przygotowywania ustawodawstwa celnego;
- poprawa relacji między ustawodawstwem i jego stosowaniem;
- przygotowanie przewodników dla podmiotów gospodarczych na temat stosowania ustawodawstwa celnego;
- kontynuacja prac nad harmonizacją stosowania sankcji.

8.2. Czynności operacyjne

O ile o ustawodawstwie celnym można powiedzieć, że jest jednolite i właściwie opracowane, nie można stwierdzić tego samego w stosunku do czynności operacyjnych i dobrze o tym wiedzą zarówno uczciwi jak i nieuczciwi operatorzy.

Kluczowe działania:

- poprawa standardów kontroli;
- rozwój praktycznej współpracy pomiędzy służbami celnymi;
- poprawa stosowania istniejących kontroli poprzez zajmowanie się określonymi obszarami problematycznymi;
- lepsze wykorzystanie technik analizy ryzyka, w szczególności w odniesieniu do podmiotów gospodarczych;
- bardziej intensywne zwalczanie towarów podrabianych i pirackich;
- walka z fałszywym oznakowaniem pochodzenia;
- zakończenie wprowadzania Nowego Skomputeryzowanego Systemu Tranzytowego;
- opracowanie nowej strategii informatycznej, która wspiera działania służb celnych (ograniczenie używania papierowych wersji dokumentów) i międzyoperacyjność systemów krajowych;
- poprawa współpracy między służbami celnymi i innymi organami (np. policją, służbami podatkowymi, strażą graniczną, inspekcją weterynaryjną, inspekcją fitosanitarną).

8.3. Poprawa w zakresie świadczenia usług dla środowiska biznesu

Bliższe relacje pomiędzy służbami celnymi i biznesem będą niezbędne w celu przystosowania się do oczekiwanego wzrostu międzynarodowej wymiany handlowej, w szczególności wynikającej z handlu elektronicznego.

Kluczowe działania:

- uproszczenie i harmonizacja procedur;
- dostęp drogą elektroniczną do informacji celnej, a zwłaszcza do informacji taryfowej;
- kontynuowanie prac nad ułatwianiem wymiany handlowej;
- wykorzystanie mechanizmu konsultacji i tzw. porozumień o współpracy (MoU).

8.4. Szkolenie

Działalność szkoleniowa jest niezbędna nie tylko dla funkcjonariuszy celnych, ale również dla podmiotów gospodarczych, ponieważ obowiązek kontroli spoczywa także na sektorze biznesu.

Kluczowe działania:

- zakończenie prac nad wspólnymi modułami szkoleniowymi;
- zakończenie prac nad możliwością powołania europejskiej akademii celnej;
- ukierunkowanie szkoleń na obszary stwarzające problemy i na pomoc przedsiębiorstwom w zakresie stosowania przepisów.

8.5. Międzynarodowa rola służb celnych

Kluczowe działania:

- odpowiednie reprezentowanie Wspólnoty w instytucjach międzynarodowych zajmujących się zagadnieniami celnymi (np. Światowa Organizacja Ceł, Światowa Organizacja Handlu, G7). Warto podkreślić, że od kilku lat trwają prace, aby Wspólnota Europejska stała się członkiem Światowej Organizacji Ceł. Ponadto, negocjacje w ramach WTO na temat ułatwień wymiany handlowej powinny, z jednej strony, rozwijać zasady umożliwiające wprowadzanie uproszczeń w handlu i procedurach celnych, a z drugiej strony, umożliwić przyjęcie na szczeblu światowym prostych procedur przywozowych i wywozowych;
- wspieranie współpracy międzynarodowej, polegające m. in. na kontynuowaniu realizacji strategii przedakcesyjnej przygotowującej kraje kandydujące do rozszerzenia UE. Niezbędne są także działania mające na celu poprawę wymiany handlowej i działań zwalczających oszustwa (rozwój współpracy celnej). Możliwości istniejące w ramach porozumień o współpracy celnej i wzajemnej pomocy administracyjnej, jakie Wspólnota zawarła z niektórymi istotnymi partnerami handlowymi, jak np. Stanami Zjednoczonymi, Kanadą, Koreą Południową czy Hong-Kongiem, powinny być w pełni wykorzystane. Celem Wspólnoty jest zawieranie nowych porozumień z innymi krajami, dotyczy to w szczególności Chin.

9. Wniosek

Służby celne powinny dostosować się do zmieniającego się środowiska. W celu zrealizowania zadań opisanych powyżej powinny one otrzymać niezbędne wsparcie z instytucji europejskich, państw członkowskich i zainteresowanych środowisk gospodarczych.

Dariusz WENCEL
Naczelnik Wydziału Integracji Europejskiej i Organizacji Międzynarodowych DC MF

Przypisy

1) Artykuł opracowany w oparciu o komunikat Komisji Europejskiej z 2001 r. dla Rady, Parlamentu Europejskiego i Komitetu Ekonomiczno – Społecznego w sprawie unii celnej.
2) TARIC to system informatyczny zarządzany przez Komisję Europejską i grupujący ponad 4 000 aktów ustawodawczych Wspólnoty w formie elektronicznej obejmującej 18 000 linii. Jest on aktualizowany i przekazywany państwom członkowskim codziennie w 11 językach Wspólnoty.
3) 27.01.1998 r. została podpisana w imieniu Wspólnot Europejskich i Ministerstwa Finansów RP Deklaracja Przyjęcia Przedakcesyjnej Strategii Przygotowawczej dla Polskiej Administracji Celnej: *„Minister Finansów odpowiedzialny za administrację celną i podatkową, reprezentując Rząd Polski, potwierdza niniejszym konieczność odpowiedniego przygotowania polskiej administracji celnej i podatkowej do wypełniania obowiązków wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej oraz deklaruje swoją aprobatę dla zasad wyrażonych w niniejszej deklaracji i swoje pełne poparcie dla wprowadzenia narodowego planu strategicznego przygotowującego do akcesji w ramach tej administracji.*
Komisja w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi Unii Europejskiej będzie popierać ten proces w ramach przyszłego Partnerstwa dla Członkostwa oraz będzie otwarta na zapewnianie kierunkowych szkoleń oraz dostarczanie pomocy technicznej i finansowej zgodnie z nową orientacją programów PHARE i Cło 2000. Rozpoczęcie szkoleń oraz dostarczanie pomocy technicznej i finansowej powiązane będzie z osiąganiem celów ustalonych w Partnerstwie dla Członkostwa".
Konsekwencją podpisania Deklaracji było opracowanie Strategii Działania Polskiej Administracji Celnej oraz uruchomienie programu Twinningowego.
4) Chodzi o grupę, której przewodniczy Komisja złożoną z wysokich funkcjonariuszy celnych i podatkowych państw członkowskich
5) Inwestowanie w służby celne może okazać się bardzo rentowne. Nowy skaner zainstalowany ostatnio w Rotterdamie za cenę ok. 14 mln EUR po 6 miesiącach użytkowania wykazał ponad 20 mln EUR należności celnych, podatku VAT i akcyzy oraz przyczynił się do wykrycia wielu przestępstw granicznych.
6) Kolejne wersje skanerów powinny być przenośne i tańsze niż aktualnie wykorzystywane skanery stacjonarne, ponieważ wyposażenie przenośne może być wykorzystane w każdym miejscu o dowolnej porze i jest czynnikiem psychologicznym dla operatorów handlu międzynarodowego, którzy usiłują obejść przepisy. Skanery stanowią przykład jeden z wielu – podobne wnioski powinny być sformułowane odnośnie środków przydzielanych na szkolenia i komputeryzację.

O TYM JAK WPŁYWY Z CEŁ ZASILĄ BUDŻET UNII EUROPEJSKIEJ

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej administracja naszego kraju zobowiązana będzie, jak każda administracja Państwa Członkowskiego, do przekazywania na konto Komisji Europejskiej 75% wpływów z ceł. Pozostałe 25% wpływów traktowane jest jako koszty poboru i pozostaje w budżecie krajowym.

Na środki własne (budżet) UE składają się:
- dochody z ceł (w tym opłat rolnych) i opłat cukrowych – tzw. tradycyjne środki własne,
- procentowy udział w dochodach z podatku VAT,
- procentowy udział obliczany na podstawie PKB,
- inne wpłaty np. składki z tytułu uczestnictwa w programach szkoleniowych.

Udział poszczególnych składników w budżecie UE kształtuje się obecnie następująco:

Tradycyjne środki własne	– 16%
VAT	– 36%
PKB	– 46%
Inne wpłaty	– 2%

Tradycyjnymi środkami własnymi nie są (w związku z tym nie są udostępniane Komisji):
- tymczasowe cła antydumpingowe i wyrównawcze
- odsetki wyrównawcze
- odsetki za zwłokę
- kary pieniężne
- inne opłaty.

Administracje celne Państw Członkowskich uczestniczą w systemie środków własnych jedynie w zakresie tradycyjnych środków własnych (*Traditional Own Resources – TOR*). Tradycyjne środki własne mają wprawdzie procentowo najmniejszy udział w tworzeniu budżetu UE ale są składnikiem najbardziej skomplikowanym i kłopotliwym z punktu widzenia procedur naliczania.

Podstawa prawna

Działanie systemu tradycyjnych środków własnych UE regulowane jest:
- Rozporządzeniem Rady nr 1150/2000 z dnia 22 maja 2000 r. w wykonaniu decyzji 94/728/WE, Euratom dotyczącej środków własnych Wspólnot, oraz
- Decyzją Komisji z dnia 13 marca 2002 r. zmieniającą decyzję 97/245/WE, Euratom ustanawiającą uzgodnienia w sprawie sposobu przekazywania Komisji przez Państwa Członkowskie informacji w ramach systemu środków własnych Wspólnot.

Rozporządzenie Nr 1150 określa zasady ustalania należności, księgowania i udostępniania ich Komisji, a także kontroli tradycyjnych środków własnych. Zawiera również zapisy dot. obowiązku Państwa Członkowskiego w odniesieniu do raportowania Komisji przypadków wykrytych fałszerstw bądź nieprawidłowości, które dotyczą kwot powyżej 10 000 EURO.

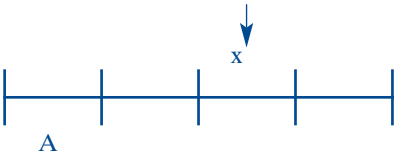
Obowiązki i zakres odpowiedzialności Państwa Członkowskiego w odniesieniu do tradycyjnych środków własnych to, zgodnie z rozporządzeniem:
- ustalenie i pobranie należności,
- prawidłowe zapisanie należności na konta,
- udostępnienie pobranych należności Komisji,
- prowadzenie sprawozdawczości.

Udostępnianie tradycyjnych środków własnych Komisji polega na przelaniu tych środków na konto otwarte dla Komisji. Z reguły jest to rachunek prowadzony przez Bank Centralny danego kraju.

Konto A

Wpływy z tytułu tradycyjnych środków własnych księgowane są dla potrzeb systemu na dwóch kontach: rachunku A i rachunku B. Mówiąc w uproszczeniu na rachunek A zapisywane są kwoty rzeczywiście pobrane, na rachunek B kwoty należne, jeszcze nie pobrane. W momencie wpłaty należności kwota automatycznie przenoszona jest z rachunku B na rachunek A. Obowiązuje zasada, że kwota raz zaksięgowana na konto A nie może być przeksięgowana na konto B.

Tradycyjne środki własne wniesione na konto A udostępniane są Komisji w cyklu miesięcznym, z tym że udostępnienie przesunięte jest w czasie. Udostępnienie Komisji następuje bowiem nie później niż w pierwszym dniu roboczym po 19-stym dniu drugiego miesiąca następującego po miesiącu, w którym stwierdzona została należność, czyli np. należność za styczeń należy udostępnić Komisji 20 marca.

A Miesiąc, w którym ustanowiony został dług celny

x Data udostępnienia Komisji kwoty wynikającej z długu celnego (w pierwszym dniu roboczym po 19 dniu drugiego miesiąca następującego po miesiącu, w którym stwierdzona została należność), (za cały miesiąc A)

Wszelkie opóźnienia w przekazywaniu środków do Komisji powodują naliczanie odsetek karnych.

Zasady kwalifikowania należności na konta A i B

Decyzje o zakwalifikowaniu należności na konto A bądź B nie są łatwe. Przepisy są niejednoznaczne, interpretacja Komisji Europejskiej często różni się od interpretacji Państw Członkowskich. Generalnie należy przestrzegać następujących zasad:

- automatycznie zapisywane są na konto A:
  - należności objęte koniecznością 100% zabezpieczenia (zgodnie z Kodeksem UE):
    – dopuszczenie do obrotu
    – czasowy import
    – pojedyncza gwarancja w tranzycie
    – skład celny

◆ należności, dla których pobranie zabezpieczenia jest, zgodnie z Kodeksem UE, fakultatywne:
– uszlachetnianie czynne,
– przetwarzanie pod kontrolą celną.

Należności te, nawet jeżeli nie zostały uiszczone, muszą być zaksięgowane na konto A i udostępnione Komisji.

• zapisanie na konto A nie odbywa się automatycznie w przypadku:
◆ **należności** wymierzonych decyzjami z powtórnej kontroli celnej (łącznie z przypadkami kryminalnymi)
◆ **należności** powstałych w przypadku gdy zastosowano odstąpienie od obowiązku składania gwarancji w tranzycie

(Jeżeli klient nie uiścił należności wynikających z długu celnego, a dokumenty, którymi dysponowała administracja celna (bilanse itd.) świadczą o dobrej kondycji finansowej firmy oznacza to, że dopełnione zostały wszystkie warunki dla odstąpienia od zabezpieczenia należności celnych i można księgować na konto B; należności mogą tam pozostawać aż do wypisania z księgowości. Jeżeli jednak kontrola Komisji stwierdzi, że nie dopełniono wszystkich warunków (a na ogół właśnie tak się dzieje) i należności od początku powinny trafić na konto A, wówczas naliczane są odsetki karne).

◆ **odwołań**

Komisja przyjmuje, że odwołanie nie wstrzymuje płatności należności wynikających z długu celnego, a więc również zaksięgowania na konto A. Jeżeli odwołanie rozstrzygnięte zostaje na korzyść importera wówczas administracja Państwa Członkowskiego odpisuje kwotę nienależnie udostępnioną Komisji przy kolejnym, najbliższym transferze środków na jej konto. Jednakże, jeżeli odwołanie złożone zostało na piśmie i pobrane zostało zabezpieczenie, należności można skierować na konto B.

◆ **powtórnej kontroli celnej**

Jest wiele sporów pomiędzy Komisją Europejską a Państwami Członkowskimi nt. księgowania i udostępniania należności z powtórnej kontroli celnej. Komisja Europejska stoi na stanowisku, że dług celny powinien zostać ustalony w momencie dokonania pierwszej kalkulacji. Protokół z powtórnej kontroli celnej jest w opinii Komisji taką kalkulacją i jest równoznaczny z powiadomieniem. Kilka krajów, np. Finlandia, ustaliło z Komisją, że będzie udostępniać należności z powtórnej kontroli celnej zgodnie z datą powiadomienia pod warunkiem, że powiadomienie jest potwierdzone decyzją o wymiarze należności i decyzja ta zostanie wydana przed datą udostępnienia należności za miesiąc, którego dotyczy protokół. Jeżeli jednak decyzja o wymiarze należności z powtórnej kontroli celnej ma miejsce później, wówczas należności te będą udostępniane Komisji przy najbliższej możliwej płatności, następującej po terminie wydania decyzji. Komisja nie zgadza się z taką interpretacją i spór przeniesiony został do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, jak dotąd bez rozstrzygnięcia. Polska administracja będzie musiała przyjąć własne rozstrzygnięcia w tej sprawie i bronić ich przed Komisją.

Praktyczne problemy pojawiają się często również w przypadku tranzytu (zwykle jeśli dłużnik nie odpowiada na wezwanie do zapłaty kraje księgują należności na konto B). Komisja zawsze to kwestionuje i nakazuje zapisywanie, nawet bez gwarancji, na konto A.

Odpisanie w straty

Kwoty, których nie można pobrać w przeciągu 5 lat, a państwo członkowskie dopełniło wszystkich warunków windykacji, mogą zostać odpisane w straty. Dla przykładu, w 2000 r. do Komisji wpłynęło łącznie 327 spraw o odpisanie w straty. Jedynie 25% przypadków zaakceptowano.

Obowiązki sprawozdawcze:

Rozporządzenie 1150 z dnia 22 maja 2000 r. nakłada na Państwa Członkowskie również wiele obowiązków związanych ze sprawozdawczością.

• **Miesięcznie:**
Przekazywane są do Komisji zestawienia kwot zapisanych na koncie A

• **Kwartalnie:**
Przekazywane są do Komisji zestawienia kwot zapisanych na koncie B (w ciągu 2 mies. po zakończeniu każdego kwartału) oraz raporty o przypadkach nieprawidłowości i oszustw dot. spraw przekraczających 10.000 EURO (w ciągu 2 mies. po zakończeniu każdego kwartału).
Raporty Państw Członkowskich pozwalają Komisji na ustalenie wspólnych punktów analizy ryzyka jak również na sporządzenie wytycznych do kontroli. Opracowane w Komisji dane przekazywane są do OLAF. Za nieprawidłowość uważa się każde naruszenie przepisów celnych np. mylną klasyfikację, niezakończenie procedury tranzytu itp.

• **Rocznie:**
Przekazywane są do Komisji zestawienie sumaryczne wyciągów miesięcznych z rachunku A oraz raport z kontroli tradycyjnych środków własnych (do 30 kwietnia roku następnego): np. liczba zgłoszeń celnych, liczba kontroli przed i po odprawie celnej.

Współpraca z Komisją Europejską

Współpraca między Komisją a państwami członkowskimi jest zinstytucjonalizowana poprzez Komitet Doradczy ds. Środków Własnych (*Advisory Committee on Own Resources – ACOR*). Komitet ten składa się z przedstawicieli Państw Członkowskich i Komisji. Przewodniczącym komitetu jest przedstawiciel Komisji. ACOR rozpatruje kwestie dotyczące funkcjonowania środków własnych oraz prognoz budżetowych w zakresie środków własnych, zbiera się dwa razy w roku.

Kontrola ze strony Komisji Europejskiej

Kontrola tradycyjnych środków własnych UE ze strony Komisji Europejskiej polega na weryfikacji prawidłowości wyliczenia, zaksięgowania i odprowadzenia należności do budżetu UE przez Państwo Członkowskie. Kontrola odbywa się zarówno na szczeblu centralnym, na

podstawie danych zbiorczych z bazy danych o kwotach zarejestrowanych, stanowiących tradycyjne środki własne UE, jak i w terenie. W tym przypadku wybierane są placówki celne na terenie całego kraju, w których sprawdzana jest prawidłowość zaksięgowania kwot na konto B, porównuje się dane z wyciągów kwartalnych z danymi źródłowymi w konkretnych zgłoszeniach celnych.

Celem uniknięcia błędów w rejestracji kwot długu celnego odpowiednio na konta A i B Państwo Członkowskie powinno posiadać system kontroli w ramach audytu wewnętrznego.

Audyt ten, mając na względzie bezpieczeństwo i prawidłowość poboru tradycyjnych środków własnych UE, powinien koncentrować się na sprawdzeniu:

- zgodności zasad księgowania z przepisami celnymi i księgowymi,
- zgodności prowadzonej księgowości z zasadami rachunkowości, w tym rachunkowości budżetowej,
- prawidłowości księgowania kwot z poszczególnych zgłoszeń celnych, stanowiących tradycyjne środki własne UE, na odpowiednie konta A i B, stosownie do odpowiednich przepisów celnych,
- zgodności zbiorczych kwot na koncie A i B w centralnej bazie danych z bazami cząstkowymi (w izbach celnych),
- wzajemnej zgodności raportów.

Dania, Holandia i Wielka Brytania utworzyły grupę roboczą „Wspólna Inicjatywa Audytowa" (*Common Audit Initiative*), która wypracowała moduły systemów kontroli dla procedury tranzytu, uszlachetniania czynnego, systemu preferencji oraz prawidłowości księgowania na konto B. Moduły zawierają katalogi pytań audytorów, które powinny zostać zadane w trakcie kontroli. Każdy moduł ma opracowane czynniki ryzyka. Przedsięwzięcie to spotkało się z wielką aprobatą Komisji.

Audytu wszystkich raportów z kontroli nadesłanych przez Państwa Członkowskie dokonuje Europejski Trybunał Obrachunkowy. Opracowuje on następnie własne raporty (tzw. raporty sektorowe – wg obszarów tematycznych). Roczny raport Trybunału dot. budżetu przekazywany jest do Parlamentu Europejskiego.

Mariola STĘPIEŃ
Główny Specjalista
Wydział Integracji Europejskiej
i Organizacji Międzynarodowych
DC MF

REGULACJE DOTYCZĄCE ZWROTÓW LUB UMORZEŃ NALEŻNOŚCI CELNYCH ZAWARTE W PRAWIE CELNYM WSPÓLNOTY EUROPEJSKIEJ

Po przystąpieniu naszego kraju do Unii Europejskiej, w sprawach związanych z dokonywaniem przez organy celne zwrotów lub umorzeń należności celnych, obowiązywać będą regulacje prawa celnego wspólnotowego. Obowiązujące w tym z zakresie przepisy zawarte są w art. 235-242 Rozporządzenia Rady (EWG) nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks Celny oraz w art. 877-912 Rozporządzenia Komisji (EWG) Nr 2454/93 z dnia 2 lipca 1993 r. określającego niektóre przepisy wykonawcze do Rozporządzenia Rady (EWG) Nr 2913/92 ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks Celny. Obowiązujące obecnie w Polsce regulacje dotyczące wypadków w których dokonuje się zwrotów lub umorzeń należności celnych, trybu i warunków dokonywania takiego zwrotu lub umorzenia są zgodne z obowiązującymi w tym zakresie regulacjami prawa wspólnotowego. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej osoby dokonujące obrotu towarowego z zagranicą jak i organy celne nie powinny więc odczuć w tym zakresie żadnych zasadniczych zmian. Przede wszystkim w prawie celnym wspólnotowym uregulowane są takie same, jak uregulowane obecnie w prawie celnym krajowym, wypadki w których możliwe jest dokonanie zwrotu lub umorzenia należności celnych, jak również warunki, pod którymi możliwy jest zwrot lub umorzenie należności w tych wypadkach. Przykładowo można wskazać na artykuł 238 Wspólnotowego Kodeksu celnego. Zgodnie z postanowieniami tego przepisu, należności przywozowe podlegają zwrotowi lub umorzeniu, wówczas gdy okaże się, że zaksięgowana kwota tych należności dotyczy towarów umieszczonych pod procedurą celną i nie przyjętych przez importera z powodu ich wadliwości lub niezgodności z warunkami kontraktu, w wyniku realizacji którego dokonano przywozu tych towarów, w chwili o której mowa w artykule 67. Za towary wadliwe, w rozumieniu pierwszego akapitu, uważa się towary uszkodzone przed ich zwolnieniem. W ww. wypadku zwrot lub umorzenie należności przywozowych uzależnione jest od tego, czy towary nie zostały użyte, chyba że wstępne ich użycie okazało się konieczne dla stwierdzenia ich wadliwości lub niezgodności z warunkami kontraktu i czy towary zostały wywiezione poza obszar celny Wspólnoty. Na wniosek osoby zainteresowanej, organy celne mogą zezwolić, aby towary zamiast zostać wywiezione zostały zniszczone lub umieszczone w celu ich powrotnego wywozu pod procedurą tranzytu zewnętrznego, pod procedurą składu celnego, w wolnym obszarze celnym lub składzie wolnocłowym. Aby otrzymać jedno z przewidzianych w powyższym akapicie przeznaczeń

celnych, towary uważane są za niewspólnotowe.

W ww. wypadku należności celne przywozowe nie są zwracane lub umarzane w odniesieniu do towarów, które przed ich zgłoszeniem organom celnym zostały czasowo przywiezione w celu przeprowadzenia prób, chyba że okazało się, iż fakt ich wadliwości lub niezgodności z warunkami kontraktu, nie mógł zostać ujawniony podczas tych prób. Analiza treści tego przepisu wskazuje, że jest on całkowicie zgodny z obowiązującym obecnie art. 248 ustawy Kodeks celny.

Wspólnotowy Kodeks Celny, podobnie jak krajowy Kodeks celny, określa jedynie niektóre sytuacje stanowiące podstawę do zwrotu lub umorzenia należności celnych. Inne wypadki zwrotów lub umorzeń uregulowane są, zgodnie z upoważnieniem zawartym w art. 239 Wspólnotowego Kodeksu Celnego, w przepisach wykonawczych do ww. Kodeksu. W przepisach wykonawczych wypadki te uregulowane są w art. 900 i 901. Przykładowo można wskazać na następujące sytuacje będące podstawą do zwrotu lub umorzenia należności celnych:

- towary niewspólnotowe umieszczone pod procedurą celną określającą całkowite lub częściowe zwolnienie z należności przywozowych, lub towary dopuszczone do wolnego obrotu z zastosowaniem preferencji taryfowych ze względu na ich szczególne przeznaczenie, zostały skradzione i zostaną odnalezione i zwrócone w krótkim terminie w stanie w jakim znajdowały się w momencie kradzieży, w sytuacji celnej w której znajdowały się początkowo;
- towary uprzednio dopuszczone do wolnego obrotu zostają następnie zwrócone dostawcy mającemu swoją siedzibę poza obszarem Wspólnoty, zgodnie z procedurą uszlachetniania biernego, aby zezwolić mu – bez opłat – na usunięcie usterek występujących przed zwolnieniem towarów (nawet jeśli zostały stwierdzone po zwolnieniu towarów) lub w celu doprowadzenia ich do stanu zgodnego z postanowieniami kontraktu na podstawie którego zostały one dopuszczone do wolnego obrotu, a dany dostawca decyduje się na zatrzymanie towarów na stałe, gdyż nie może usunąć usterek lub nie jest to dla niego opłacalne;
- sąd wydał zakaz handlu towarem uprzednio umieszczonym pod procedurą celną określającą obowiązek uiszczenia należności przywozowych w normalnych warunkach, po czym nastąpił jego powrotny wywóz poza obszar celny Wspólnoty lub został on zniszczony pod kontrolą organów celnych, po stwierdzeniu że dany towar nie został w rzeczywistości użyty we Wspólnocie;
- towary dotarły do odbiorcy po ostatecznym, terminie dostawy, który został przewidziany w kontrakcie, w związku z którym dokonano umieszczenia tych towarów pod procedurą celną określającą obowiązek uiszczenia należności przywozowych;
- powrotny wywóz lub zniszczenie towarów, o czym mowa w Artykule 238 ustęp 2 punkt b) Kodeksu, nie zostały dokonane pod kontrolą celną; pozostałe warunki przewidziane w wymienionym artykule zostały spełnione;
- towary nie mogące zostać sprzedane na obszarze celnym Wspólnoty, zostały bezpłatnie przekazane instytucjom charytatywnym, które działają w krajach trzecich, pod warunkiem, że posiadają przedstawicielstwa we Wspólnocie lub działają na obszarze celnym Wspólnoty, pod warunkiem że mogą korzystać ze zwolnienia w przypadku przywozu do wolnego obrotu podobnych pochodzących z krajów trzecich towarów.

W odróżnieniu od obecnie obowiązujących w Polsce przepisów, prawo wspólnotowe określa ponadto sytuacje, w których należności celne nie są zwracane lub umarzane. Zgodnie z zapisem art. 904 przepisów wykonawczych, należności celne nie są zwracane lub umarzane gdy, w zależności od przypadku, jedynym powodem przedstawienia wniosku o udzielenie zwrotu lub umorzenie był:

- powrotny wywóz poza obszar celny Wspólnoty dokonany z powodów innych, niż te o których mowa w Artykułach 237 lub 238 Kodeksu bądź też Artykułach 900 lub 901, a szczególnie ze względu na nie sprzedanie towarów uprzednio umieszczonych pod procedurą celną określającą obowiązek uiszczenia należności przywozowych,
- zniszczenie, niezależnie z jakich powodów nastąpiło, za wyjątkiem przypadków wyraźnie określonych przez ustawodawstwo wspólnotowe, towarów zgłoszonych do procedury celnej określającej obowiązek uiszczenia należności przywozowych po dokonaniu przez organy celne ich zwolnienia,
- przedstawienie, nawet w dobrej wierze, z zamiarem uzyskania preferencji taryfowych dla towarów zgłoszonych do wolnego obrotu, dokumentów które okazały się później dokumentami fałszywymi, podrobionymi lub nie ważnymi dla udzielenia tego rodzaju preferencji.

W przepisach wykonawczych do Wspólnotowego Kodeksu Celnego uregulowany jest również tryb postępowania obowiązujący w sprawach zwrotów lub umorzeń należności celnych jak i warunki, pod którymi ten zwrot lub umorzenie może być dokonane. W przepisach wykonawczych do Wspólnotowego Kodeksu Celnego regulujących tryb postępowania pojawiają się pojęcia: urzędu celnego zaksięgowania, urzędu celnego decyzji, kontrolnego urzędu celnego i wykonawczego urzędu celnego. Każdy z ww. urzędów ma określone kompetencje i obowiązki w zakresie postępowania w sprawach zwrotów lub umorzeń należności celnych. Kontrolny urząd celny jest to urząd, w którego jurysdykcji znajduje się towar, który dał miejsce zaksięgowaniu należności celnych, których zwrotu lub umorzenia zażądano i który podejmuje określoną kontrolę niezbędną dla oceny wniosku. Decyzje w sprawach zwrotów lub umorzeń należności celnych wydawane są przez organy celne państw członkowskich, w których dokonano zaksięgowania należności celnych. Wykonawczy urząd celny jest to natomiast urząd celny, który podejmuje środki niezbędne

dla właściwego wykonania decyzji o udzieleniu zwrotów lub umorzeń należności celnych. Urząd ten interweniuje w zależności od przypadku, aby np. zostały spełnione warunki pod którymi orzeczony został zwrot lub umorzenie należności celnych, aby towar został faktycznie przeznaczony do użycia lub do określonego w decyzji przeznaczenia celnego W praktyce mogą również zdarzać się sytuacje, w których towary będące przedmiotem wniosku o zwrot lub umorzenie należności celnych znajdą się w państwie członkowskim innym niż to, w którym zostały zaksięgowane te należności. Wówczas faktyczne przeznaczenie towaru do użycia lub przeznaczenia określonego w decyzji, może zostać potwierdzone przez organ celny w innym państwie członkowskim.

Dokonanie przez organy celne zwrotu należności jak również odsetek od kredytu lub odsetek za zwłokę, które zostały pobrane przy uiszczaniu tych należności, nie nakłada na te organy obowiązku spłaty odsetek. Jednakże odsetki wypłacane są, gdy decyzja o udzieleniu zwrotu nie zostanie wykonana w terminie trzech miesięcy od dnia wydania albo gdy przewiduje to ustawodawstwo krajowe. Kwota tych odsetek powinna zostać naliczona w taki sposób, aby ich wysokość była równa kwocie, jaka zostałaby naliczona w tym celu, w walucie krajowej na krajowym rynku finansowym.

Jolanta KOZAKIEWICZ
Wydział Zabezpieczeń
i Poboru Należności DC MF

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA FUNKCJONOWANIA GOSPODARCZYCH PROCEDUR CELNYCH W UNII EUROPEJSKIEJ

Gospodarcze procedury celne znane były funkcjonariuszom celnym i podmiotom dokonującym obrotu towarowego z zagranicą, jeszcze przed wprowadzeniem w 1998 r. Kodeksu celnego. Wcześniej procedury te funkcjonowały m. in. jako odprawa czasowa oraz skład celny. Dostosowując polskie przepisy celne do regulacji obowiązujących w Unii Europejskiej, stosowana wcześniej odprawa czasowa, obejmująca procesy przetwórcze i naprawcze w przywozie i w wywozie oraz czasowe wykorzystywanie importowanych lub eksportowanych gotowych towarów, uległa podziałowi na 3 gospodarcze procedury celne: uszlachetnianie czynne, uszlachetnianie bierne i odprawę czasową. Natomiast nieznaną wcześniej procedurą gospodarczą, a wprowadzoną do ustawodawstwa polskiego w 1998 roku, była procedura przetwarzania pod kontrolą celną.

Wspomniane wyżej procedury celne: procedura składu celnego, procedura uszlachetniania czynnego, procedura przetwarzania pod kontrolą celną, procedura odprawy czasowej i procedura uszlachetniania biernego, funkcjonujące w Polsce pod nazwą gospodarczych procedur celnych, uregulowane są w ustawodawstwie unijnym, również jako gospodarcze procedury celne, w art. 98 – 160 Rozporządzenia Rady (EWG) nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 roku ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny. Poniżej przedstawione zostaną podstawowe założenia stosowania poszczególnych procedur gospodarczych w Unii Europejskiej.

Procedura składu celnego, uregulowana w art. 98 – art. 113 Wspólnotowego Kodeksu Celnego, pozwala na składowanie w składzie celnym towarów niewspólnotowych, które podczas składowania nie podlegają należnościom przywozowym ani środkom polityki handlowej lub towarów wspólnotowych, którym odrębne przepisy wspólnotowe dają możliwość korzystania w związku z ich umieszczeniem w składzie celnym, ze środków zwykle stosowanych przy wywozie tego rodzaju towarów. Odrębnymi przepisami, które umożliwiają składowanie towarów wspólnotowych są np. regulacje dotyczące subwencjonowanych produktów rolnych. W takich sytuacjach dofinansowanie do produktów rolnych uzyskuje się już w chwili ich objęcia procedurą składu celnego, natomiast faktyczny wywóz z obszaru Unii następuje w późniejszym terminie.

Procedura uszlachetniania czynnego (art. 114 – art. 136 Wspólnotowego Kodeksu Celnego) pozwala na poddanie na obszarze celnym Wspólnoty, jednemu lub większej liczbie procesów (obróbka, przetwarzanie, naprawa), towarów niewspólnotowych przeznaczonych do powrotnego wywozu poza obszar Wspólnoty w postaci produktów kompensacyjnych, bez obciążania tych towarów należnościami przywozowymi ani stosowania wobec nich środków polityki handlowej (system zawieszeń). Natomiast procesy te w uszlachetnianiu czynnym w systemie ceł zwrotnych dokonywane są z towarów dopuszczonych do obrotu, a zwrot należności celnych następuje jeżeli produkty kompensacyjne powstałe w procesie uszlachetniania zostaną wywiezione z obszaru Wspólnoty. W procedurze uszlachetniania czynnego możliwe jest wykorzystywanie do wytworzenia produktu kompensacyjnego towarów ekwiwalentnych, tzn. towarów wspólnotowych w miejsce towarów przywiezionych z krajów trzecich.

Procedura przetwarzania pod kontrolą (art. 130 – art. 136 Wspólnotowego Kodeksu Celnego) umożliwia użycie towarów niewspólnotowych na obszarze celnym Wspólnoty w procesach zmieniających ich rodzaj lub stan, bez stosowania wobec nich należności przywozowych i środków polityki handlowej, oraz umożliwia dopuszczenie do wolnego obrotu produktów powstających w takich procesach z zastosowaniem

właściwych dla nich należności przywozowych. Tego rodzaju produkty nazywane są produktami przetworzonymi.

Procedura odprawy czasowej (art. 137 – art. 144 Wspólnotowego Kodeksu Celnego) pozwala na wykorzystanie na obszarze celnym Wspólnoty towarów niewspólnotowych przeznaczonych do powrotnego wywozu bez dokonywania żadnych zmian, za wyjątkiem wynikającego ze zużycia obniżenia ich wartości, z całkowitym lub częściowym zwolnieniem z należności przywozowych i bez stosowania wobec nich środków polityki handlowej. Warto zauważyć, że należności przywozowe przy stosowaniu procedury odprawy czasowej z częściowym zwolnieniem od należności celnych pobierane są przy zakończeniu tej procedury jako suma 3% należności celnych liczonych za każdy miesiąc stosowania procedury, a nie z góry za każdy miesiąc stosowania tej procedury w wysokości 3% cła, jak jest to uregulowane w polskich przepisach celnych.

Procedura uszlachetniania biernego (art. 145 – art. 160 Wspólnotowego Kodeksu Celnego) pozwala na dokonanie czasowego wywozu towarów wspólnotowych poza obszar celny Wspólnoty, w celu poddania ich procesom uszlachetniania oraz na dopuszczenie do wolnego obrotu produktów powstałych w wyniku tych procesów, z całkowitym lub częściowym zwolnieniem z należności przywozowych. W ramach tej procedury, w wypadku naprawy towaru możliwy jest „standardowy system wymiany", pozwalający zastąpić towar uszlachetniany produktem zamiennym, przy zastosowaniu warunków określonych w przepisach celnych.

Przepisy Wspólnotowego Kodeksu Celnego mają charakter ogólny, natomiast szczegółowe regulacje znajdują się w Rozporządzeniu Komisji (EWG) nr 2454/93 z dnia 2 lipca 1993 roku określającym niektóre przepisy wykonawcze do Rozporządzenia Rady (EWG) nr 2913/92 ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny (zwane dalej Rozporządzeniem Wykonawczym).

Na uwagę zasługuje fakt, że w pierwotnym kształcie szczegółowe regulacje dotyczące gospodarczych procedur celnych, zawarte w ww. Rozporządzeniu Wykonawczym, obejmowały prawie 300 artykułów. W wyniku kilkuletnich prac Komisji Europejskiej odpowiedzialnej za regulacje w tym zakresie tematycznym, przepisy te zostały zreformowane i opublikowane w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 993/2001 z dnia 4 maja 2001 roku, jako rozporządzenie zmieniające Rozporządzenie (EWG) nr 2454/93. Od 1 lipca 2001 roku gospodarcze procedury celne uregulowane są we wskazanych wyżej przepisach Wspólnotowego Kodeksu Celnego oraz w artykułach od 496 do 592 Rozporządzenia Wykonawczego. Zmniejszenie ilości artykułów w Rozporządzeniu Wykonawczym nastąpiło przede wszystkim poprzez sformułowanie przepisów w sposób zwięzły, a przepisy mające zastosowanie do kilku procedur zostały w maksymalnie streszczonej formie „wyciągnięte przed nawias" i umieszczone przed przepisami właściwymi wyłącznie dla poszczególnych procedur. Zrezygnowano również z tej części przepisów Rozporządzenia funkcjonujących przed 1 lipca 2001 roku, które miały charakter kazuistyczny lub które w praktyce nie były stosowane. W efekcie obecne Rozporządzenie Wykonawcze, w zakresie gospodarczych procedur celnych, jest bardziej przejrzyste i wydaje się być bardziej czytelne. Jednakże skomprymowanie przepisów spowodowało w efekcie eliminację przepisów oczywistych, podanych w sposób opisowy, z którymi administracja celna UE oraz podmioty tam funkcjonujące zostały przez poprzednie lata dokładnie zaznajomione i oswojone. Mając za podstawową bazę wieloletnie doświadczenia w stosowaniu wcześniej obowiązujących, bardzo uszczegółowionych przepisów w tym zakresie, podmioty w państwach unijnych nie mają większych problemów z właściwym odczytywaniem nowego ujęcia tych zagadnień. Natomiast dla państw kandydujących niektóre nowe przepisy mogą budzić pewne wątpliwości.

Zasadniczą zaletą nowych regulacji jest, jak już zostało wspomniane, sformułowanie w pierwszej części tytułu trzeciego Rozporządzenia Wykonawczego „Gospodarcze procedury celne", podstawowych postanowień dla wszystkich procedur.

Do podstawowych zasad stosowania gospodarczych procedur celnych należy:

1) obowiązek uzyskania pozwolenia organów celnych na ich stosowanie,
2) uwzględnienie warunków ekonomicznych przy korzystaniu z gospodarczych procedur celnych,
3) ułatwienia związane z zapłatą należności celnych od towarów przywożonych w ramach procedury.

Pozwolenie na stosowanie gospodarczej procedury celnej

Pozwolenie na korzystanie z gospodarczej procedury celnej jest wydawane jedynie osobom, które udzielą gwarancji niezbędnych do prawidłowego przebiegu procedury i jeżeli organy celne mogą zapewnić skuteczny dozór i kontrolę procedury bez konieczności ponoszenia przez administrację nakładów nieproporcjonalnych w stosunku do istniejącej potrzeby gospodarczej.

Warunki stosowania danej procedury określane są w pozwoleniu. Oczywiście przepisy szczególne w wielu sytuacjach przy procedurze odprawy czasowej przewidują wydanie ustnego pozwolenia (art. 229 Rozporządzenia Wykonawczego), a zatem oczywistym jest, że przy stosowaniu tej formy pozwolenia, nie są formułowane w nim szczegółowe warunki stosowania procedury.

W celu uzyskania pozwolenia na stosowanie gospodarczej procedury celnej należy złożyć wniosek o jego udzielenie. Przepisy Rozporządzenia Wykonawczego w art. 497 przewidują **4 formy wnioskowania o wydanie pozwolenia**:

1) złożenie pisemnego wniosku, z zastosowaniem wzoru określonego w załączniku 67 do Rozporządzenia Wykonawczego, przy czym nie jest istotne czy będzie to w formie tabelarycznej czy liniowej, ważne natomiast jest zachowanie wszystkich rubryk, których zasady wypełniania opisane są również w tym załączniku. Po-

szczególne państwa członkowskie opracowały na bazie załącznika 67 własne wzory wniosków dodając również podpunkty do poszczególnych obowiązujących w całej Wspólnocie punktów podstawowego formularza;

2) złożenie pisemnego wniosku w formie zgłoszenia celnego lub za pomocą technik przetwarzania danych, z wyłączeniem procedury uproszczonej. Ta forma wniosku może być zastosowana np. przy procedurze uszlachetniania czynnego i przetwarzania pod kontrolą celną, jeżeli przepisy rozporządzenia pozwalają uznać, że warunki ekonomiczne są spełnione; nie dotyczy to jednak stosowania procedury uszlachetniania czynnego z wykorzystaniem towarów ekwiwalentnych. Forma ta dotyczy również procedury odprawy czasowej, a także procedury uszlachetniania biernego, gdy operacje przetworzenia polegają na naprawie towaru, łącznie z systemem wymiany;
3) złożenie wniosku na pomocą ustnego zgłoszenia celnego, pod warunkiem złożenia dodatkowego formularza, w którym wpisywane są m. in. dane dotyczące wnioskodawcy, opis towaru, jego wartość i ilość, termin zakończenia procedury; forma ta dotyczy procedury odprawy czasowej;
4) złożenie wniosku przez jakikolwiek inny akt – dotyczy to procedury odprawy czasowej, jeżeli towary wprowadzane są na terytorium Unii np.: przez przejście pasem zielonym lub „nic do zgłoszenia".

W wypadku złożenia wniosku „pełnego" według wzoru określonego w załączniku 67, pozwolenie jest wydawane przez władze celne również z zastosowaniem wzoru określonego w tym załączniku. Natomiast w wypadku złożenia wniosku poprzez złożenie zgłoszenia pisemnego lub ustnego udzielenie pozwolenia następuje poprzez przyjęcie tego zgłoszenia przez organ celny. Jeżeli zatem wnioskiem o udzielenie pozwolenia jest dokument SAD to jego przyjęcie przez organ celny powoduje, że dokument ten jest nie tylko zgłoszeniem, ale jest jednocześnie pozwoleniem na stosowanie procedury.

Istotnym jest również, że jeżeli władze celne uznają jakąkolwiek informację podaną we wniosku za niewystarczającą mogą zażądać od wnioskodawcy dodatkowych szczegółów. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy wniosek jest składany poprzez sporządzenie zgłoszenia celnego. W tym wypadku zgłaszający składa dodatkowy formularz, o którym mowa w art. 499 Rozporządzenia Wykonawczego, w którym umieszcza m. in. dane dotyczące wnioskodawcy, opis towaru, jego wartość i ilość, termin zakończenia procedury, charakter przetworzenia, współczynnik produktywności, proponowany urząd zakończenia.

Niezwykle ważną, z uwagi na możliwość wystąpienia nieprzewidzianych okoliczności w prowadzeniu działalności gospodarczej, jest **instytucja „wstecznego pozwolenia"**, która pozwala na wydanie pozwolenia z mocą wsteczną. Możliwość taka nie dotyczy procedury składu celnego. Szczegółowe regulacje w tym zakresie zawarte są w art. 508 Rozporządzenia Wykonawczego. Instytucja ta pozwala m. in. na wydanie pozwolenia i objęcie towaru gospodarczą procedurą celną, który np. omyłkowo został wcześniej zgłoszony do procedury dopuszczenia do obrotu zamiast uszlachetniania czynnego albo odprawy czasowej. W tym wypadku pierwotne zgłoszenie celne dopuszczające towar do obrotu na obszarze celnym Wspólnoty zostaje unieważnione.

Warunki ekonomiczne

Istotnym założeniem stosowania gospodarczych procedur celnych jest korzystanie z nich z uwzględnieniem warunków ekonomicznych.

Regulacje związane z warunkami ekonomicznymi przechodziły w Unii Europejskiej pewną ewolucję, od znacznego rygoryzmu po daleko idący liberalizm, szczególnie w praktycznym stosowaniu tych regulacji.

Celem stosowania tych warunków jest zasadniczo korzystanie z zasobów Wspólnoty Europejskiej przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Oznacza to ochronę rynku unijnego przed zbędnym importem towarów i preferowanie wykorzystywania do prowadzonej działalności produkcyjnej w uszlachetnianiu czynnym surowców wspólnotowych, jak również ochronę rynku pracy poprzez dokonywanie na terenie Unii procesów przetwórczych, a nie przekazywanie działalności produkcyjnej do krajów trzecich w ramach procedury uszlachetniania biernego. Jeżeli podmiot wnioskuje o wydanie pozwolenia na uszlachetnianie czynne z wykorzystaniem towarów przywiezionych np. z Ukrainy, to organ celny sprawdza, czy towar o tej samej jakości i warunkach technicznych jest dostępny na rynku unijnym, czy rzeczywiście wykorzystanie takiego samego towaru wspólnotowego jest dla firmy nieopłacalne lub też czy szczególne zobowiązania kontraktowe wymuszają sprowadzenie tego towaru spoza Unii.

W wypadku procedury uszlachetniania biernego sprawdza się natomiast czy istnieje prawdopodobieństwo, czy dokonanie przetworzenia poza Wspólnotą przyniesie poważne niekorzyści przetwórcom wspólnotowym lub przetworzenie we Wspólnocie jest nieopłacalne ekonomicznie lub nie jest wykonalne z powodów technicznych lub zobowiązań kontraktowych. Natomiast warunkiem ekonomicznym dla procedury przetworzenia pod kontrolą celną jest sprawdzenie czy zastosowanie zasobów niewspólnotowych umożliwi, aby czynności przetworzenia dokonane były we Wspólnocie.

Ułatwienia związane z zapłatą należności celnych od towarów przywożonych w ramach procedury

Kwestią niezwykle istotną z punktu widzenia finansowych obowiązków podmiotów dokonujących obrotu towarowego z zagranicą w ramach gospodarczych procedur celnych są ułatwienia związane z zapłatą należności przywozowych. Przy stosowaniu procedury składu celnego, uszlachetniania czynnego w systemie zawieszeń oraz odprawie czasowej należności celne nie są pobie-

rane w chwili objęcia towaru gospodarczą procedurą celną. Jednakże organy celne mogą uzależnić umieszczenie towarów pod jedną z ww. procedur od złożenia zabezpieczenia w celu zapewnienia uregulowania długu celnego mogącego powstać w stosunku do tych towarów (art. 88 Wspólnotowego Kodeksu Celnego). Żądanie złożenia zabezpieczenia jest elementem polityki gospodarczej poszczególnych państw członkowskich, i tak np. administracja niemiecka zasadniczo nie pobiera zabezpieczenia przy stosowaniu procedury uszlachetniania czynnego, natomiast pobiera je, co do zasady, przy procedurze odprawy czasowej. Po zakończeniu procedury zabezpieczenie jest niezwłocznie zwalniane.

Natomiast w wypadku stosowania procedury uszlachetniania czynnego w systemie zwrotów osoba posiadająca pozwolenie może zwrócić się o zwrot lub umorzenie należności przywozowych, o ile potrafi w sposób zadowalający organy celne dowieść, że przywiezione towary dopuszczone do obrotu w tym systemie zostały w formie produktów kompensacyjnych lub towarów w stanie niezmienionym zostały wywiezione lub objęte np. inną procedurą celną w celu późniejszego wywozu (art. 128 Wspólnotowego Kodeksu Celnego).

W procedurze uszlachetniania biernego podmioty stosujące tę procedurę mogą korzystać z całkowitego lub częściowego zwolnienia z należności przywozowych przy zgłoszeniu produktu kompensacyjnego do procedury dopuszczenia do obrotu po uszlachetnieniu biernym. Warto zasygnalizować, że znowelizowane w 2001 roku przepisy Rozporządzenia Wykonawczego wprowadziły dla procesów przetworzenia metodę „oclenia od wartości dodanej" dla obliczania należności celnych dla produktów kompensacyjnych po uszlachetnianiu biernym, obok funkcjonującej metody obliczania cła jako różnicę między wysokością należności celnych od produktu kompensacyjnego a wysokością należności celnych od towarów wywożonych. Zgodnie z art. 591 Rozporządzenia Wykonawczego częściowe zwolnienie z należności przywozowych, poprzez obranie kosztów operacji przetworzenia za podstawę ustalenia wartości celnej, jest przyznawane na wniosek (cło od wartości dodanej). Zastosowanie tej regulacji jest możliwe zgodnie z innym warunkami określonymi w przepisach tego rozporządzenia.

Kolejną innowacją w zakresie ułatwień płatniczych przy stosowaniu procedury uszlachetniania biernego jest stosowanie średniej stawki cła. Dotyczy to przedsiębiorstw często przeprowadzających operacje przetworzenia na mocy pozwolenia nie obejmującego naprawy. Władze celne mogą w tej sytuacji na wniosek posiadacza pozwolenia ustalić średnią stawkę cła stosowaną dla wszystkich takich operacji (połączone zakończenie). Stawka ta jest określana dla każdego okresu nie przekraczającego 12 miesięcy i stosowana prowizorycznie dla produktów kompensacyjnych dopuszczonych do obrotu podczas tego okresu. Pod koniec każdego okresu władze celne dokonują końcowych obliczeń i w razie potrzeby dokonują „domiaru" albo zwrotu nadpłaconych należności przywozowych.

Poruszone powyżej kwestie mają charakter ogólny i zawierają podstawowe regulacje dotyczące gospodarczych procedur celnych, które obowiązują we Wspólnocie Europejskiej. Nie są to w większości nowe zagadnienia dla osób znających regulacje krajowe w zakresie gospodarczych procedur celnych. Nowinkami natomiast mogą być regulacje związane z wnioskowaniem o udzielenie pozwolenia, pozwolenie wsteczne, warunki ekonomiczne, średnia stawka cła oraz metoda obliczania cła od wartości dodanej w procedurze przetwórczej w uszlachetnianiu biernym. Jednak nieznane w polskim prawie celnym, wskazane wyżej regulacje, zostały również wyłącznie zasygnalizowane w niniejszym artykule, gdyż każda z tych instytucji mogłaby stanowić temat dla odrębnego opracowania.

Marzena POTRZEBOWSKA
główny specjalista
Wydział Gospodarczych
Procedur Celnych DC MF

REGUŁY POCHODZENIA W USTAWODAWSTWIE UNII EUROPEJSKIEJ

Reguły pochodzenia stosowane obecnie przez państwa członkowskie UE w handlu z innymi krajami są w znacznym stopniu zbieżne z regułami pochodzenia zawartymi w polskim prawie celnym. Odnosi się to zarówno do reguł preferencyjnych, jak i niepreferencyjnych. Celem artykułu jest przedstawienie, w podstawowym zakresie, tych elementów prawa Unii Europejskiej, z zakresu pochodzenia towarów, które po wstąpieniu Polski do UE będą stosowane przez polskich funkcjonariuszy celnych.

Podstawowe regulacje dotyczące pochodzenia niepreferencyjnego zawarte są w art. 22 – 26 Wspólnotowego Kodeksu Celnego (Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2913/92 z 12.10.1992 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny – OJ L 302, 1992r.) oraz w art. 35 – 65 Rozporządzenia Komisji wprowadzającego przepisy wykonawcze do KC (Rozporządzenie Komisji (EWG) nr 2454/93 z 2.07.1993 r. wprowadzające przepisy wykonawcze do Rozporządzenia Rady (EWG) nr 2913/92 ustanawiającego Wspólnotowy Kodeks Celny – OJ L 253, 1993 r.). Podobnie jak w polskim ustawodawstwie, reguły niepreferencyjne służą:

- stosowaniu taryfy celnej,
- zastosowaniu środków pozataryfowych, oraz
- sporządzaniu i wydawaniu świadectw pochodzenia.

Art. 23 i 24 Kodeksu WE są odpowiednikami art. 16 i 17 polskiego Kodeksu celnego, tzn. wskazują na całkowite uzyskanie i ostatnią, istotną, ekonomiczne uzasadnioną obróbkę jako podstawowe kryteria uzyskania pochodzenia niepreferencyjnego. Tak jak w polskich przepisach wykonawczych, dla niektórych towarów ustanowiono szczegółowe reguły pochodzenia, które zawarte są w Załączniku 10 do rozporządzenia wykonawczego (patrz również Załączniki 9, 11 i 12).

System reguł preferencyjnych stosowanych przez Unię Europejską jest bardziej zróżnicowany niż stosowany obecnie przez Polskę. Podstawowe przepisy regulujące pochodzenie preferencyjne zawiera art. 27 Kodeksu WE oraz art. 66 – 123 rozporządzenia wykonawczego. Art. 27 mówi o regułach preferencyjnych, które muszą być spełnione dla zastosowania preferencyjnych środków taryfowych przyjętych jednostronnie przez Wspólnotę w odniesieniu do niektórych krajów, grup krajów lub regionów (art. 20 ust. 3 pkt e Kodeksu WE) oraz o regułach określonych w umowach zawartych przez Wspólnotę, które przewidują stosowanie preferencyjnych środków taryfowych (art. 20 ust. 3 pkt d Kodeksu WE). Wspólnota przyjęła jednostronnie zasady stosowania preferencji taryfowych dla towarów pochodzących z niektórych krajów w ramach Generalnego Systemu Preferencji. Oprócz tego Wspólnota przyznała preferencje taryfowe dla towarów pochodzących z Krajów i Terytoriów Zamorskich (Załącznik II do Decyzji Rady w sprawie stowarzyszenia Krajów i Terytoriów Zamorskich z EWG – OJ L 263 z 19 września 1991) oraz dla towarów pochodzących z Afryki, Karaibów i Pacyfiku (Protokół 1 do Umowy o partnerstwie pomiędzy państwami ACP a WE (OJ L 317 z 15 grudnia 2000).

Jeżeli chodzi o umowy zawarte przez Wspólnotę z innymi krajami to należy zauważyć, że z zasady wszystkie one zawierają podobne reguły pochodzenia. Różnice między poszczególnymi umowami w zakresie reguł dotyczą przede wszystkim typu kumulacji pochodzenia. Poza tym wszystkie protokoły dotyczące reguł, które stanowią załączniki do tych umów, zawierają przepisy znane polskim funkcjonariuszom celnym chociażby z Protokołu 4 do Układu Europejskiego (Zał. do Dz.U. z 1997r., Nr 104, poz. 662 z późn. zm.), tzn. wykaz czynności niewystarczających do nadania pochodzenia, zasadę terytorialności, zasadę bezpośredniego transportu, zasadę zakazu zwrotu cła, postanowienia dotyczące współpracy administracyjnej itd. Dowodami pochodzenia stosowanymi na podstawie umów zawartych przez Wspólnotę są świadectwa przewozowe EUR. 1 i deklaracje eksportera na fakturach. **Polska po przystąpieniu do UE będzie stosować umowy – a co za tym idzie reguły pochodzenia w nich zawarte – z następującymi krajami**:

- **Bułgarią** (Protokół 4 do Układu Europejskiego – OJ L 134 z 24 maja 1997),
- **Rumunią** (Protokół 4 do Układu Europejskiego – OJ L 92 z 7 kwietnia 1997),
- **Norwegią** (Protokół 3 do Umowy między EWG a Królestwem Norwegii – OJ L 195 z 23 lipca 1997),
- **Islandią** (Protokół 3 do Umowy między EWG a Republiką Islandii – OJ L 195 z 23 lipca 1997),
- **Szwajcarią** (Protokół 3 do Umowy między EWG a Konfederacją Szwajcarską – OJ L 195 z 23 lipca 1997),
- **Andorą** (Załącznik do Umowy w formie wymiany listów pomiędzy EWG a księstwem Andory – OJ L 191 z 23 lipca 1999),
- **Wyspami Owczymi** (Protokół 3 do Umowy między WE a Wyspami Owczymi – OJ L 053 z 22 lutego 1997),
- **Republiką Południowej Afryki** (Protokół 1 do Umowy w sprawie handlu, rozwoju o współpracy – OJ L 311 z 4 grudnia 1999),
- **Meksykiem** (Załącznik III do Umowy Przejściowej – OJ L 245 z 29 września 2000),
- **Autonomią Palestyńską** (Protokół 3 do Europejsko Śródziemnomorskiej Przejściowej Umowy Stowarzyszeniowej w sprawie handlu i współpracy – OJ L 187 z 16 lipca 1997),
- Byłą **Jugosłowiańską Republiką Macedonii** (Protokół 4 do Umowy Przejściowej – OJ L 124 z 4 maja 2001),
- **Izraelem** (Protokół 4 do Europejsko Śródziemnomorskiej Umowy ustanawiającej stowarzyszenie między WE a Izraelem OJ L 147 z 21 czerwca 2000),
- **Syrią** (Protokół 2 do Umowy o współpracy między WE a Syrią – OJ L 269 z 27 września 1978),
- **Libanem** (Protokół 2 do Umowy o współpracy między WE a Libanem – OJ L 267 z 27 września 1978),
- **Egiptem** (Protokół 2 do Umowy o współpracy między WE a Egiptem – OJ L 266 z 27 września 1978),
- **Jordanią** (Protokół 2 do Umowy o współpracy między WE a Jordanią – OJ L 268 z 27 września 1978)
- **Marokiem** (Protokół 4 do Europejsko Śródziemnomorskiej Umowy ustanawiającej stowarzyszenie między WE a Marokiem – OJ L 070 z 18 marca 2000),
- **Tunezją** (Protokół 4 do Europejsko Śródziemnomorskiej Umowy ustanawiającej stowarzyszenie między WE a Tunezją – OJ L 097 z 30 marca 1998),
- **Algierią** (Protokół 2 do Umowy o Współpracy między WE a Algierią – OJ L 263 z 1978),
- **Chile** (Załącznik III do Układu Stowarzyszeniowego – OJ L 352 z 30 grudnia 2002),
- **Chorwacją** (Protokół 4 do Umowy Przejściowej – OJ L 330 z 14 grudnia 2001).

Dodatkowo przepisy dotyczące reguł pochodzenia znajdują się w:
- Protokole 4 do Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym – OJ L 21 z 23 stycznia 1997), oraz
- Protokole 3 Decyzji Nr 1/98 Rady Stowarzyszenia WE – Turcja w sprawie produktów rolnych – OJ L 86 z 20 marca 1998).

Jak wspomniano w poszczególnych umowach mogą występować różne zasady kumulacji pochodzenia towarów. Wyróżnia się kumulację **całkowitą**, **diagonalną**, **dwustronną** i **regionalną**. Kumulacja

całkowita (np. w ramach Protokołu 4 do EOG, umowach WE z Marokiem, Algierią i Tunezją) polega na tym, że towar uzyskuje pochodzenie jeżeli wystarczająca obróbka lub przetworzenie została dokonana na materiałach niepochodzących z terytorium grupy państw w niej uczestniczących. Kumulacja dwustronna polega na możliwości nadania pochodzenia produktowi wytworzonemu z materiałów pochodzących z innego kraju będącego stroną dwustronnej umowy, przy czym do nadania pochodzenia kraju wytworzenia wystarczy przetworzenie wykraczające poza zakres tzw. operacji minimalnych. Zasady kumulacji diagonalnej (np. kumulacja paneuropejska) są podobne do zasad funkcjonowania kumulacji dwustronnej. Różnicą jest możliwość wykorzystania do produkcji materiałów pochodzących z różnych krajów, z których każdy zawarł umowę o wolnym handlu z pozostałymi uczestnikami systemu kumulacji. Ostatni typ kumulacji pochodzenia – kumulacja regionalna – polega na możliwości uzyskania pochodzenia kraju wytworzenia na towar do produkcji, którego użyto materiałów pochodzących z innego kraju tej samej grupy regionalnej (np. GSP, ACP).

Niektóre zagadnienia dotyczące pochodzenia są uregulowane przez ustawodawstwa krajowe państw członkowskich. Do tych zagadnień należą szczegółowe zasady wydawania wiążącej informacji o pochodzeniu (WIP), wydawania upoważnień dla eksporterów do uproszczonego sposobu dokumentowania pochodzenia towarów oraz zasady wydawania upoważnień do korzystania z procedury „rozróżnienia księgowego".

Zupełną nowością zarówno dla polskich funkcjonariuszy jak i uczestników obrotu handlowego będzie korzystanie z tzw. deklaracji dostawcy oraz świadectw INF 4 (Rozporządzenie Rady (WE) nr 1207/2001 z 11 czerwca 2001 r. – OJ L 165 z 21 czerwca 2001 r.). Deklaracja dostawcy to dokument sporządzany przez podmiot, od którego eksporter bezpośrednio nabył towar, a który następnie został objęty preferencyjnym dowodem pochodzenia w postaci świadectwa przewozowego EUR. 1 lub na który eksporter sporządził deklarację na fakturze. Deklaracja dostawcy (najczęściej będzie to producent towaru) upoważnia eksportera do wystawienia deklaracji na fakturze lub stanowi podstawę do uzyskania świadectwa przewozowego EUR. 1. Władze celne mogą wezwać każdego eksportera aby dodatkowo do deklaracji dostawcy przedłożył właśnie świadectwo INF 4.

Dokument ten jest wystawiany przez władze celne kraju, w którym dostawca sporządzający deklarację dostawcy ma swoją siedzibę.

Jak widać ustawodawstwo UE w zakresie reguł pochodzenia jest znacznie bardziej obszerne i bardziej złożone od obecnie stosowanego w Polsce. W artykule zwrócono uwagę na przepisy UE, z którymi funkcjonariusze celni zajmujący się problematyką reguł pochodzenia powinni zapoznać się jak najszybciej.

Paweł WALCZUK
Jacek KROCZYŃSKI
Wydział Reguł Pochodzenia
i Wartości Celnej DC MF

System kontroli celnej refundacji eksportowych we wspólnej polityce rolnej

Modele zarządzania funkcjonujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej

Produkty rolne produkowane w Unii Europejskiej w większości przypadków są drogie i niekonkurencyjne na rynku światowym. Z tego powodu eksporterzy otrzymują dopłaty za ich wywóz, aby zmniejszyć różnicę między wyższą ceną wspólnotową a ceną światową. Eksporterzy z krajów UE otrzymują rocznie ok. 6 mld euro dopłat z budżetu UE. Dopłaty wywozowe wypłacane są na podstawie licencji i zgłoszenia wywozowego przez krajową agencję płatniczą. W UE na 2 000 000 zgłoszeń celnych dotyczących dopłat wywozowych służby celne przeprowadziły ok. 100 000 kontroli fizycznych (1996 r.).

FINLANDIA

Rolę agencji płatniczej pełnią w Finlandii wyspecjalizowane komórki organizacyjne Ministerstwa Rolnictwa i Leśnictwa. Agencja płatnicza ściśle współdziała z organami administracji celnej. Podstawę tej współpracy stanowi porozumienie, zawarte na podstawie ustawy wprowadzającej Wspólną Politykę Rolną Unii Europejskiej z 1994 r., pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa i Leśnictwa oraz Ministerstwem Finansów (jako organem nadzorującym administrację celną) określające rolę administracji celnej w zakresie kontroli produktów objętych Wspólną Polityką Rolną. Porozumienie to zawiera aneks wyszczególniający wszystkie unijne akty prawne z zakresu Wspólnej Polityki Rolnej, których stosowanie powierzone zostało kompetencji organów celnych.

Organem agencji płatniczej odpowiedzialnym bezpośrednio za płatność refundacji eksportowych jest Wydział Interwencji usytuowany w Ministerstwie Rolnictwa. Oprócz niego agencję płatniczą tworzą Wydział Kontroli i Wydział Audytu Wewnętrznego.

Oprócz kompleksowej obsługi refundacji eksportowych w systemie Wspólnej Polityki Rolnej finansowanej z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnych (EAGGF), agencja płatnicza wykonuje inne za-

dania związane z wypłatą określonych, celowych płatności należących do tzw. Programów Rynku Wewnętrznego. Wszystkie te płatności dotyczą wykorzystania produktów rolnych na obszarze Finlandii bądź ich składowania i przechowywania. Programy Rynku Wewnętrznego obejmują:

- wykorzystywanie masła w przemyśle spożywczym,
- wykorzystanie kazeiny i jej pochodnych,
- sprzedaż mleka dla szkół,
- wykorzystywanie mleka w proszku dla produkcji karmy zwierzęcej,
- interwencyjny skup produktów mlecznych,
- promowanie konsumpcji mleka i produktów mlecznych,
- prywatne składowanie mięsa,
- koszty składowania cukru i dopłaty do sprzedaży (wywozu),
- refundacje dla producentów skrobi,
- refundacje dla producentów cukru wykorzystywanego w przemyśle chemicznym,
- pomoc dla nadwyżek żywnościowych.

Wymienione powyżej zadania pomocowe, dla których refundacji bądź płatności dokonuje agencja płatnicza, są dodatkowymi zadaniami wykonywanymi przez administrację celną, a więc odpowiednie dokumenty i opracowania są opracowywane przez organy celne, a następnie przekazywane agencji płatniczej.

Zadania kontrolne

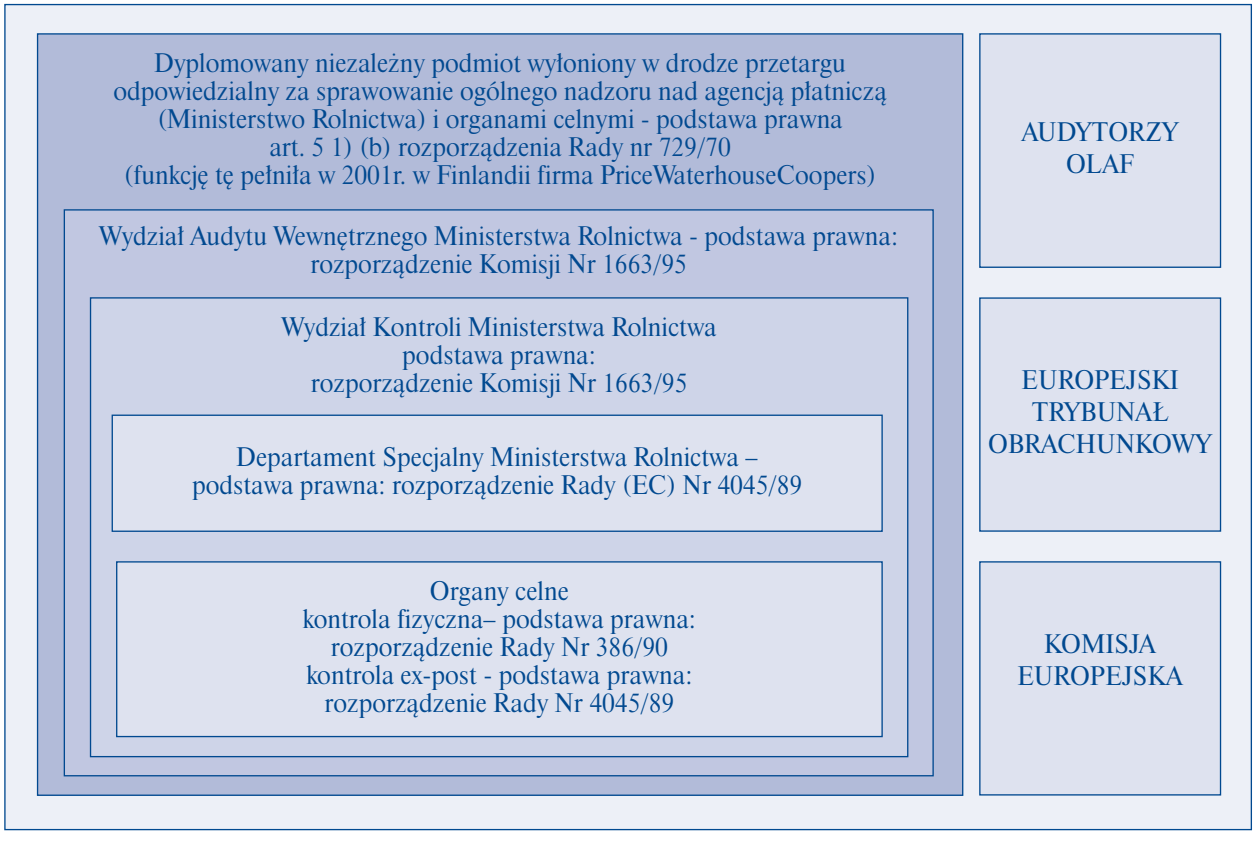
Zadania kontroli fizycznej przypisane zostały w całości administracji celnej zgodnie z rozporządzeniem Rady nr 386/90 z 12.02.1990 r. w sprawie kontroli produktów rolnych objętych systemem refundacji eksportowych.

Administracja celna wykonuje także zadania w obrębie powtórnych kontroli celnych (w zakresie księgowości), które zostały określone w rozporządzeniu Rady nr 4045/89 z 21.12.1991 r. w sprawie kontroli sprawowanych przez Państwa Członkowskie odnośnie transakcji w systemie finansowanym przez Europejski Fundusz Ukierunkowania i Gwarancji dla Rolnictwa.

Kontrola wykonywana na podstawie rozporządzenia Rady Nr 4045/89 wymaga ścisłego współdziałania z Wydziałem Kontroli w Ministerstwie Rolnictwa, który sprawuje ogólny nadzór nad tą działalnością na podstawie rozporządzenia Komisji nr 1663/95 z 7.07.1995 r. ustanawiającego przepisy wykonawcze dla stosowania rozporządzenia Rady nr 729/70 dotyczącego procedury obsługi rachunków Sekcji Gwarancyjnej EAGGF. Kontrola ex-post jest częściowo finansowana ze środków unijnych, zaś podmioty podlegające kontroli typowane są na podstawie sporządzanych przez organy celne analiz ryzyka (rozporządzenie Komisji Nr 3122/94 z 20.12.1994 r. – ustanawiające szczegółowe kryteria dla analiz ryzyka w odniesieniu do produktów rolnych otrzymujących refundacje eksportowe).

Kontrola wypłat refundacji sprawowana przez organy Unii Europejskiej

System kontroli i audytu zasadności wypłat refundacji eksporto-

wych (oraz innych płatności) finansowanych z EAGGF określony został przepisami unijnymi w ten sam sposób we wszystkich państwach członkowskich Unii (patrz. tabela na str. 22).

W Finlandii funkcjonuje jedno, zatrudniające ponad 80 osób, centralne laboratorium celne obsługujące wszystkie sprawy związane z badaniem towarów, zgodnie z wymogami prawa celnego. Badanie próbek produktów rolnych stanowi ważną część jego zadań. Laboratorium w tym zakresie wykonuje analizy na podstawie dyrektywy Komisji Nr 371/76 z 1.03.1976 r. – ustanawiającej metody pobierania próbek dla celów kontroli produktów żywnościowych. Koszt przeprowadzenia jednego badania laboratoryjnego próbek produktów rolnych wynosi ok. 1.400 marek fińskich tj. około 900 zł.

WIELKA BRYTANIA

Rolę agencji płatniczej spełnia w Wielkiej Brytanii wyspecjalizowana organizacja o charakterze pozarządowym współpracująca ściśle z organami celnymi. Podstawą tej współpracy stanowi Porozumienie zawarte między administracją celną a agencją płatniczą w sprawie podziału kompetencji dotyczących wprowadzenia założeń Wspólnej Polityki Rolnej. Zgodnie z tym Porozumieniem kompetencje organów celnych w przedmiocie „obsługi" produktów rolnych korzystających z dopłat eksportowych sprowadzają się do sprawowania całkowitej i kompleksowej „fizycznej" kontroli tychże produktów – zgodnie z rozporządzeniem Rady Nr 386/90 wraz z określaniem metod analiz ryzyka dla prowadzenia tychże kontroli.

Agencja płatnicza dokonuje wypłat refundacji i przekazuje informacje organom celnym mające ułatwić sporządzanie analiz ryzyka związanych z kontrolą fizyczną towarów objętych systemem refundacji eksportowych. Każdy region administracyjny w Wielkiej Brytanii (odpowiadający polskim izbom celnym) posiada wyznaczonego funkcjonariusza celnego zajmującego się Wspólną Polityką Rolną, który odpowiada za zapewnienie właściwej „obsługi" produktów rolnych podlegających WPR w regionie, dostarczanie technicznej pomocy i zarządzania w zakresie WPR, przeprowadzanie szkoleń pracowników administracji celnej w tym aspekcie, dokonywanie analizy i oceny analizy ryzyka w imporcie/eksporcie produktów rolnych, ocenę i przeciwdziałanie nieprawidłowościom związanym z WPR.

Zadania kontrolne

Zadania kontroli fizycznej przypisane zostały w całości administracji celnej zgodnie z rozporządzeniem Rady Nr 386/90. Organy celne nie przeprowadzają powtórnych kontroli, które realizuje specjalny wydział w agencji płatniczej.

Brytyjska służba celna dysponuje nowoczesnym systemem komputerowym umożliwiającym przeprowadzanie analiz ryzyka towarów w obrębie WPR podlegających kontroli celnej. System ten umożliwia przeprowadzanie wyrywkowej kontroli celnej najbardziej podejrzanych wysyłek wraz z jednoczesnym podawaniem informacji na temat osiągniętego pułapu dokonanych kontroli w odniesieniu do roku, produktu oraz organu celnego (min. 5% wg standardów Unii Europejskiej).

Przy pobieraniu próbek produktów rolnych brytyjskie służby celne korzystają najczęściej z własnych laboratoriów celnych. Zwykle powstają spory co do zasadności dopłaty eksportowej dla produktów przetworzonych. Angielskie służby celne wypracowały szczegółowe instrukcje pobierania i przechowywania próbek produktów rolnych podlegających subwencjom eksportowym. Szczególny nacisk położono na pobranie „reprezentatywnej" próbki danego produktu.

AUSTRIA

W Austrii rolę agencji płatniczej pełnią same organy celne. Urząd celny w Salzburgu przekształcony został w centrum obsługi systemu refundacji eksportowych finansowanych z EAGGF. Urząd ten zatrudnia 48 osób i jest odpowiedzialny za sprawowanie kontroli wniosków o dokonanie subwencji eksportowej przed wydaniem decyzji o płatności (terminowe oraz zgodne z wymaganą formą przedłożenie dokumentów), oraz dokonywanie płatności oraz pełne ujęcie danych o płatności w księgowości; księgowość danych odnoszących się do płatności subwencji eksportowych prowadzona jest za pomocą elektronicznego systemu przetwarzania danych.

Urząd celny w Salzburgu przyjmuje i rozpatruje rocznie 26.000 – 28.000 zgłoszeń o dokonanie zwrotów eksportowych. Wysokość wypłat wyniosła 50.000.000 EUR w 2000 r..

Wszystkie informacje dotyczące zwrotów eksportowych ujęte zostają – niezależnie od elektronicznego systemu księgowania – w systemie informacyjnym o zwrotach wywozowych.

Zadania kontrolne

Zadania kontroli zarówno fizycznej jak i powtórnej przypisane zostały w całości administracji celnej zgodnie z rozporządzeniem Rady nr 386/90 oraz rozporządzeniem Rady nr 4045/89.

Wewnętrzne służby rewizyjne dokonują kontroli ex-post, zgłaszają nieprawidłowości do Ministerstwa Finansów Austrii oraz sporządzają tzw. „czarne listy" podmiotów. Dodatkowo organy celne utworzyły specjalną grupę zajmującą się zwalczaniem oszustw przy dokonywaniu zwrotów eksportowych oraz sporządzaniem analiz ryzyka przy kontroli produktów rolnych.

Przy pobieraniu próbek produktów rolnych austriackie służby celne korzystają najczęściej z laboratoriów celnych innych jednostek administracji państwowej.

DANIA

Firma zamierzająca dokonać wywozu produktów rolnych objętych systemem dopłat powinna być zarejestrowana w celno-podatkowym systemie ewidencyjnym w zakresie eksportu towarów rolnych podlegających dopłatom (funkcjonariusze celni mają dostęp do tego sytemu on-line). Występuje ona z wnioskiem do agencji płatniczej. Po wpłaceniu kaucji otrzymuje licencję na określoną ilość towaru. Firma

z jednego państwa członkowskiego może zarejestrować swoją licencję w innym państwie członkowskim, jeżeli zamierza zgłosić deklarację wywozową w urzędzie celnym tego kraju i w nim ubiegać się o dopłatę (wymagane jest korzystanie z usług zarejestrowanego w kraju przedstawiciela).

Zadania kontrolne
Kontrola fizyczna

Co najmniej na 24 godziny przed zamiarem zgłoszenia towaru do odprawy celnej firma powiadamia jednostkę ds. kontroli eksportu produktów rolnych usytuowaną w UC o wysyłce towarów. Powiadomienie ma formę urzędowego druku, który zawiera m. in. następujące informacje: nazwę i adres producenta, nazwę i adres odbiorcy, nazwę i adres spedytora, nr eksportera w systemie ewidencji celnej, ilość wysyłanych produktów, nr i datę wystawienia licencji, nazwę i adres urzędu celnego w którym jest dokonywana odprawa, adres miejsca załadunku danego towaru, datę oraz godzinę rozpoczęcia i zakończenia załadunku, nr zamknięcia celnego (jeżeli jest upoważnionym eksporterem posiadającym zezwolenie do nakładania zamknięć; w innym przypadku eksporter jest zobowiązany przedstawić towar w urzędzie celnym, gdzie dokonywana jest odprawa). Powiadomienie jest wysyłane elektronicznie lub faksem.

Otrzymane powiadomienie jest wprowadzane do komputerowego systemu ewidencyjnego, który w oparciu o wprowadzone założenia dokonuje analizy ryzyka związanego z wywozem. Założenia systemu:

- Istnieje kilka podziałów dotyczących poziomu ryzyka, np:
  - towary rolne grupowane są w 16 sektorach (np. zboże, ryż, produkty zbożowe, jaja, mleko, mięso wołowe, mięso wieprzowe, owoce, oliwa, cukier, wyroby cukiernicze, wino) – każdy z przydzielonym poziomem ryzyka np. od 1 (niskie) do 5 (wysokie); sektory wysokiego ryzyka to tradycyjnie: przetworzone owoce, produkty mleczarskie;
  - również kody CN mają przyporządkowany określony poziom ryzyka – np. od 1 (niskie) do 5 (wysokie);
  - firmy eksportujące mają przyporządkowany poziom ryzyka od 0 (brak) do 5 (wysokie);
  - kraje przeznaczenia też mają przyporządkowane ryzyko;
- Wynik analizy ryzyka mieści się w pewnym przedziale i na tej podstawie dana wysyłka jest typowana do kontroli fizycznej;

Jednostka ds. kontroli eksportu produktów rolnych w urzędzie celnym prowadzi także system monitorujący ilość wykonanych kontroli zgodnie z wymogami rozporządzeń wspólnotowych (nie mniej niż 5%). System ewidencyjny ujmuje statystykę kontroli fizycznych. Założenia systemu:

- każdy z sektorów towarowych posiada przyporządkowane pewne dane:
  - bieżącą ilość przedstawionych powiadomień od początku roku;
  - ilość powiadomień na kolejne dni;
  - docelowy poziom kontroli fizycznych w danym roku z uwagi na istniejące ryzyko bieżące wskazanie ilości kontroli, które muszą być przeprowadzone, aby był zachowany docelowy procentowy poziom kontroli fizycznych;
  - bieżącą ilość przeprowadzonych kontroli fizycznych;
  - obecny stan realizacji wyznaczonego poziomu kontroli (w %);
  - ilość kontroli do przeprowadzenia, aby osiągnąć wyznaczony poziom kontroli.

Na podstawie analizy ryzyka jednostka ds. kontroli eksportu produktów rolnych podejmuje decyzję o przeprowadzeniu kontroli fizycznej. Prawidłowo wykonana kontrola uwzględnia następujące elementy:

- jest niezapowiedziana;
- rozpoczyna się dokładnie zgodnie z terminem podanym w powiadomieniu (co do minuty);
- towary są faktycznie przygotowane do załadunku i jest możliwa ich identyfikacja (np. znajdują się w oznaczonym miejscu w magazynie i/lub są oznaczone); sprawdzona jest ilość wywożonego towaru zgodnie z deklaracją i fakturą;
- podczas kontroli sprawdzane jest zgłoszenie wywozowe pod kątem zgodności z danymi zawartymi w powiadomieniu; jeżeli w zgłoszeniu zawarta jest większa ilość towaru w porównaniu z danymi zawartymi w powiadomieniu, to nadwyżka nie może skorzystać z dopłaty. Data zgłoszenia wywozowego nie może być późniejsza niż data wysyłki podana na powiadomieniu;
- załadunek jest obserwowany bez żadnych przerw; jeżeli warunki tego wymagają, kontrola jest przeprowadzana przez dwóch urzędników
- pobieranie próbek poszczególnych towarów (ilość, wielkość) odbywa się zgodnie z zasadami, które powinny być szczegółowo opisane w podręczniku ds. przeprowadzania kontroli fizycznych; każda grupa towarowa jest badana przez wyznaczone laboratorium; podczas kontroli urzędnicy korzystają z własnych wag. W przypadku cięższych towarów wykorzystywane są wagi magazynowe po uprzednim sprawdzeniu, czy ważne jest świadectwo urzędu właściwego ds. miar.

Podczas kontroli fizycznej towarów przewożonych luzem (np. zboże z silosu na statek) funkcjonariusz celny przeprowadza ponadto następujące czynności:

- obserwacja całego procesu załadunku, który może trwać kilka dni;
- kontrola wagi samochodów przewożących towar -we współpracy z urzędem ds. miar;
- otrzymanie od eksportera potwierdzenia o wadze załadowanego towaru.

Po zakończeniu kontroli funkcjonariusz zakłada zamknięcie celne i potwierdza wykonane czynności na dokumencie T5 i/lub deklaracji wywozowej (kopię zabiera ze sobą), jeżeli nie jest to towar przewożony w ramach tranzytu wspólnotowego.

Z każdej przeprowadzonej kontroli fizycznej sporządzany jest

szczegółowe sprawozdanie, które jest przechowywane w jednostce ds. kontroli. W przypadku zaobserwowanych nieprawidłowości sprawozdanie jest przesyłane do urzędu celnego właściwego dla danej firmy. Urząd ten przesyła sprawozdanie do firmy, która może zgłosić uwagi. Następnie urząd przesyła sprawozdanie z całą dokumentacją do agencji płatniczej. Dyrekcja podejmuje decyzję ws. dopłaty oraz, w przypadku jakichkolwiek nieprawidłowości, wymierza kary. Sprawozdanie, które posiada formę szczegółowego kwestionariusza zawiera m. in. następujące informacje: nazwę eksportera, miejsce, dzień i godziny kontroli, uwagi dot. informacji zawartych w powiadomieniu i zgłoszeniu wywozowym, informacje o innych kontrolowanych dokumentach przedstawionych w magazynie (faktury, zaświadczenia fitosanitarne, specyfikacje, dokumenty magazynowe, itp.), informacje nt. licencji eksportowej, nazwiska osób, które towarzyszą urzędnikowi celnemu podczas kontroli, nazwę i nr tablic rejestracyjnych oraz nazwę właściciela środka transportu, który będzie przewoził towary, nr kontenera, informacje dot. zamknięć nakładanych na środek transportu, szczegółowe zestawienie informujące o paletach, opakowaniach na paletach, itd. (szt., ciężar) wraz z wynikiem tej kontroli – czy zgodna z dokumentami wywozowymi, warunki magazynowania towaru, jego ważność, data produkcji w porównaniu z informacjami zawartymi na opakowaniach, informacje o nakładanych zamknięciach, daty i podpisy urzędników celnych.

Dokumentacja przechowywana jest przez 3 lata (minimalne wymagania wynikające z przepisów wspólnotowych). W niektórych krajach UE ten okres wynosi 5 lat.

Powtórna kontrola

Corocznie agencja płatnicza przygotowuje listę przedsiębiorstw do kontroli. Samą kontrolę może wykonywać administracja celna z uwagi na właściwe przygotowanie zawodowe urzędników i posiadanie odpowiedniej administracji terenowej. W tym celu obie administracje powinny podpisać odpowiednie porozumienie, które określa szczegółowo podział kompetencji między obie instytucje.

Kontrola firmy jest przygotowywana i przeprowadzana wg ściśle ustalonych ram:

- faza planowania:
  - przygotowanie tematów kontroli oraz uporządkowanie struktury przedsiębiorstwa w celu właściwego wyboru kontrolowanych komórek (np. w oparciu o poprzednie sprawozdania i dokumenty eksportowe; ta faza służy przygotowaniu strategii kontroli, zrozumieniu zasad funkcjonowania i zarządzania firmy oraz zapoznaniu się z aspektami działalności finansowej i handlowej firmy; opracowany zostaje harmonogram spotkań, czas potrzebny i ilość osób uczestniczących w kontroli; niezbędne jest również zaplanowanie kontroli pomocniczych w firmach powiązanych, u spedytorów, towarzystw ubezpieczeniowych oraz rozważenie konieczności nawiązania współpracy z innymi urzędami celno-podatkowymi w kraju i za granicą w ramach pomocy administracyjnej;
  - ocena ryzyka ma na celu skoncentrowanie się na wybranych aspektach, ponieważ nie jest możliwe właściwe skontrolowanie wszystkich zagadnień; audytor musi określić transakcje firmy, które będzie kontrolował; dla przykładu: występowały przypadki nieprawidłowego zadeklarowania miejsca przeznaczenia (wywóz do kraju sąsiadującego z zadeklarowanym krajem przeznaczenia daje wyższą dopłatę), albo ilość lub jakość produktów są zawyżone;
  - wykaz spraw do sprawdzenia w oparciu o ocenę ryzyka wraz z identyfikacją źródeł informacji na dany temat (np. kierownik działu, spedytor, odbiorca towaru);
- faza realizacji:
  - kontrola (audyt) firmy; najważniejsze jest rozpoznanie dokumentacji związanej z dopłatami w oparciu o prowadzone ewidencje handlowe i produkcyjne, faktury, receptury, dokumenty spedycyjne, wagowe itd.; wiarygodność poszczególnych dokumentów jest sprawdzana na wiele sposobów, np. w systemie jakości, ewidencji komputerowych w rozmowach z różnymi pracownikami;
  - kontrola stron trzecich; audytor musi sprawdzić wiarygodność dokumentów firmy również w oparciu o dokumenty z innych przedsiębiorstw, w tym celu mogą być zaangażowane inne urzędy, nie tylko krajowe; inne państwa członkowskie UE są zobowiązane do przekazywania odpowiednich dokumentów w terminie maksimum 6 miesięcy; bardziej celowe jest skontrolowanie mniejszej ilości transakcji, ale dokładnie, niż odwrotnie;
- faza formułowania zaleceń wynikających z kontroli:
  - sprawozdanie z kontroli ma formę urzędowego dokumentu, do którego firma może wnieść uwagi – zgodnie z przepisami krajowymi; jednak określone rozdziały sprawozdania zawierające wrażliwe informacje dotyczące stron trzecich, jak również dotyczące planów dalszych kontroli nie są przedstawiane firmie;
  - zalecenia dotyczące dalszych kontroli obejmujące wykaz tematów, które powinny być przedmiotem analizy podczas przygotowywania kolejnych kontroli są ważnym elementem tej ostatniej fazy kontroli;

Kontrole Komisji Europejskiej i Trybunału Audytorów w danym urzędzie celnym trwają zwykle 2-3 dni; jeden dzień jest przeznaczony na kontrolę dokumentów w urzędzie i rozmowy z urzędnikami, a kolejne na kontrolę dokumentów i rozmowy w wybranych firmach korzystających z dopłat wywozowych. Audytorom zawsze towarzyszy ich tłumacz.

Dariusz WENCEL
Naczelnik Wydziału Integracji Europejskiej i Organizacji Międzynarodowych DC MF

PROCEDURY GRANICZNE W ZAKRESIE OCHRONY PRAW WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ W ASPEKCIE PRZYSTĄPIENIA DO UNII EUROPEJSKIEJ

Tematyka ochrony praw własności intelektualnej zaistniała w administracji celnej z chwilą przystąpienia Polski do Układu Stowarzyszeniowego z Unią Europejską.

Układ Europejski ustanawiający Stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi z ich Państwami Członkowskimi z drugiej strony (zał. do Dz. U. Nr 11, poz. 38 z dnia 27.01.1994 r.) w art. 66 o następującej treści:

„1. Polska będzie nadal doskonaliła ochronę praw własności intelektualnej, przemysłowej i handlowej w celu osiągnięcia, do końca piątego roku od dnia wejścia w życie niniejszego Układu, poziomu ochrony podobnego do obowiązującego we Wspólnotach, zgodnie z przepisami Wspólnot, w szczególności wymienionymi w Załączniku XIII, włączając w to porównywalne środki realizacji tych praw.

2. Przed upływem piątego roku od dnia wejścia w życie niniejszego Układu, Polska przystąpi do Konwencji Monachijskiej w sprawie Wydawania Patentów Europejskich z dnia 5 października 1973 r. oraz przystąpi do innych wielostronnych konwencji regulujących prawa własności intelektualnej, przemysłowej i handlowej, określonych w Załączniku XIII punkt 1, których Stronami są Państwa Członkowskie lub które faktycznie są przez nie stosowane."

– jasno określił wymagania stawiane przyszłym krajom członkowskim w dziedzinie ochrony własności intelektualnej. Ujęcie tych zagadnień w odrębnym artykule świadczy o wysokiej randze nadanej tej problematyce przez państwa UE.

Warto w tym miejscu poświęcić nieco uwagi omówieniu podstawowych regulacji prawnych określających tryb postępowania organów celnych krajów członkowskich Unii Europejskiej w zakresie kontroli zgodności obrotu towarowego z zagranicą z przepisami dotyczącymi ochrony własności intelektualnej.

Kraje UE wyrażając niezbite przekonanie, iż handel towarami podrobionymi oraz towarami pirackimi przynosi przede wszystkim uszczerbek legalnej działalności handlowej, a także aby przeszkodzić w dopuszczaniu do obrotu takich towarów, uznały, iż należy wprowadzić takie przepisy prawa, które zezwoliłyby organom celnym na zatrzymywanie na granicy towarów podrabianych i pirackich.

Aby regulacje prawne odniosły zamierzony skutek, ustalono, iż we wszystkich krajach członkowskich Wspólnoty Europejskiej będzie obowiązywać ustawodawstwo, które umożliwi ujednolicenie trybu postępowania organów celnych w zakresie ochrony praw własności intelektualnej.

Mając powyższe na uwadze Rada Wspólnot Europejskich uchwaliła w dniu 22 grudnia 1994 roku rozporządzenie zawierające środki prawne, zezwalające organom celnym na skuteczne przeciwdziałanie zjawisku handlu towarami pirackimi i towarami podrobionymi.

Obowiązujące aktualnie w Unii Europejskiej akty prawne, tj. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 3295/94 wraz ze zmianami umieszczonymi w Rozporządzeniu Rady (WE) 241/99 określają środki mające na celu zakaz dopuszczania do wolnego obrotu, wywozu, powrotnego wywozu i umieszczania pod procedurą zawieszającą towarów podrabianych oraz towarów pirackich.

Jedyne wyłączenie z zakresu stosowania ww. przepisów stanowią towary przywożone z krajów trzecich w bagażu osobistym podróżnych w ilościach określonych w ustawodawstwie wspólnotowym dotyczącym zwolnień celnych.

Należy podkreślić, iż w większości krajów członkowskich regulacje wspólnotowe stosuje się bezpośrednio. Jednym z wyjątków jest Francja, mająca wieloletnią tradycję w zakresie zwalczania naruszeń praw własności intelektualnej, która wprowadziła ustawodawstwo krajowe, zawierające uregulowania bardziej restrykcyjne, polegające m. in. na umożliwieniu organom celnym dokonywania zatrzymywania towarów pirackich i podrabianych przywożonych w bagażu osobistym podróżnych.

Mając na względzie nadrzędny cel jakim jest integracja Polski z Unią Europejską w 1999 roku dokonano pierwszej próby harmonizacji przepisów prawa. Poprzez udoskonalenie ustawodawstwa osiągnęliśmy w 2002 roku poziom ochrony własności intelektualnej zbieżny z obowiązującym w Unii Europejskiej. Regulacje prawne zezwalające polskim organom celnym na zatrzymywanie towarów pirackich i podrabianych zawiera:

- art. 57 ustawy Kodeks celny,
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2002 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania organów celnych w wypadku podejrzenia naruszenia przepisów dotyczących ochrony własności intelektualnej (Dz. U. Nr 12, poz. 112).

Porównanie przepisów obowiązujących w Polsce i Unii Europejskiej oraz praktycznych aspektów egzekwowania prawa pozwala na dokonanie następującej oceny stopnia ich zgodności.

Dla obu systemów prawnych wspólna jest możliwość interwencji organów celnych w stosunku do naruszeń:

- prawa autorskiego i praw pokrewnych,
- prawa z rejestracji znaków towarowych, patentów, oznaczeń geograficznych

oraz

- prawa do wzoru przemysłowego lub użytkowego, zarejestrowanych lub nie.

Dodatkowo w Unii Europejskiej istnieje możliwość dokonania rejestracji **wspólnotowego znaku towarowego,** którego ochrona rozciąga się na cały obszar Wspólnoty. W praktyce odbywa się to w sposób następujący: właściciel praw do wspólnotowego znaku towarowego może złożyć wniosek o interwencję organów cel-

nych w wybranym kraju członkowskim. Po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku ochrona zostaje przyznana w tych krajach UE, o ochronę w których ubiegał się właściciel praw. Oznacza to, iż w wypadku wniosku złożonego np. w Hiszpanii koniecznym jest błyskawiczne przekazanie stosownych dokumentów niezbędnych do podjęcia przez organy celne interwencji do pozostałych państw wymienionych we wniosku.

Każdy właściciel praw może złożyć do organów celnych pisemny wniosek o ochronę swych praw. Przyjęty wniosek jest podstawą do podjęcia przez organy celne czynności ochronnych. Ten tryb postępowania określany jest jako ***działanie organów celnych na wniosek.***

Różnica pomiędzy przepisami polskimi a unijnymi polega na sposobie rozstrzygania o przyjęciu wniosku. W przypadku krajów członkowskich UE jest to potwierdzenie w formie pisemnej rozpatrzenia i jego przyjęcia do realizacji, natomiast w Polsce rozstrzygnięcie w sprawie wniosku wydawane jest w formie decyzji administracyjnej.

Istnieje również możliwość ***podejmowania przez organy celne działań z urzędu – ex officio.*** Jeżeli w trakcie kontroli dokonywanej w ramach procedur celnych, przed złożeniem lub pozytywnym rozpatrzeniem wniosku posiadacza praw, organ celny poweźmie uzasadnione podejrzenie, że towary naruszają prawa własności intelektualnej może, o ile znany jest właściciel praw, dokonać zatrzymania towarów na okres trzech dni roboczych, w celu umożliwienia właścicielowi praw złożenia wniosku o ochronę.

Na mocy pozytywnie rozpatrzonego wniosku (w przypadku polskich organów celnych decyzji o ochronie), jeżeli w ciągu ***dziesięciu dni roboczych,*** liczonych od dnia doręczenia zawiadomienia o dokonaniu zatrzymania organ celny nie został poinformowany o przedstawieniu organom właściwym do wydawania merytorycznych rozstrzygnięć (prokuratura lub sąd) lub nie został powiadomiony przez upoważniony organ o podjęciu środków zachowawczych towar zostaje zwolniony.

W uzasadnionych przypadkach, termin ten może zostać przedłużony o maksymalny okres dziesięciu dni roboczych.

Po dokonaniu zatrzymania towaru organy celne są uprawnione, ***w Unii Europejskiej zobowiązane,*** do wystąpienia do właściciela praw z prośbą o wystawienie dokumentu potwierdzającego fakt naruszenia przepisów dotyczących ochrony własności intelektualnej. Tego rodzaju dokument jest dowodem w sprawie przed sądem. W Polsce wyłącznie opinie biegłych niezależnych są traktowane jako tego rodzaju dowód.

Różnimy się również w kwestii uregulowania zagadnienia obowiązku składania przez wnioskodawcę zabezpieczenia. Otóż złożenie zabezpieczenia jest w Polsce jednym z warunków obowiązywania decyzji o ochronie. W wypadku niezłożenia przez wnioskodawcę zabezpieczenia w wyznaczonym terminie decyzja o ochronie wygasa. Z kolei praktyka znajdująca zastosowanie w przeważającej większości krajów członkowskich wykazuje, że skutecznym rozwiązaniem jest przyjmowanie od właścicieli praw pisemnego zobowiązania do pokrycia ewentualnych kosztów związanych z zatrzymaniem towarów, lub jak np. w Wielkiej Brytanii opłata za każdy miesiąc obowiązywania wniosku.

W zakresie przyjętych w Unii Europejskiej ***rozwiązań organizacyjnych*** generalnie obowiązuje zasada rozpatrywania wniosków o interwencje organów celnych, a także nadzorowania i koordynowania działań organów celnych ze szczebla centralnego.

Dla sprawnego funkcjonowania organów celnych w zakresie egzekwowania prawa w większości państw członkowskich został zaproponowany jednolity model struktury organizacyjnej. Zalecanie przez ekspertów Unii Europejskiej tworzenia w państwach kandydackich struktur organizacyjnych będących odpowiednikami istniejących we Wspólnocie wiąże się z koniecznością, po dacie przystąpienia do WE, ścisłej współpracy w ramach zjednoczonej Europy. Podstawowym zaleceniem gwarantującym efektywne wykonywanie zadań z zakresu ochrony praw własności intelektualnej jest centralne usytuowanie komórki odpowiedzialnej za współpracę w ramach UE oraz nadzór i koordynację struktur krajowych. Centralny system zarządzania tematyką ochrony praw własności intelektualnej pozwala na stałe monitorowanie działań organów celnych, sprawną wymianę informacji z właścicielami praw oraz agendami rządowymi, np. z Biurem Harmonizacji Rynku Wewnętrznego z siedzibą w Alicante (Hiszpania), zajmującego się m. in. rejestracją wspólnotowego znaku towarowego. Do zadań komórki centralnej należy również reprezentowanie macierzystej administracji celnej we wszystkich pracach Komisji Europejskiej związanych z tematyką ochrony praw własności intelektualnej.

Ponadto, stosownie do wymogów zawartych w Rozporządzeniu Rady (WE) Nr 3295/94 każdy kraj członkowski, poprzez ww. komórkę, jest zobowiązany do składania do Komisji UE, w cyklu kwartalnym i rocznym, sprawozdań z dokonanych zatrzymań towarów pirackich i podrabianych. Ujednolicona została także forma przekazywania tego rodzaju danych, identyczny formularz obowiązuje we wszystkich państwach członkowskich. Dzięki danym statystycznym możliwe jest przeprowadzanie analizy zjawiska naruszeń praw własności intelektualnej i opracowywanie na tej podstawie zaleceń w zakresie wspólnej polityki zmierzającej do podniesienia efektywności działań organów celnych.

W ocenie ekspertów UE, z którymi wspólnie realizujemy programy pomocowe, tj. brytyjskiej administracji celnej – budowa bazy danych własności intelektualnej i hiszpańskiej administracji celnej – budowa struktur organizacyjno prawnych, dokonanej na podstawie już zrealizowanych oraz aktualnie prowadzonych działań zmierzających do osiągnięcia jak najwyższego stopnia zgodności, w zakresie ustawodawstwa i rozwiązań organizacyjnych, polska administracja celna po dacie przystąpienia do Unii Europejskiej stanie się równorzędnym parterem w zakresie zwalczania naruszeń praw własności intelektualnej.

Iwona MOŃKO
Bożena WŁOCH
Zespół ds. Ochrony Praw Własności Intelektualnej Służby Celnej

KONTROLA WYWOZU DÓBR KULTURY W UNII EUROPEJSKIEJ

W związku ze zniesieniem wewnętrznych granic celnych we Wspólnocie w 1993 r., zaistniała konieczność opracowania **ustawodawstwa regulującego tematykę wywozu dóbr kultury** z obszaru Unii Europejskiej. Do chwili zniesienia granic, każde Państwo Członkowskie samodzielnie kontrolowało wywóz dóbr kultury ze swojego obszaru celnego do krajów trzecich oraz do pozostałych Państw Członkowskich, ponieważ jednak od 1993 r. nie kontrolują one granic wewnętrznych, dobra kultury narażone byłyby na wywóz przez obszar innego Państwa Członkowskiego bez zapewnienia odpowiedniej kontroli – w świetle przepisów narodowych dobra kultury innego kraju nie stanowią dziedzictwa narodowego, w związku z tym mogłyby następnie opuścić terytorium Unii Europejskiej. Celem przepisów wspólnotowych jest więc zapobieganie nielegalnemu przewozowi dóbr kultury wewnątrz Wspólnoty po wprowadzeniu jednolitego rynku wewnętrznego.

W celu realizacji postanowień artykułu 7a Traktatu o utworzeniu Wspólnoty Europejskiej, który mówi że Wspólnota podejmie środki zmierzające do utworzenia rynku wewnętrznego obejmującego obszar bez granic wewnętrznych, na którym będzie zapewniony swobodny przepływ towarów, Komisja Europejska wypracowała dwa uzupełniające się akty prawne obejmujące tematykę wywozu dóbr kultury:

Rozporządzenie Rady (EWG) nr 3911/92 z dnia 9 grudnia 1992 roku w sprawie wywozu dóbr kultury[1], oraz

Dyrektywę Rady nr 93/7/EWG z dnia 15 marca 1993 roku w sprawie zwrotu przedmiotów kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z obszaru Państwa Członkowskiego[2].

Te dwa instrumenty prawne zapewniają ochronę bogactw narodowych na poziomie wspólnotowym w zakresie szerszym niż są do tego uprawnione poszczególne Państwa Członkowskie zgodnie z artykułem 30 Traktatu WE, który mówi że mogą być wprowadzane krajowe ograniczenia wywozowe uzasadnione względami ochrony narodowych dóbr kultury o wartości artystycznej, historycznej lub archeologicznej. Innymi słowy Państwa Członkowskie w dalszym ciągu stosują kryteria narodowe podczas ustalania dóbr dziedzictwa narodowego, które nie mogą być wywożone do kraju trzeciego lub innego Państwa Członkowskiego, podczas gdy przedmioty określone w przepisach wspólnotowych mogą opuścić obszar Unii po przedstawieniu władzom celnym odpowiedniego zezwolenia, bez względu na Państwo Członkowskie, z którego pochodzą. Zakres ochrony został określony jednolicie jako kategorie dóbr kultury w załącznikach do rozporządzenia i dyrektywy o identycznej treści. W ten sposób jest zapewniana taka sama ochrona danych przedmiotów na całym obszarze Wspólnego Rynku bez względu na Państwo Członkowskie, w którym się one aktualnie znajdują.

Rozporządzenie Rady (EWG) nr 3911/92 w sprawie wywozu dóbr kultury określa system zapewniający, że wywóz dóbr kultury będzie podlegał jednolitej kontroli na zewnętrznych granicach Wspólnoty. Nakłada on obowiązek przedstawienia zezwolenia przed dokonaniem wywozu dóbr kultury. Zezwolenie na wywóz jest wydawane na wniosek zainteresowanych osób przez właściwe władze Państwa Członkowskiego, na którego obszarze dany przedmiot kultury został umieszczony po 1 stycznia 1993 roku lub przez właściwe władze tego Państwa Członkowskiego, na którego obszarze został on umieszczony po wysyłce z kraju trzeciego, lub powrotnym przywozie z kraju trzeciego po zgodnej z prawem wysyłce z Państwa Członkowskiego do tego kraju. Państwo Członkowskie może nie wymagać zezwolenia na wywóz dóbr kultury, jeżeli mają one ograniczoną archeologiczną lub naukową wartość oraz pod warunkiem, że nie pochodzą one bezpośrednio z wykopalisk, odkryć i terenów archeologicznych w obrębie Państwa Członkowskiego, a także z zastrzeżeniem że ich obecność na rynku jest zgodna z prawem. Zezwolenie na wywóz jest ważne na całym obszarze Wspólnoty. Właściwy organ może odmówić wydania zezwolenia na wywóz, jeżeli w danym Państwie Członkowskim konkretne przedmioty podlegają ustawodawstwu chroniącemu dobra narodowe. Zezwolenie na wywóz jest przedstawiane w uzupełnieniu do deklaracji wywozowej podczas wykonywania celnych formalności w urzędzie celnym, który jest właściwy do przyjęcia takiej deklaracji. Państwa Członkowskie mogą wyznaczyć urzędy celne upoważnione do przeprowadzania formalności związanych z wywozem dóbr kultury. Komisja opublikowała w obwieszczeniu nr 94/C 185/053 wykaz urzędów celnych upoważnionych do przeprowadzania formalności związanych z wywozem dóbr kultury. Rozporządzenie powołuje także organ konsultacyjny wspomagający Komisję przy wdrażaniu tego aktu oraz w trakcie zmian załącznika – tzw. Komitet Dóbr Kultury.

Drugi instrument prawny – Dyrektywa Rady nr 93/7/EWG w sprawie zwrotu przedmiotów kultury wyprowadzonych niezgodnie z prawem z obszaru Państwa Członkowskiego ustaliła mechanizm, zgodnie z którym jedno Państwo Członkowskie może odzyskać przedmiot kultury znajdujący się na obszarze innego Państwa Członkowskiego, jeżeli został tam wywieziony nielegalnie. Przedmiot taki musi być bogactwem narodowym zgodnie z ustawodawstwem krajowym w rozumieniu artykułu 36 Traktatu WE. Musi również być objęty jedną z kategorii określonych w załączniku do dyrektywy, przy czym niektóre z tych kategorii są ograniczone limitem wieku albo minimalną wartością lub stanowią integralną część zbiorów publicznych wymienionych w spisach muzeów, archiwach lub zbiorach konserwatorskich bibliotek czy spisach instytucji kościelnych. Innymi słowy załącznik do dyrektywy nie ma na celu zdefiniowania przedmiotów, które

zalicza się jako „bogactwa narodowe", lecz jedynie kategorii przedmiotów, które mogą być klasyfikowane jako takie oraz mogą być odpowiednio objęte procedurą zwrotu ustanowioną przez niniejszą dyrektywę.

Kategorie, do których muszą należeć przedmioty klasyfikowane jako bogactwa narodowe w celu zakwalifikowania do zwrotu, dzielą się na:

1. Przedmioty archeologiczne, które mają więcej niż 100 lat oraz pochodzą z wykopalisk i odkryć lądowych lub podwodnych, terenów archeologicznych, zbiorów archeologicznych.
2. Elementy stanowiące integralną część pomników artystycznych, historycznych lub religijnych, które zostały rozczłonkowane oraz mają więcej niż 100 lat.
3. Obrazy i dzieła malarskie wykonane ręcznie, które mają więcej niż 50 lat, i nie należą do wykonawców, o wartości powyżej 150.000 EUR.

   3A. Akwarele, gwasze, pastele wykonane ręcznie, które mają więcej niż 50 lat, o wartości powyżej 30.000 EUR.
4. Mozaiki oraz rysunki wykonane ręcznie, które mają więcej niż 50 lat, o wartości powyżej 15.000 EUR.
5. Oryginalne ryciny, sztychy, litografie z ich odpowiednimi płytami oraz oryginalne plakaty, które mają więcej niż 50 lat, o wartości powyżej 15.000 EUR.
6. Oryginalne rzeźby lub posągi oraz kopie wyprodukowane według tego samego procesu co oryginał, które mają więcej niż 50 lat, o wartości powyżej 50.000 EUR.
7. Fotografie, filmy oraz ich negatywy, które mają więcej niż 50 lat, o wartości powyżej 15.000 EUR.
8. Inkunabuły i manuskrypty, łącznie z mapami i partyturami muzycznymi, które mają więcej niż 50 lat.
9. Książki mające więcej niż 100 lat, o wartości powyżej 50.000 EUR.
10. Mapy drukowane mające więcej niż 200 lat, o wartości powyżej 15.000 EUR.
11. Archiwa mające więcej niż 50 lat.
12. (a)[6] Zbiory o wartości powyżej 50.000 EUR i egzemplarze ze zbiorów zoologicznych, botanicznych, mineralnych lub anatomicznych;

    (b) Zbiory o znaczeniu historycznym, paleontologicznym, etnograficznym lub numizmatycznym, o wartości powyżej 50.000 EUR.
13. Środki transportu mające więcej niż 75 lat, o wartości powyżej 50.000 EUR.
14. Wszelkie antyki nie zawarte w kategoriach od 1 do 13 mające więcej niż 50 lat, o wartości powyżej 50.000 EUR.

Ocena czy spełnione są warunki dotyczące wartości przedmiotu musi być wykonana, jeżeli przedstawiono wniosek o zwrot dobra. Wartość ustala się w Państwie Członkowskim do którego wpłynął wniosek o odzyskanie przedmiotu.

Zwracające się z wnioskiem Państwo Członkowskie może dochodzić swoich roszczeń przed sądem Państwa Członkowskiego, na którego obszarze znajduje się dany przedmiot. Państwo Członkowskie do którego został przekazany wniosek jest zobowiązane do poszukiwania danego przedmiotu kultury. Przepisy dyrektywy umożliwiają przyznanie przez sąd tzw. „nabywcy w dobrej wierze" odpowiedniego odszkodowania.

W przypadku odnalezienia przedmiotu kultury na obszarze jednego Państwa Członkowskiego, muszą być powiadomione o tym fakcie inne Państwa Członkowskie, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy, że został on wyprowadzony niezgodnie z prawem z ich obszaru. Dotyczy to również przypadku, gdy formalna prośba o znalezienie przedmiotu nie została zgłoszona. Dyrektywa umożliwia Państwom Członkowskim rozpocząć procedurę zwrotu w terminie jednego roku od dnia otrzymania informacji o miejscu znajdowania się przedmiotu i o tożsamości jego posiadacza. Prawo do zwrotu przedmiotów ze źródeł prywatnych może istnieć nawet do 30 lat od dnia nielegalnego wyprowadzenia, a do 75 lat w stosunku do przedmiotów ze zbiorów publicznych oraz dóbr kościelnych. Na podkreślenie zasługuje fakt, że dyrektywa dotyczy jedynie przedmiotów wywiezionych po 1992 roku.

Dyrektywa – akt prawa wspólnotowego nakładający na Państwa Członkowskie obowiązek doboru odpowiednich środków dla osiągnięcia określonych w dyrektywie celów w żądanym terminie – została w różny sposób wprowadzona do porządku prawnego poszczególnych Państw Członkowskich. Na przykład w Wielkiej Brytanii wymogi określone w dyrektywie zostały zawarte w dekrecie w sprawie wywozu przedmiotów kultury, w Niemczech w ustawie o ochronie dóbr kultury wymienionych wykazach wartościowych dób kultury i archiwach, a w Hiszpanii w kilku regulacjach: ustawie o ochronie historycznego dziedzictwa Hiszpanii, dekrecie królewskim wdrażającym tę ustawę, dekrecie w sprawie ograniczeń w przemieszczaniu niektórych towarów.

Podczas dyskusji nad tworzeniem przepisów wspólnotowych, nie wszystkie Państwa Członkowskie widziały jednakową potrzebę zapewnienia takiego samego poziomu ochrony dóbr kultury. Niektóre z nich przedstawiały projekty bardzo restrykcyjnych przepisów, podczas gdy inne, posiadające bardziej liberalne ustawodawstwo krajowe, były ostrożne z proponowaniem ograniczeń wywozowych.

W celu zapewnienia prawidłowego i jednolitego stosowania rozporządzenia Rady nr 3911/92 konieczne było przyjęcie przepisów wykonawczych, zwłaszcza dotyczących wzoru formularza pozwolenia wywozu. *Rozporządzenie Komisji nr 752/93 z dnia 30 marca 1993 r.*[7] określa wzory zezwoleń na wywóz dóbr kultury. Opisuje również metody ich wypełniania i stosowania. Na każdą wysyłkę dóbr kultury jest wydawane oddzielne zezwolenie na wywóz, przy czym pojęcie wysyłki oznacza zarówno pojedynczy przedmiot, jak i wiele przedmiotów kultury. Jeżeli wysyłka obejmuje wiele przedmiotów kultury, od organu wystawiającego zezwolenia zależy, czy będzie wystawione jedno czy kilka zezwoleń.

Formularz pozwolenia składa się z trzech oddzielnych kart:
1. wniosku, który jest zatrzymywany przez organ wystawiający zezwolenie,
2. karty zatrzymywanej przez posiadacza zezwolenia dla jego własnych celów,
3. właściwego zezwolenia.

Do wniosku o wydanie zezwolenia dołącza się szczegółową dokumentację określającą przedmiot kultury oraz jego stan prawny w postaci faktur, ocen biegłych, itd., a także należycie uwierzytelnione fotografie. Właściwe władze mogą wymagać fizycznego przedstawienia dóbr kultury przeznaczonych do wywozu.

Podczas składania deklaracji wywozowej karta posiadacza oraz właściwe zezwolenie są przedstawiane razem z deklaracją. Zarówno kopia posiadacza, jak i właściwe pozwolenie są poświadczane stemplem przez urząd celny; zapisuje się na nich również numer deklaracji wywozowej. Pozwolenie towarzyszy przesyłce do miejsca fizycznego wyjścia ze Wspólnoty, a władze celne poświadczają, że towar opuścił jej obszar. Następnie zezwolenie jest zwracane posiadaczowi, który jest odpowiedzialny za przekazanie go organowi wystawiającemu. Okres ważności zezwolenia nie może przekraczać dwunastu miesięcy począwszy od daty wydania, a w przypadku wniosku na wywóz czasowy, władze mogą określić termin w ramach którego dobra kultury muszą być powrotnie przywiezione do wydającego zezwolenie Państwa Członkowskiego. Jeżeli zezwolenie na wywóz traci ważność nie będąc wykorzystane, posiadacz jest zobowiązany do zwrotu karty będącej w jego posiadaniu organowi wydającemu.

Przepisy omawianego rozporządzenia przewidują również możliwość wydawania tzw. zezwoleń otwartych:
1. jednostkowego, na określony przedmiot kultury, który będzie wielokrotnie czasowo wywożony na wystawy;
2. ogólnego, dla muzeów i innych instytucji, które regularnie czasowo wywożą na wystawy przedmioty należące do ich stałych kolekcji.

Zezwolenia takie mogą być ważne do 5 lat i są wydawane tylko wtedy, gdy upoważniony do tego organ jest całkowicie przekonany, że osoba lub instytucja wywożąca gwarantuje powrót przedmiotu kultury w nienaruszonym stanie.

Unia Europejska dostrzega konieczność doskonalenia stałej współpracy pomiędzy Państwami Członkowskimi w obszarze ochrony dóbr kultury oraz potrzebę wymiany informacji na ten temat. Jednym z najważniejszych aktów prawa europejskiego w tym zakresie jest rozporządzenie Rady Nr 515/97 z dnia 13 marca 1997 r. w sprawie wzajemnej pomocy między władzami administracyjnymi Państw Członkowskich i współpracy między nimi a Komisją w celu zapewnienia prawidłowego stosowania ustawodawstwa celnego. Regulacja ta formułuje zasady, według których służby celne mają ze sobą współpracować przy zwalczaniu przestępczości celnej, a w celu zabezpieczenia szybkiej i systematycznej wymiany informacji tworzy informatyczny system informacji celnej na poziomie Wspólnoty.

Na uwagę zasługują również niektóre przepisy dotyczące przewozu dóbr kultury w tranzycie, które gwarantują ich bezpieczeństwo. Dotyczy to przede wszystkim ogólnoeuropejskiej wspólnej procedury tranzytowej, której stroną jest również Polska. Noty tranzytowe T1 wystawiane na przewóz dóbr kultury zawierają adnotację, że wywóz tych przedmiotów z danego państwa podlega ograniczeniom. W przypadku, gdy po rozpoczęciu procedury tranzytowej następuje zmiana kraju przeznaczenia, czyli tranzyt kończy się w urzędzie celnym innej strony Konwencji niż podano w nocie tranzytowej T1, wówczas towar pozostaje pod dozorem nowego urzędu przeznaczenia i bez zezwolenia państwa, z którego towar wyszedł, nie jest możliwe nadanie mu innego przeznaczenia, niż powrotny wywóz właśnie do niego.

Stosowana tylko w krajach Unii Europejskiej tzw. Wspólnotowa procedura tranzytowa również zawiera szereg ograniczeń odnoszących się do przewozu przedmiotów kultury, m. in. istnieje obowiązek zaznaczenia w dokumentach tranzytowych, że przewożone towary podlegają zakazom wywozu. Polska będzie mogła korzystać z tej procedury, gdy stanie się członkiem Wspólnoty.

Dariusz WENCEL
Naczelnik Wydziału Integracji Europejskiej i Organizacji Międzynarodowych DC MF

Przypisy

1) Rozporządzenie zostało opublikowane 31.12.1992 r w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich (DzUWE) nr L 395, zmienione rozporządzeniem nr 2469/96 z dnia 16 grudnia 1996, które zostało opublikowane dnia 24.12.1996 r. w DzUWE nr L 335, oraz rozporządzeniem nr 974/2001 z dnia 14 maja 2001 r., które zostało opublikowane dnia 19.5.2001 r. w DzUWE nr L 137)
3) Dyrektywa została opublikowana 27.03.1993 r. w DzUWE nr L 74, a następnie zmieniona dyrektywą nr 96/100/WE z 17 lutego 1996 r., która została opublikowana dnia 1 marca 1996 r. w DzUWE nr L 60 oraz dyrektywą nr 2001/38 z dnia 5 czerwca 2001 r. , która zostałą opublikowana dnia 10 lipca 2001 r. w DzUWE nr L 187.
4) Obwieszczenie znajduje się w DzUWE nr C 185 z dnia 7.07.1994 r.
5) Ponadto nie mogą należeć do ich autorów.
6) Trybunał Sprawiedliwości w swoim orzeczeniu w sprawie 252/84 określił, że: „Przedmiotami kolekcjonerskimi w znaczeniu pozycji nr 9705 Wspólnej Taryfy Celnej są takie przedmioty, które posiadają wymagane cechy aby włączyć je do kolekcji, to znaczy przedmioty, które są stosunkowo rzadkie, nie są normalnie wykorzystywane dla celów oryginalnych, są przedmiotem specjalnych transakcji poza normalnym obrotem przedmiotami o podobnej użyteczności oraz posiadają wysoką wartość".
7) Rozporządzenie zostało opublikowane 31.03.1993 r. w DzUWE nr L 77, a następnie zmienione rozporządzeniem nr 1526/98 z dnia 16 lipca 1998 r, które zostało opublikowane 17.07.1998 r. w DzUWE nr L 201.

NOWY SKOMPUTERYZOWANY SYSTEM TRANZYTOWY NCTS

Komputeryzacja tranzytu, czyli wdrożenie Nowego Skomputeryzowanego Systemu Tranzytowego NCTS, jest elementem przeprowadzonej przez Komisję Europejską reformy tranzytu, mającej na celu usprawnienie i uproszczenie wspólnych i wspólnotowych procedur tranzytowych. Zasady systemu zostały opracowane i zatwierdzone wspólnie przez kraje – strony Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej, pod przewodnictwem DG TAXUD Komisji Europejskiej. Poza tym każda administracja samodzielnie prowadzi prace nad wdrożeniem systemu w swoim kraju.

Projekt NCTS dotyczy procedur tranzytowych realizowanych w ramach Wspólnej/Wspólnotowej Procedury Tranzytowej na podstawie dokumentu SAD (przede wszystkim w transporcie drogowym), zarówno w procedurze normalnej, jak i uproszczonej. Przedmiotem systemu jest pełna komputeryzacja operacji tranzytowej WPT w urzędach celnych: wyjścia, tranzytowych i przeznaczenia. Pełna komputeryzacja oznacza, że operacja tranzytowa jest od początku, tj. od momentu złożenia zgłoszenia celnego, do końca, tj. do zamknięcia operacji tranzytowej, przetwarzana i monitorowana przez system. Informacje o wprowadzonych do systemu NCTS danych można uzyskać na każdym etapie realizacji operacji WPT, poprzez numer ewidencyjny operacji tranzytowej MRN.

Z systemu NCTS korzystać będą funkcjonariusze celni podczas przetwarzania zgłoszenia celnego i monitorowania operacji tranzytowej oraz podmioty gospodarcze na etapie składania zgłoszenia celnego, zwalniania towarów do tranzytu, zakończenia operacji tranzytowej w urzędzie przeznaczenia oraz zamykania operacji w urzędzie wyjścia. Jednym z podstawowych założeń systemu NCTS jest jego współdziałanie z systemami zewnętrznymi podmiotów gospodarczych w zakresie realizacji Wspólnej/Wspólnotowej Procedury Tranzytowej.

Idea systemu NCTS polega na bieżącej wymianie informacji o operacji tranzytowej za pomocą elektronicznych komunikatów. Elektroniczne komunikaty zastąpią obecnie funkcjonującą procedurę przesyłania dokumentów papierowych (dokument SAD) drogą pocztową. Komunikaty te wymieniać będą pomiędzy sobą urzędy celne w obszarze międzynarodowym, co umożliwi szybki dostęp do informacji o operacji tranzytowej w każdym miejscu jej realizacji. W obszarze krajowym informacje o operacjach dostępne będą dla wszystkich urzędów celnych. Wymiana komunikatów następować będzie również pomiędzy urzędami celnymi a podmiotami realizującymi operacje tranzytowe w systemie NCTS.

Celem wdrożenia systemu NCTS jest wyeliminowanie wad aktualnie funkcjonującego systemu tranzytowego, w szczególności bardzo znaczące skrócenie czasu oczekiwania na zamknięcie noty tranzytowej i zwolnienie gwarancji, a przez to zmniejszenie kosztów operacji ponoszonych przez podmioty gospodarcze. Drugą istotną korzyścią z wdrożenia systemu jest zapewnienie większej sprawności i skuteczności administrowania procedurą WPT, a co za tym idzie zmniejszenie liczby występujących nieprawidłowości.

Obowiązek wdrożenia systemu mają wszystkie kraje – Strony Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej, tj. kraje członkowskie Unii Europejskiej, kraje EFTA (Szwajcaria, Norwegia, Islandia) i Grupy Wyszehradzkiej (Polska, Czechy, Słowacja, Węgry), jak również pozostałe kraje kandydackie, które zamierzają przystąpić do UE.

Do chwili obecnej w systemie zrealizowano około 200 000 przewozów tranzytowych. Do NCTS podłączonych jest ok. 30% urzędów celnych. Od 1 lipca 2003r. do systemu włączone będą wszystkie urzędy celne w krajach unijnych. W krajach kandydackich natomiast system musi być wdrożony we wszystkich urzędach przed dniem akcesji, tj. do 1 maja 2004 r.

W polskiej administracji celnej prowadzone są intensywne prace nad wdrożeniem systemu. W Izbie Celnej w Łodzi stworzone zostało krajowe centrum komputerowe systemu NCTS. W czerwcu br. uruchomiony zostanie „gateway" (euro-bramka), umożliwiający komunikację „polskiej części" systemu NCTS z centrum w Brukseli i systemami pozostałych krajów. W drugiej połowie roku prowadzone będą testy działania systemu i nastąpi podłączanie do NCTS jednostek celnych w całej Polsce. Zgodnie z aktualnym planem, system będzie działał we wszystkich planowanych lokalizacjach od 5 stycznia 2004r.

Jednocześnie prowadzone są prace nad przygotowaniem interfejsu dla podmiotów gospodarczych, umożliwiającego im elektroniczną komunikację z systemem, a w szczególności przesłanie zgłoszenia celnego drogą elektroniczną. Zakłada się, iż stworzony zostanie jednolity interfejs do przesyłania zgłoszeń do systemu przetwarzania zgłoszeń celnych CELINA oraz do systemu NCTS.

Nowy Skomputeryzowany System Tranzytowy zmieni sposób funkcjonowania procedur tranzytowych. Informatyzacja operacji tranzytowych będzie z całą pewnością korzystna dla wszystkich użytkowników zaangażowanych w realizację WPT.

Stwierdzić należy, iż NCTS jest pierwszym tego typu nowoczesnym informatycznym systemem celnym, obejmującym swym zasięgiem tak duży obszar geograficzny. Zgodnie z informacjami przekazywanymi przez Komisję Europejską, biorąc pod uwagę możliwości oferowane przez NCTS w zakresie wymiany informacji pomiędzy administracjami celnymi, system ten ma służyć jako baza dla wielu innych realizowanych obecnie projektów informatycznych.

Beata GAJDA
Wydział Tranzytu DC MF

PROCEDURA TRANZYTU W TRANSPORCIE DROGOWYM PO PRZYSTĄPIENIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

Z dniem 1 maja 2004 r., zgodnie z postanowieniami szczytu unijnego w Kopenhadze, do Unii Europejskiej przystąpi dziesięć nowych państw. Rozszerzenie to stanowić będzie znaczące ułatwienie w przewozach międzynarodowych, zniesione zostaną istniejące obecnie granice, a kraje kandydujące staną się częścią unii celnej.

Po przystąpieniu Polski do struktur unijnych przewoźnicy polscy, którzy będą przewozili towary krajowe (posiadające już wówczas status towarów wspólnotowych) do innych krajów Wspólnoty nie będą zobligowani przedstawiać tych towarów do procedury tranzytu. Zasada ta dotyczy oczywiście jedynie towarów o statusie wspólnotowym tj. towarów, które pochodzą z terytorium Wspólnoty lub zostały wprowadzone na to terytorium, a wszystkie formalności importowe oraz należności celne i podatkowe zostały uregulowane i nie zwrócone w całości lub części. Zakres stosowania procedury tranzytu zostanie zatem ograniczony do przewozów realizowanych do lub z terytorium kraju trzeciego. Procedura tranzytu realizowana będzie wówczas zgodnie z regulacjami przyjętymi w Kodeksie Celnym Wspólnot Europejskich, Przepisach Wykonawczych do tego Kodeksu, Konwencji celnej dotyczącej międzynarodowego przewozu towarów z zastosowaniem karnetów TIR oraz Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej.

WSPÓLNA PROCEDURA TRANZYTOWA

Zgodnie z postanowieniami Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej, stronami omawianej Konwencji są: kraje Wspólnoty Europejskiej, państwa Grupy Wyszehradzkiej (Czechy, Węgry, Słowacja i Polska) oraz kraje EFTA (Szwajcaria, Norwegia oraz Islandia). Wspólna procedura tranzytowa pozwala na przewóz towarów między krajami unijnymi a krajami EFTA (dla potrzeb tej procedury pod pojęciem krajów EFTA rozumie się również kraje Grupy Wyszehradzkiej), jak również pomiędzy samymi krajami EFTA. Należy jednak zaznaczyć, iż kraje Grupy Wyszehradzkiej należą dziś do grupy państw kandydujących do Unii Europejskiej, uzyskanie przez nie członkostwa w strukturach unijnych zawęzi zatem zasięg stosowania wspólnej procedury tranzytowej do przewozów realizowanych miedzy krajami Wspólnoty a Szwajcarią, Norwegią lub Islandią, jak również przewozów realizowanych między wskazanymi krajami EFTA. Tak więc przewoźnicy dokonujący przewozów towarów do ww. państw nadal będą mogli realizować wspólną procedurę tranzytową, która z powodzeniem stosowana jest w naszym kraju już od kilku lat, pozwala bowiem na szybki i pozbawiony zbędnych formalności przewóz towarów z urzędu celnego wyjścia znajdującego się w jednej Umawiającej się Stronie Konwencji do urzędu celnego przeznaczenia zlokalizowanego w drugiej Umawiającej się Stronie.

Konwencja o wspólnej procedurze tranzytowej przewiduje dwa rodzaje procedury, które uzależnione są od statusu przewożonego towaru. Procedura T1 dotyczy towarów niewspólnotowych, procedura T2 odnosi się do towarów wspólnotowych. Procedura T1 pozwala, aby należności celne i podatkowe, które powstają w związku z przywozem towarów na obszar celny Wspólnot Europejskich z państw EFTA, zostały zawieszone na czas trwania tej procedury. Podobnie w przypadku procedury T2, obciążenia powstałe w stosunku do towarów wspólnotowych wprowadzanych na obszar celny państw EFTA również zostają zawieszone na czas trwania procedury. W chwili obecnej przewóz towarów polskich (w rozumieniu Konwencji o wpt – towarów niewspólnotowych) na obszar celny Wspólnoty lub państw EFTA realizowany jest w ramach procedury T1, jednak po naszym przystąpieniu do Unii Europejskiej towary te (w rozumieniu przepisów Konwencji będą to już towary wspólnotowe) wywożone np. na obszar celny Islandii, Norwegii czy Szwajcarii będą przewożone w ramach procedury T2.

TRANZYT WSPÓLNOTOWY

Tranzyt wspólnotowy dotyczy wyłącznie przewozów realizowanych w ramach Wspólnoty, a pod pojęciem tranzytu wspólnotowego należy rozumieć tranzyt wspólnotowy zewnętrzny T1 oraz tranzyt wspólnotowy wewnętrzny T2. Zgodnie z przepisami Kodeksu Celnego Wspólnot Europejskich, procedura tranzytu wspólnotowego pozwala na przemieszczanie się towarów z jednego do drugiego punktu znajdującego się na obszarze Wspólnoty towarów niewspólnotowych, jak również w pewnych szczególnych sytuacjach, towarów wspólnotowych. Należy podkreślić, iż omawiany system tranzytowy odnosi się generalnie do towarów nie znajdujących się w wolnym obrocie towarowym.

Procedura wspólnotowego tranzytu zewnętrznego T1 powoduje zawieszenie należności celnych i podatkowych w stosunku do towarów niewspólnotowych do czasu dostarczenia tych towarów do ich miejsca przeznaczenia znajdującego się na obszarze Wspólnoty. Z dniem 1 maja 2004r. towary wprowadzane do Polski (traktowanej już jako część Wspólnoty) z państw trzecich będą zatem obejmowane, jeśli nie będzie stosowana np. procedura TIR, procedurą wspólnotowego tranzytu zewnętrznego T1. Należy jednak podkreślić, iż procedura ta będzie miała również zastosowanie w pewnych szczególnych sytuacjach dla towarów wspólnotowych. Sytuacje te dotyczą towarów umieszczonych pod wspólną procedurą tranzytową w stosunku do których zastosowanie mają specyficzne środki wspólnotowe związane z ich wywozem np. zwroty w ramach wspólnej polityki

rolnej, zwroty lub umorzenia należne pod warunkiem, że towary, których one dotyczą zostaną wywiezione z terenu Wspólnoty lub zwroty czy umorzenia w stosunku do produktów kompensacyjnych lub towarów w stanie niezmienionym będących efektem procedury uszlachetniania czynnego w systemie ceł zwrotnych i wywożonych do kraju trzeciego.

Procedura wspólnotowego tranzytu wewnętrznego T2 wykorzystywana jest przy przewozie towarów wspólnotowych w ramach Unii Europejskiej lecz przez terytorium jednego lub kilku państw trzecich. Pozwala ona na zachowanie statusu przewożonych towarów, a na czas trwania przewozu przez terytorium kraju trzeciego procedura ta jest zawieszana. Procedurę tę stosuje się jednak również dla towarów wspólnotowych (procedurę tę określa się wówczas symbolem T2F) wysyłanych:

- z części obszaru Wspólnoty, wobec której nie stosuje się postanowień dyrektywy Rady nr 77/388/EEC (tzw. dyrektywa VAT) do innej części Wspólnoty, w której te przepisy obowiązują,
- z części obszaru Wspólnoty, wobec której przepisy tej dyrektywy nie są stosowane do innej części Wspólnoty, na której niniejsza dyrektywa obowiązuje,
- z części obszaru Wspólnoty, na której przepisy tej dyrektywy nie obowiązują do innej części, gdzie również one nie obowiązują.

Obszary celne Wspólnoty, gdzie nie stosuje się postanowień dyrektywy 77/388/EEC nazywane są wolnymi obszarami podatkowymi i są to: Wyspy Alandzkie, Wyspy Kanaryjskie, Wyspy Normandzkie, Gujana Francuska, Gwadelupa, Martynika, Mount Athos i Reunion.

Procedura tranzytu z zastosowaniem karnetu TIR

Konwencja celna dotycząca międzynarodowego przewozu towarów z zastosowaniem karnetów TIR liczy obecnie 65 Umawiających się Stron w tym Wspólnotę Europejską i jej państwa członkowskie, cztery kraje Grupy Wyszehradzkiej oraz dwa kraje EFTA- Szwajcarię i Norwegię. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej procedura TIR nadal będzie stosowana przez przewoźników polskich, jednak procedura ta ulegnie pewnym zmianom, wynikającym z zasad przyjętych przez Wspólnotę. Artykuł 91 Kodeksu Wspólnot Europejskich stanowi, iż przewóz towarów może odbywać się pod osłoną karnetu TIR, pod warunkiem, że:

- przewóz ten rozpoczął się lub ma się zakończyć poza Wspólnotą,
- dotyczy przesyłek towarów, które mają być rozładowane na obszarze celnym Wspólnoty i są przewożone razem z towarami przeznaczonymi do rozładunku w krajach trzecich (tzw. częściowy rozładunek), lub
- dotyczy przewozu realizowanego z jednego do drugiego miejsca znajdującego się we Wspólnocie przez terytorium kraju trzeciego.

Zgodnie z postanowieniami Konwencji TIR, Konwencję tę stosuje się jedynie wtedy, gdy nastąpi przekroczenie granicy. Artykuł 91Kodeksu Celnego Wspólnot Europejskich doprecyzowuje tę kwestię i stanowi, iż granicą tą jest granica Wspólnot Europejskich. Należy zaznaczyć, iż państwa członkowskie pod pojęciem „tranzytowy urząd celny" w ramach transportu TIR rozumieją każdy urząd celny, przez który pojazd, zespół pojazdów lub kontener jest wwożony na obszar Wspólnoty lub z niego wywożony. Warto także zaznaczyć, iż w przypadku, gdy dany kraj członkowski pozbawi przewoźnika, zgodnie z art. 38 Konwencji TIR, prawa do stosowania systemu TIR na swoim obszarze celnym, to decyzja ta będzie miała zastosowanie na całym obszarze Wspólnoty. Pewnym modyfikacjom uległy również zasady funkcjonowania stowarzyszeń poręczających. Jeżeli przesyłka wjeżdża na obszar celny Wspólnoty lub procedura TIR na tym obszarze się rozpoczyna, to zrzeszenie poręczające, które wydało karnet TIR staje się odpowiedzialne wobec organów celnych każdego państwa członkowskiego, przez który realizowany jest przewóz aż do miejsca, w którym przesyłka ta opuści teren Wspólnoty. Każde zawiadomienie o niezwolnieniu karnetu TIR lub zwolnieniu z zastrzeżeniami wystawione przez władze celne kraju członkowskiego w stosunku do każdego stowarzyszenia poręczającego ustanowionego na obszarze Unii będzie miało taki sam efekt i moc prawną jakby zostało wystawione przez władze celne kraju, w którym stowarzyszenie to ma swoją siedzibę.

Joanna POPIOŁEK
p.o. Naczelnika
Wydziału Tranzytu

Swoboda przepływu towarów

Swoboda przepływu towarów stanowi jeden z czterech podstawowych elementów Jednolitego Rynku Unii Europejskiej. Generalnie opiera się na jednym założeniu, że każdy towar legalnie wyprodukowany lub wprowadzony do obrotu zgodnie z obowiązującymi formalnościami przywozowymi w jednym z krajów członkowskich ma zagwarantowaną swobodę przepływu we wszystkich państwach członkowskich będących uczestnikami Jednolitego Rynku bez żadnych barier w obrocie. Swoboda przepływu towaru jest uregulowana w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską w artykułach od 23 do 31 Traktatu. Obok przepisów traktatowych dużą rolę odgrywa również orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, które

współkształtowało główne zasady swobody przepływu towarów jak też doprecyzowało pojęcia traktatowe.

Doprowadzenie do tak liberalnego obrotu towarowego wewnątrz Unii Europejskiej wymagało usunięcia następujących barier:

- taryfowych, poprzez usunięcie granic celnych i utworzenie unii celnej między państwami członkowskimi;
- podatkowych;
- poza taryfowych tj. ilościowych i jakościowych.

Unia celna jak i Jednolity Rynek (swoboda przepływu osób, kapitałów i płatności oraz usług) tworzą obszar geograficzny gdzie obowiązują jednolite regulacje prawne odnoszące się między innymi do obrotu towarowego pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi, tak jakby było to jedno państwo z jednym porządkiem prawnym. Głównym celem istnienia Jednolitego Rynku z punktu widzenie swobody przepływu towaru jest przede wszystkim ułatwienie obrotu towarowego i w konsekwencji przyspieszenie wzrostu gospodarczego krajów Unii.

ETS w swoim orzecznictwie zdefiniował pojęcie towaru – jako produkty, które dają wyrazić się w pieniądzu i jako takie mogą być przedmiotem legalnych transakcji handlowych, praw rzeczowych lub obligacyjnych i ewentualnie posiadają wartość użytkową. Trybunał konkretyzując co jest towarem podlegającym tej swobodzie uznał, że towarem jest energia elektryczna[1] oraz pszczoły[2]. Towarem w rozumieniu Traktatu nie mogą być narkotyki (chyba, że występują jako farmaceutyki w legalnym obrocie) oraz dokumenty oraz środki płatnicze chyba, że zostały wycofane z obiegu lub jeszcze nie zostały wprowadzone do obiegu.[3] Towarem mogą być również odpady jeśli nadają się do powtórnego wykorzystania lub recykilngu[4]. Istotną rzeczą jak definicja towaru jest również jego pochodzenie. Zgodnie z postanowieniami Kodeksu Celnego Wspólnot Europejskich towar ma pochodzenie danego państwa jeśli jest całkowicie produkowany lub wydobywany w danym państwie oraz towar, w produkcję którego zaangażowany jest więcej niż jeden kraj, uznawany jest za pochodzący z kraju, w którym podlega ostatniej, istotnej, ekonomicznie uzasadnionej obróbce lub przetworzeniu w przedsiębiorstwie wyposażonym do tego celu, co daje w efekcie wytworzenie nowego produktu lub stanowi istotny etap produkcji[5]. Towar wyprodukowany we Wspólnocie oznacza produkt, który powstał w całości na terytorium jednego lub kilku państw członkowskich lub też został wytworzony na terytorium UE, z użyciem składników importowych legalnie dopuszczonych do obrotu na rynku unijnym, tj. po spełnieniu wszelkich formalności wynikających z przywozu towaru z terytorium państwa trzeciego. Towarem wspólnotowym jest również towar z państwa trzeciego dopuszczony do obrotu w sposób legalny na terytorium jednego z państw członkowskich. Oba wymienione rodzaje towarów (wyprodukowany i dopuszczony do obrotu) są uważane za towary wspólnotowe i korzystają ze swobody przepływu towarów w takim samym stopniu w każdym państwie członkowskim.

Podstawą funkcjonowania swobody przepływu towarów jest zgodnie z art. 23 TWE Unia Celna, która oznacza:

- likwidację między państwami członkowskimi ceł i opłat o podobnym skutku;
- zakaz ich wprowadzania;
- stosowanie w stosunku do państw trzecich wspólnej taryfy celnej;
- ujednolicanie prawa i systemów celnych państw członkowskich.

Unia Celna istnieje od 1 lipca 1968, kiedy to zostały zlikwidowane ostatecznie cła, natomiast opłaty o podobnym skutku zostały zlikwidowane z dniem 31 grudnia 1969 roku. Wspólna taryfa celna jest ustalana przez Radę na wniosek Komisji Europejskiej. Po raz pierwszy stawki (dla około 3000 towarów) w stosunku do państw trzecich zostały określone rozporządzeniem w 1968 roku. Obecnie obowiązującymi przepisami prawnymi określającymi stawki taryfowe w stosunku do państw trzecich są normy zawarte w rozporządzeniu Rady, wydane na podstawie art. 26, 37, 133 i 308 TWE, 2658/87 EWG z dnia 23 lipca 1987[6]. Zawiera ono spis towarów w formie scalonej nomenklatury, gdzie każdemu towarowi jest przyporządkowany numer kodu wraz z odpowiednią stawką celną (*ad valorem*). Wspólna Taryfa celna pozwala nie tylko wprowadzić identyczne cła na towary przywożone z państw trzecich do wszystkich państw członkowskich, ale również ujednoliciła nomenklaturę celną. Każdego roku Komisja publikuje uaktualnioną wersję nomenklatury wraz ze stawkami. Oznacza to między innymi, iż żadne państwo członkowskie nie może samodzielnie dokonywać zmian w taryfie. Cła są obciążeniami nakładanymi na towar w wyniku przekraczania przez niego granicy zarówno w wywozie jak i przywozie. Zgodnie z art. 25 TWE wprowadzenie cła jest bezwzględnie zakazane, przepis ten obowiązuje bezpośrednio. Zakazane są również zgodnie z art. 25 TWE wszelkie opłaty o charakterze celnym. Zgodnie z orzecznictwem ETS-u za opłaty o charakterze celnym uważa się wszelkie opłaty zakłócające swobodny przepływ towarów bez względu na rodzaj podmiotu pobierającego oraz sposób i kryteria pobierania[7]. Przykładowo mogą to być:

- opłaty administracyjne za odprawę graniczną,
- opłaty za przepisowe badania fitosanitarne,
- opłaty za poświadczenia bezpieczeństwa, itp.

Istnieje natomiast zgodnie z art. 90 zd. 1 TWE możliwość nakładania opłat wewnętrznych bezpośrednio lub pośrednio jednakże z zastrzeżeniem, iż nie będą wyższe od tych nakładanych przez państwo członkowskie bezpośrednio lub pośrednio na takie same towary krajowe, tzn. produkty które w ocenie konsumentów mają te same cechy i służą zaspokojeniu tych samych potrzeb. Opłata przy przekraczaniu granicy jest dopuszczalna gdy nie ma charakteru celnego i są to na przykład:

- opłaty za rzeczywiście wyświadczoną usługę, tj. usługę przynoszącą importerowi indywidualną i wymierną korzyść,

- opłata pobierana jest dla pokrycia kosztów poszczególnych państw członkowskich w przypadku przeprowadzenia dopuszczalnych kontroli przewidzianych w art. 30 TWE, która jest nakładana w interesie WE lub też kontrola wynika z umów międzynarodowych, których UE jest stroną[8],
- oraz, jest opłatą wewnętrzną.

W Unii Europejskiej zgodnie z postanowieniami artykułu 90 TWE wprowadzono zakaz dyskryminacji fiskalnej towarów podobnych, pochodzących z innych państw członkowskich. Towarami podobnymi są produkty, które w oczach konsumentów mają analogiczne właściwości lub zaspakajają te same potrzeby (podobnie przy opłatach wewnętrznych). Na przykład Komisja wystąpiła przeciwko Danii w związku z stosowaniem przez Danię systemu podatkowego faworyzującego tzw. sznaps.[9] Sznaps jest z gatunku mocnych alkoholi, który był uznany przez rząd Danii za trunek narodowy i w związku z tym korzystał z preferencji podatkowych. Jakkolwiek, preferencje podatkowe były przyznawane bez względu na kraj pochodzenia w ramach Unii, ETS uznał, że sznaps jako alkohol wysoko procentowy nie może być traktowany lepiej od innych podobnych trunków o takim samym przeznaczeniu i szczególnym charakterze, i nakazał ujednolicenie przepisów podatkowych. W myśl artykułu 90 TWE musi być zachowana absolutna bezstronność systemu podatkowego.

Fundamentalne znaczenie dla kształtowania Jednolitego Rynku mają artykuły 28 i 29 TWE mówiące o zakazie stosowania ograniczeń o charakterze ilościowym jak i wszelkiego rodzaju środków mających podobny skutek odpowiednio w przywozie i wywozie między państwami członkowskimi. Są to artykuły bezpośrednio skuteczne i stosunkowo jasne jakkolwiek dopiero praktyka i orzecznictwo ETS-u wypracowało reguły pozwalające w pełni urzeczywistnić swobodę przepływu towarów. Zniesienie ceł było oczywiste i bezdyskusyjne dla państw członkowskich jakkolwiek, nie zrezygnowały one z próby ograniczenia swobody przepływu towarów w celu ochrony własnego rynku. Dopiero orzecznictwo ETS-u powoli likwidowało te praktyki, i tak powstały dwie fundamentalne formuły:

- **DASSONVILE**[10],
  oraz
- **CASSIS DE DIJON**[11].

Formuła Dassonvile pochodzi od orzeczenie zapadłego w sprawie przeciwko hurtownikom alkoholi, którzy nabyli od pośrednika sprowadzaną z Wielkiej Brytanii szkocką whisky. Prokuratura zarzuciła hurtownikom, że nie posiadali odpowiedniego certyfikatu potwierdzającego autentyczność alkoholu, i tym samym łamali prawo. Handlowcy mogli wykazać się tylko angielską nalepką na butelce, co w oczach prokuratury było nie wystarczające (ówczesne prawo belgijskie szczególnie chroniło miejsce pochodzenia towaru). Trybunał przychylił się do zdania obrony, która to zarzucała, że wymóg posiadania takiego certyfikatu stanowi barierę w handlu wewnątrzwspólnotowym poprzez praktyczne uniemożliwienie nabywania towaru od pośrednika znajdującego się w innym państwie członkowskim. **Zgodnie z tym orzeczeniem są uznane za niedopuszczalne wszelkie wymogi wewnętrzne dotyczące obrotu, które mogą utrudniać pośrednio lub bezpośrednio, rzeczywiście lub potencjalnie handel wewnątrzwspólnotowy między państwami członkowskimi**. Są one kwalifikowane jako zakazane środki o charakterze ilościowym. W wielu orzeczeniach ETS występował przeciwko zasadom etykietowania, opakowywania oraz nazewnictwa towarów, które zmuszały producentów do przygotowywania specjalnych partii na jeden kraj, lub cenom urzędowym czy minimalnym / maksymalnym cenom, co podwyższało cenę i tym samym utrudniało dostęp do danego rynku, lub też eliminowało dany towar z rynku.

Formuła Dassonville koncentrowała się na ograniczeniach pochodzących od działań tylko i wyłącznie państwa natomiast formuła Cassis de Dijon odwołuje się do ograniczeń w których państwo w celu ochrony własnego rynku powołuje się na dobro konsumenta albo ochronę rodzinnej tradycji i ustanawia szczególne warunki dopuszczenia do obrotu. Sprawa Cassis de Dijon dotyczyła odmowy sprowadzenia do Niemiec z Francji likieru o nazwie Cassis de Dijon, o zawartości alkoholu 15–20%. Zgodnie z przepisami niemieckimi likier typu cassis nie mógł zawierać mniej niż 25% alkoholu. Był to wymóg, który obowiązywał wszystkich producentów tego likieru w Niemczech jak i w innych krajach członkowskich. Taki sam likier produkowany legalnie we Francji nie mógłby być sprzedawany w Niemczech. ETS nie znalazł żadnego powodu do uznania tych praktyk protekcjonistycznych za zasadne. Stwierdził, że jeśli państwo Niemieckie chce chronić swoich konsumentów przed zaniżaniem standardów wystarczy, aby odpowiednia informacja znajdowała się na etykiecie. **Zgodnie z formułą Cassis de Dijon, każdy produkt, który został wyprodukowany zgodnie z prawem jednego z państw członkowskich i tam dopuszczony do obrotu może z zasady w takiej samej postaci być wwożony i sprzedawany we wszystkich pozostałych państwach członkowskich.** Innym przykładem ilustrującym formułę Cassis de Dijon była sprawa sprzedaży francuskiego piwa na terytorium Niemiec, gdzie władze niemieckie powołując się na odwieczną tradycję warzenia i czystości piwa odmawiały sprzedaży piwa francuskiego, które według tychże władz nie spełniało warunków koniecznych aby mogłoby być piwem w Niemczech. Trybunał stwierdził, że nie ma żadnych naukowych dowodów, że piwo francuskie jest szkodliwe i tym samym uznał, że nie ma podstaw do ograniczania na rynku niemieckim wolnej konkurencji produktów pochodzących z różnych państw i swobody wyboru konsumentów[12].

W przypadku odwrotnej dyskryminacji, gdzie towar krajowy musi spełniać ostrzejsze warunki niż taki sam produkt z innego państwa członkowskiego, ETS uznał, w przypadku żądania ochrony prawnej przez dyskryminowanego producen-

ta, że byłaby to zbyt daleko idąca ingerencja w kompetencje wewnętrzne państwa członkowskiego[13]. Taki producent może skorzystać z ochrony prawnej ETS-u tylko w przypadku dyskryminacji danego towaru w innym państwie członkowskim.

Mimo istnienia tak szeroko stosowanej swobody przepływu towarów państwa członkowskie nie są pozbawione całkowicie możliwości stosowania pewnych ograniczeń lub zakazów w przywozie, wywozie oraz tranzycie towarów obcego pochodzenia. Mówi o tym artykuł 30 TWE, który pozwala państwu członkowskiemu **wprowadzić ograniczenia lub zakazy uzasadnione względami moralności i porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego, ochroną zdrowia i życia ludzi oraz zwierząt lub ochroną roślin, ochroną majątku narodowego posiadającego wartość artystyczną, historyczną lub archeologiczną, lub też ochroną własności przemysłowej i handlowej.** Ze względu na istotę sprawy listę tę należy traktować jako taksatywną, stosowanie tego artykułu musi być wyjątkiem, w przypadkach wystąpienia realnych zagrożeń, w sposób proporcjonalny do zagrożenia[14], w żadnym wypadku w celu ochrony rynku wewnętrznego w przypadku trudności ekonomicznych lub społecznych[15]. Norma prawna zawarta w artykule 30 TWE zezwala jedynie na stosowanie ograniczeń ilościowych a nie może służyć jako podstawa do wprowadzenia ceł czy innych opłat.

Formuły Dassonville i Cassis de Dijon pozwalają na nieskrępowany rozwój wolności gospodarczej, ETS w następnych swoich orzeczeniach próbował złagodzić ten ultraliberalny wydźwięk tych formuł. Sztandarowym orzeczeniem powstrzymującym w ryzach rozwój ultraliberalnej gospodarki jest wyrok wydany w sprawie Keck & Mithourand[16]. Został zaskarżony francuski przepis zakazujący sprzedaży w handlu detalicznym poniżej ceny nabycia. Skarżący próbowali dowieść, że takie obniżenie ceny ma wpływ na osiągnięcie większych obrotów i tym samym zwiększenie obrotu towarami pochodzącymi z innych państw członkowskich. ETS nie zgodził się z tą argumentacją uznając, iż regulacje państwowe ograniczające tylko sposób zbytu danego towaru nie utrudniają handlu między państwami członkowskimi w rozumieniu art. 28 TWE, o ile dotyczą w równym stopniu wszystkie zainteresowane strony jak i towary. Orzeczenie to wprowadziło rozróżnienie pomiędzy wymogami dotyczącymi produktu a warunków sprzedaży. Zgodnie z tym orzeczeniem ograniczenie warunków sprzedaży nie są same w sobie środkiem o podobnym działaniu z artykułu 28 TWE.

Unia celna oznacza nie tylko zniesienie barier wewnętrznych w przepływie towarów, lecz także ujednoliconą politykę handlową w stosunku do krajów trzecich. Zgodnie z artykułem 133 TWE CCP (Common Commercial Policy – Wspólna Polityka Handlowa) oparta jest na ujednoliconych zasadach odnoszących się do ustalania stawek celnych, zawierania umów międzynarodowych w dziedzinie ceł i handlu, działań ochronnych antydumpingowych i wobec subsydiów.

Mariusz KOTER
Wydział Integracji Europejskiej
i Organizacji Międzynarodowych
DC MF

Przypisy
1) C-393/92
2) C-67/97
3) 7/78
4) C-2/90
5) art. 23 i 24 KCWE, rozp. 2913/92
6) Dz. Urz.WE 1987 r., Nr L256/1
7) Komisja v. Luksemburg i Belgia 2 i 3/62 oraz IGA V 94/97
8) Komisja v. Holandia 89/76
9) Komisja v. Dania 171/78
10) Prokuratura Królewska v. Bracia Dassonville 8/74
11) Rewe Zentral A.G. v. Federalny Monopol Spirytusowy 120/78
12) Komisja v. Niemcy 178/84
13) Mathot 98/86, Groenweld 15/79
14) Evans Medical and Macfarlan Smith C-324/93, o zasadzie zachowania
15) Orzeczenia: Komisja v. Włochy 7/61, Komisja v. Irlandia 288/83, Hedley Lomas C-5/94
16) C-267, C-268/91

TARYFA CELNA PO AKCESJI POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

Unia Europejska to ścisły związek niezależnych państw, utworzony w celu zapewnienia wspólnego rynku, z**e swobodnym przepływem ludzi**, kapitału, **towarów** i usług.

Swobodny przepływ towarów to między innymi unia celna. Podstawową cechą unii celnej jest stosowanie wspólnej taryfy celnej w handlu zagranicznym oraz brak należności celnych w handlu pomiędzy krajami członkowskimi.

Przystępując do Unii Europejskiej, Polska przyjmie Wspólną Zewnętrzną Taryfę celną Unii Europejskiej.

Przystąpienie do Unii Europejskiej będzie równoznaczne:
- z eliminacją ceł w handlu między Polską a UE (obecnie obowiązują zerowe stawki celne na towary przemysłowe),
- z eliminacją ceł w handlu między Polską a krajami kandydującymi,
- z przyjęciem wspólnotowego poziomu stawek celnych na wszystkie towary, w handlu z krajami trzecimi.

TARYFA CELNA

Obecnie obowiązuje w UE rozporządzenie Komisji (EC) Nº 1832/2002 z dnia 1 sierpnia 2002 r. zmieniające rozporządzenie Rady (EEC) Nº 2658/87 w sprawie nomenklatury ta-

ryfowej i statystycznej oraz wspólnej taryfy celnej (*Officjal Journal L 290 28 october 2002*).

Taryfa ta obejmuje regulacje taryfowe wynikające z zobowiązań Unii Europejskiej wobec Światowej Organizacji Handlu (WTO) i składa się z następujących części:

ANEKS I
NOMENKLATURA SCALONA:

- **Część pierwsza**
  Postanowienia wstępne

- **Część druga**
  Tabela stawek celnych (obejmuje Scaloną Nomenklaturę, stawki konwencyjne i jednostki miar)

- **Część trzecia:**
  - *Sekcja I – Aneksy rolne:*
    - Aneks 1 – komponenty rolne (EA), dodatkowe cło za cukier (ADS/Z) oraz dodatkowe cło za mąkę (ADF/M),
    - Aneks 2 – produkty, dla których mają zastosowanie ceny wejściowe,
  - *Sekcja II – Lista substancji farmaceutycznych, które kwalifikują się do zwolnienia od cła* (Aneksy 3 do 6),
  - *Sekcja III – Kontyngenty taryfowe:*
    - Aneks 7 – Kontyngenty taryfowe WTO,
  - *Sekcja IV – Uprzywilejowane traktowanie ze względu na charakter towaru:*
    - Aneks 8 – towary nienadające się do konsumpcji (z listą skażalników),
    - Aneks 9 – Certyfikaty.

ANEKS II
Specyficzne środki Wspólnoty określone w artykule 2 rozporządzenia Rady (EEC) Nº 2658/87.

Nomenklatura

Unia Europejska stosuje w Taryfie celnej Nomenklaturę Scaloną. Jako unia celna i ekonomiczna (jak też każde z jej państw członkowskich oddzielnie), jest Stroną Konwencji HS, a zatem na mocy art. 3. tej Konwencji, do poziomu sześciu znaków musi zachodzić pełna zgodność Nomenklatury Scalonej z Systemem Zharmonizowanym. Scalona Nomenklatura jest więc 8-znakowym rozwinięciem Systemu Zharmonizowanego.

Nomenklatura polskiej taryfy celnej jest opisana 9-znakowymi kodami Polskiej Scalonej Nomenklatury Towarowej Handlu Zagranicznego (PCN) i bazuje na dwóch nomenklaturach, tj. na Zharmonizowanym Systemie Oznaczania i Kodowania Towarów (*Harmonized System – HS*) oraz na Nomenklaturze Scalonej (*Combined Nomenclature – CN*). Dziewiąty znak (cyfra) został dodatkowo wprowadzony dla wewnętrznych potrzeb Polski.

Pierwsza z tych Nomenklatur, Zharmonizowany System Oznaczania i Kodowania Towarów (System Zharmonizowany) stosowany jest w polskiej taryfie celnej od 1 stycznia 1989 r., mimo że formalnie Polska została członkiem Międzynarodowej Konwencji w sprawie Zharmonizowanego Systemu Oznaczania i Kodowania Towarów dopiero 1 stycznia 1996 r.

Druga z tych nomenklatur – Nomenklatura Scalona – funkcjonuje w polskiej taryfie celnej od 1991 r. Polska zobowiązana jest do stosowania Nomenklatury Scalonej w handlu między Stronami na mocy Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzecząpospolitą Polską, z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami członkowskimi, z drugiej strony.

Od 1993 r. została wprowadzona do polskiej taryfy Polska Scalona Nomenklatura Towarowa Handlu Zagranicznego – opisująca każdy towar właściwym mu dziewięciocyfrowym kodem PCN.

Stawki celne

W Taryfie UE określone zostały przede wszystkim stawki celne konwencyjne. Stawki te obowiązywać będą w handlu Polski z krajami objętymi Klauzulą Największego Uprzywilejowania.

Przyjęcie wspólnotowego poziomu stawek celnych w imporcie z tymi krajami spowoduje dla towarów przemysłowych obniżenie średniej stawki ważonej z poziomu 6,2% do 2,6%. Spośród towarów przemysłowych największe obniżki wystąpią w przypadku towarów luksusowych, takich jak np. samochody (z 35% minimum 1250 EUR/szt. do 10%), kosmetyki (z 21% na 6,5%), biżuteria i wyroby jubilerskie, szkło artystyczne czy zegarki. Obniżka ta obejmować będzie jednak około 30% polskiego importu.

Na pewną grupę towarów cło związane – (stawki konwencyjne) w polskiej Taryfie jest niższe niż w UE. Towarów takich jest niewiele, a różnice poziomu stawek są małe.

Innym skutkiem przyjęcia wspólnotowego poziomu stawek będzie związanie ceł na wszystkie towary. UE związała w ramach WTO stawki celne konwencyjne na wszystkie towary. Obecnie Polska na niektóre towary nie związała w WTO stawek celnych np. na ryby, niektóre przetwory mięsne, samochody. W przypadku większości towarów w tej grupie obecnie stosowane w Polsce cła ulegną obniżeniu.

W przypadku towarów rolnych nastąpi znaczna obniżka stawki celnej na alkohole, tytoń i wyroby z tytoniu. Jest również grupa towarów, na które w UE są cła wyższe niż w Polsce. Są to między innymi: zboża, ryż, słód, mleko, mięso i niektóre przetwory mięsne. Cła na te towary są w UE niekiedy kilkakrotnie wyższe niż w Polsce. Na wszystkie te towary stawki celne zostaną podwyższone. Nie oznacza to jednak zawsze wzrost obciążeń celnych, ponieważ należy przypuszczać, że kontyngenty preferencyjne Polski w ramach WTO, zostaną dołączone do listy koncesji UE w WTO.

TARIC – ZINTEGROWANA TARYFA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Unie celne lub strefy wolnego handlu z Państwami trzecimi jak również polityka handlowa są określone na poziomie Wspólnoty.

Wszystkie akty prawne z tym związane ustanawiane są przez Komisję i na Komisji spoczywa odpowiedzialność za właściwe stosowanie postanowień tych aktów.

Bazą danych obejmującą taryfę wspólnotową i całe prawodawstwo handlowe jest TARIC zarządzany

przez Komisję Europejską – DG Podatki i unia celna.

Zawartość bazy danych TARIC publikowana jest na papierze, na łamach Dziennika Urzędowego Wspólnot Europejskich, seria C, raz do roku w kwietniu. Natomiast główne zadanie TARIC to automatyczna transmisja ustawodawstwa UE do administracji krajowych Państw Członkowskich. Państwa Członkowskie otrzymują przepisy ustawodawcze w formacie elektronicznym i wykorzystują dane głównie do uzupełnienia swoich krajowych systemów odpraw celnych. Państwa Członkowskie wykorzystują te dane także przy publikowaniu swoich własnych taryf użytkowych.

Podstawę prawną dla TARIC stanowi rozporządzenie Rady (EWG) 2658/87 z 23 lipca 1987 w sprawie nomenklatury taryfowej i statystycznej oraz Wspólnej Taryfy Celnej (Dziennik Urzędowy L 256 z 7 września 1987).

Zawartość TARIC jest udostępniana do powszechnego użytku, dla podmiotów prywatnych i administracji Państw trzecich poprzez:

- coroczne publikacje w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich, seria C;
- codzienne aktualizacje na stronie internetowej TARIC pod adresem:

http: //europa. eu. int/comm/taxation_customs/dds/en/home. htm

Nomenklatura towarowa w TARIC

Dla właściwej identyfikacji wszystkich środków taryfowych i handlowych w TARIC'u stosowana jest 10-cyfrowa nomenklatura.

Jako, że Nomenklatura Scalona, stosowana w Taryfie celnej, nie jest wystarczająco szczegółowa, dla niektórych środków taryfowych, 8-cyfrowe kody dzielone są na 10-cyfrowe kody zwane „kodami TARIC". Kody te tworzone mogą być w każdym momencie, zależnie od potrzeb legislacyjnych.

Struktura Kodu Taric przedstawia się następująco:

Kody dodatkowe

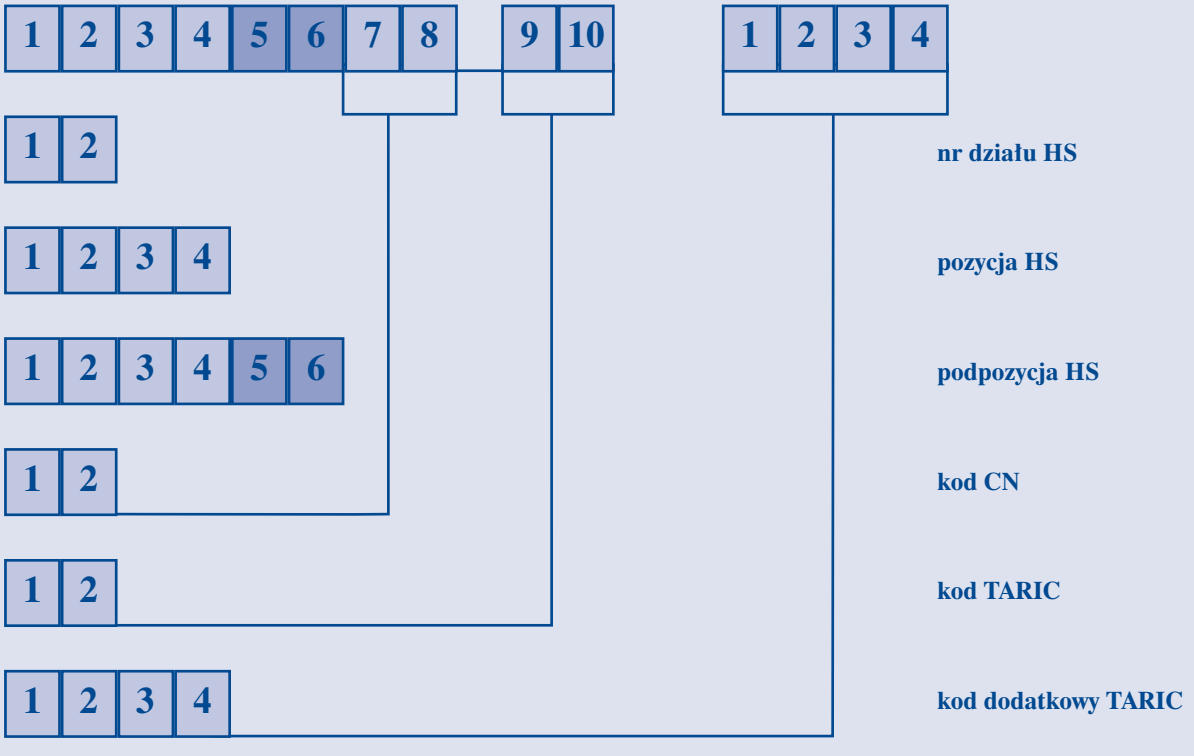
10-cyfrowe kody TARIC są jeszcze bardziej uszczegóławiane poprzez system kodów dodatkowych. Kody dodatkowe są uzupełnieniem kodu TARIC. Oznacza to, że kody dodatkowe stanowią osobną nomenklaturę i mają swoje niezależne opisy, są „dodawane" do kodów nomenklatury towarowej. Stosuje się je głównie wtedy, gdy nomenklatura towarowa musi być bardziej uszczegółowiona a niecelowe jest dokonywanie podziałów samych kodów nomenklatury towarowej.

Kody dodatkowe składają się z czterech cyfr lub liter. Pierwsza litera lub cyfra to rodzaj kodu (np. „A" stosuje się dla „antydumpingu").

Typowe przykłady stosowania kodów dodatkowych w TARIC:

- Niektóre cła antydumpingowe odnoszą się do konkretnych firm produkujących i eksportujących towary. Firmy te są opisywane za pomocą kodów dodatkowych;
- Niektóre towary mają szczególne przeznaczenia celne zależnie od

STRUKTURA KODU TARIC I KODU DODATKOWEGO TARIC

tego czy są uwzględnione, czy też nie, na liście towarów (poza nomenklaturą towarową). Kod towarowy na takiej liście przyjmuje formę kodu dodatkowego. Na przykład, dodatkowy kod 2500 oznacza, że produkty są objęte listą substancji farmaceutycznych kwalifikujących się do zaniechania poboru należności celnych (Aneksy 3 – 6 w Taryfie).

- Tak zwane „dodatkowe kody Meursing" opisują szczególny skład surowcowy pewnych produktów rolnych. Skład jest przedstawiany w postaci procentowej zawartości sacharozy, skrobi, tłuszczu mlecznego i białka. W zależności od zawartości tych składników, pobierane są dodatkowe opłaty celne.

Nomenklatura refundacji eksportowych

Nomenklatura refundacji eksportowych to specyficzna nomenklatura stosowana przy refundacjach w przypadku eksportu pewnych produktów rolnych. Nomenklatura ta składa się z kodu Scalonej Nomenklatury połączonego z 4-cyfrowym kodem zwanym „dodatkowym kodem refundacji eksportowej".

Opis towarów jest powiązany z 12-cyfrowym kodem powstałym w wyniku kombinacji tych dwóch kodów. Dodatkowe kody refundacji eksportowych nie istnieją niezależnie od kodów Scalonej Nomenklatury. Mogą być tylko traktowane jako rozszerzenie nomenklatury CN, tak jak cyfry 9. i 10. kodu TARIC stanowiące rozszerzenie 8-cyfrowego kodu CN.

Izabela ARENDARSKA
Naczelnik Wydziału
Środków Taryfowych
DC MF

ISTOTA NOWYCH REGULACJI PRAWNYCH W ZAKRESIE AKCYZY

W Departamencie Podatku Akcyzowego Ministerstwa Finansów trwają prace nad Ustawą o akcyzie, w której znajdą się kompleksowe uregulowania dotyczące mechanizmów poboru i rozliczania podatku akcyzowego. Konieczność wprowadzenia nowych rozwiązań spowodowana jest wymogiem dostosowania przez Polskę przed przystąpieniem do Unii Europejskiej regulacji prawnych do dyrektyw obowiązujących w Unii Europejskiej. Prawo unijne zawiera szereg mechanizmów gwarantujących prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego UE, wśród nich kluczową rolę odgrywa zasada swobodnego przepływu towarów w granicach wewnętrznych UE, w tym towarów opodatkowanych podatkiem akcyzowym. Wspólnotowy system dla zharmonizowanych wyrobów akcyzowych (alkohol i wyroby alkoholowe, wyroby tytoniowe, oleje mineralne) dopuszcza produkcję, przemieszczanie i przechowywanie bez płacenia podatku akcyzowego do momentu ich wprowadzenia do obrotu lub w inny sposób udostępnienia do konsumpcji na rynku krajowym (Dyrektywa Rady 92/12/EWG z dnia 25 lutego 1992 r. w sprawie przepisów ogólnych dotyczących wyrobów podlegających opodatkowaniu podatkiem akcyzowym oraz w sprawie składowania, przepływu i nadzorowania takich wyrobów). Prace trwające w Departamencie Podatku Akcyzowego zmierzają w kierunku przejęcia na grunt polskiego ustawodawstwa powyższych rozwiązań unijnych.

Przygotowywany projekt ustawy zakłada kompleksowe uregulowanie zagadnień z zakresu podatku akcyzowego takich jak: przedmiot opodatkowania, podmiot podatku akcyzowego, obowiązek podatkowy, terminy płatności podatku akcyzowego dla wszystkich kategorii akcyzowych zharmonizowanych i nie podlegających harmonizacji. Zakłada się uwzględnienie w przepisach ustawy specyfiki poszczególnych grup wyrobów akcyzowych. Obok norm o charakterze ogólnym mających zastosowanie dla wszystkich wyrobów akcyzowych zharmonizowanych, ustawa będzie zawierać przepisy szczególne, odnoszące się do poszczególnych grup wyrobów, bądź też odpowiednie delegacje dla Ministra Finansów umożliwiające określenie szczegółowych regulacji w aktach wykonawczych. Ustawa wprowadzi szereg nowych rozwiązań i instytucji prawnych dla potrzeb podatku akcyzowego. Zdefiniowany zostanie przedmiot opodatkowania w myśl wymogów nałożonych normą konstytucyjną (art. 217 Konstytucji RP), zostaną określone wszystkie kategorie podmiotów będących podatnikami podatku akcyzowego. Z uwagi na konieczność wprowadzenia wspólnotowego systemu przemieszczania i przechowywania wyrobów akcyzowych aktualnie obowiązujący katalog podatników zostanie rozszerzony. Kolejnym istotnym elementem, który zostanie uregulowany w ustawie będą stawki podatku akcyzowego.

Prawo wspólnotowe UE ustala jedynie stawki minimalne stosowane wobec produktów akcyzowych z grupy produktów zharmonizowanych, pozwalając państwom członkowskim na całkowitą suwerenność fiskalną i samodzielne ustalanie stawek na poziomie tej stawki minimalnej lub powyżej niej, z uwzględnieniem czynników gospodarczych, społecznych, kulturowych i innych specyficznych dla danego państwa, przy generowaniu dochodów jego budżetu. W większości produktów zharmonizowanych poza wyrobami tytoniowymi został osiągnięty poziom stawki minimalnej.

Konieczność uwzględnienia przez nową ustawę o akcyzie wspólnotowych zasad funkcjonowania systemu podatkowego wymusza również przejęcie na grunt prawa

polskiego nowych, nie znanych do tej pory instytucji prawnych. I tak w pierwszej kolejności ustawa wprowadzi obowiązek utworzenia na terytorium RP **systemu składów podatkowych**, w których towary akcyzowe będą produkowane, przetwarzane i przechowywane oraz obowiązek **stworzenia systemów informatycznych dla potrzeb polskiej administracji podatkowej** przy pomocy których budżet państwa będzie mógł skutecznie egzekwować dochody należne mu z tytułu podatku akcyzowego oraz zapobiegać ich uszczuplaniu. Składy podatkowe będą mogły być prowadzone przez autoryzowane podmioty w zakresie ich działalności gospodarczej. Projekt ustawy zakłada, że prowadzenie składów podatkowych przez osoby prawne i fizyczne będzie ściśle ewidencjonowane. Pozwolenia na prowadzenie składów podatkowych będą wydawane w drodze decyzji administracyjnych. Funkcjonowanie systemu składów podatkowych będzie nierozerwalnie wiązać się z koniecznością wprowadzenia polskiej aplikacji systemu SEED, na który składać się będzie rejestr składów podatkowych oraz zarejestrowanych handlowców dla celów podatku akcyzowego wraz ze stosowną bazą danych. Wymagać to będzie również utworzenia w Departamencie PA Biura Łącznikowego ds. Akcyzy (ELO). Biuro to pełnić będzie rolę swoistej centrali, która będzie, koordynować pracę całego systemu, administrować nim oraz wymieniać informacje w zakresie podatku akcyzowego z analogicznymi biurami w pozostałych krajach UE.

Projekt ustawy zakłada, że towary akcyzowe w trakcie ich przemieszczania w systemie zawieszonej akcyzy będą przewożone na podstawie towarzyszącego im, specjalnego administracyjnego dokumentu towarzyszącego, którego obieg będzie podlegał ścisłym procedurom ewidencyjnym, nałożonym na wszystkie strony uczestników obrotu akcyzowego. Dokument ten będzie potwierdzał między innymi zakończenie ruchu towarów akcyzowych a tym samym moment powstania obowiązku podatkowego, dlatego jego rola w procesie przepływu towarów w systemie zawieszonej akcyzy będzie kluczowa. Ustawa określi szczegółowy tryb i zasady reglamentacji dokumentu towarzyszącego.

Ponadto w Departamencie Podatku Akcyzowego trwają prace nad ustawą o oznaczaniu wyrobów znakami akcyzy, w której będzie zawarta kompleksowa regulacja systemu znaków akcyzy. Za bazę nowej ustawy posłuży obecna ustawa z dnia 2 grudnia 1993 r. o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy, która przez blisko 10-letni okres funkcjonowania przyczyniła się do uporządkowania rynku wyrobów tytoniowych, spirytusowych i winiarskich oraz pomogła w ochronie dochodów budżetowych państwa z tytułu podatku akcyzowego. Mając jednak na uwadze przepis art. 21 Dyrektywy Rady 92/12/EWG, w myśl którego znaki akcyzy nie mogą stwarzać przeszkód w swobodnym przepływie wyrobów podlegających opodatkowaniu podatkiem akcyzowym, zachodzi potrzeba stworzenia nowych przepisów uwzględniających dyspozycję zawartą w powyższej dyrektywie. Projekt ustawy o oznaczaniu wyrobów znakami akcyzy, będzie zawierać kompleksową regulację systemu znaków akcyzy i ma na celu stworzenie zapisów zgodnych z uregulowaniami unijnymi. System znaków akcyzy musi być dostosowany w taki sposób, aby z jednej strony pozwalał na swobodny przepływ towarów objętych obowiązkiem oznaczania znakami akcyzy a z drugiej strony zabezpieczał właściwy pobór podatku akcyzowego. Zapisy ustawy o oznaczaniu wyrobów znakami akcyzy uwzględnią zarówno nowe kategorie podmiotów zobowiązanych do oznaczania znakami akcyzy, uczestniczących w obrocie wewnątrzunijnym, jak również nowe zasady tego obrotu. Podstawową zmianą wnoszoną przez tę ustawę będzie umożliwienie przemieszczania wyrobów akcyzowych w systemie zawieszonej akcyzy pomiędzy składami podatkowymi bez konieczności uprzedniego oznaczania ich znakami akcyzy. Istotną zmianą będzie również rozszerzenie kręgu podmiotów zobowiązanych do stosowania znaków podatkowych o podmioty dokonujące pakowania, rozlewania, rozważania w opakowania jednostkowe, które obecnie stosują znaki legalizacyjne oraz wprowadzenia nowych instytucji prawnych takich jak: termin ważności znaków, czy możliwość zdejmowania znaków.

Wojciech Bronicki
p.o. Zastępcy Dyrektora
Departamentu Podatku
Akcyzowego

Istota Systemu Wymiany Informacji Akcyzowej

Stosowany w krajach Unii Europejskiej system tzw. akcyzy zharmonizowanej ukształtował się na początku lat dziewięćdziesiątych jako jeden z efektów kształtowania się wspólnego rynku. Nie rezygnując z zachowania wyłącznego prawa krajów członkowskich do prowadzenia własnej polityki w zakresie podatku akcyzowego, w tym odnośnie wysokości stawek tego podatku, jednocześnie dążono do jak najmniejszego ograniczenia zasady swobodnego przepływu towarów. Umożliwiając w miarę swobodny handel towarami akcyzowymi jako podstawową zasadę przyjęto płatność podatku akcyzowego w państwie, w którym towar akcyzowy został wydany do konsumpcji, czyli został nabyty przez ostatecznego indywidualnego odbiorcę w celu jego zużycia.

Zasadniczo system akcyzy zharmonizowanej stosowany jest jednolicie, zarówno do operacji przewozowych, które mają miejsce na terytorium jednego kraju, jak również

w odniesieniu do miejsc wysyłki i przeznaczenia zlokalizowanych w różnych krajach wspólnoty. Przemieszczanie towarów objętych akcyzą zharmonizowaną odbywa się pomiędzy osobami i miejscami, które uzyskały autoryzację właściwych organów administracyjnych państwa członkowskiego.

W sytuacji znacznych różnic stawek podatku akcyzowego w państwach członkowskich Unii Europejskiej powstaje niebezpieczeństwo występowania oszustw, nieprawidłowości i innych zdarzeń powodujących ubytek należności budżetowych, w szczególności, w odniesieniu do państw, gdzie obowiązują stosunkowo wysokie stawki akcyzy. Nie chodzi tu tylko o unikanie płacenia podatku od towarów akcyzowych, możliwe są również inne niepożądane zdarzenia. Wobec braku granic celnych i granicznej kontroli celnej istnieje przykładowo potencjalne niebezpieczeństwo pokątnego wprowadzania towarów akcyzowych z terytorium innego kraju, w którym podatek został uiszczony, a gdzie stawka akcyzy na ten towar jest znacznie niższa.

Taka sytuacja powoduje konieczność stosowania i rozwijania technik kontroli i nadzoru nad przechowywaniem i przemieszczaniem towarów akcyzowych oraz płatnościami podatku.

Jednym z narzędzi wspomagających administrację państw członkowskich Unii Europejskiej przy realizowaniu funkcji kontrolnych zapewniających prawidłowe stosowanie przepisów dotyczących akcyzy zharmonizowanej jest System Wymiany Informacji Akcyzowej. Powszechnie stosuje się termin SEED, który jest akronimem od angielskiej nazwy – *System for Exchange of Excise Data*.

System SEED jest to elektroniczna baza danych zawierająca rejestr osób, które są uprawnionymi właścicielami składów podatkowych, handlowców zarejestrowanych dla celów podatku akcyzowego, jak również rejestr miejsc, które uzyskały status składów podatkowych. Każdy z krajów wspólnoty ma obowiązek prowadzić taką bazę danych, która zawiera informacje na temat wszystkich podmiotów uczestniczących w obrocie towarami objętymi akcyzą zharmonizowaną na terytorium Unii Europejskiej, a nie tylko podmiotów krajowych. Baza danych SEED zawierająca wspólny rejestr jest tworzona odrębnie w każdym z krajów UE poprzez comiesięczną wymianę danych. Przepisy wspólnotowe określają, że wymianie podlegają następujące informacje:

- numer identyfikacyjny osoby lub miejsca, wydany przez uprawniony organ,
- nazwa i adres osoby lub miejsca,
- kategorie towarów jakie mogą być przechowywane lub odbierane przez określoną osobę w określonym miejscu,
- adres właściwych organów, z którymi można się skontaktować, w celu otrzymania dodatkowych informacji,
- data wydania, a także ewentualnie cofnięcia ważności numeru identyfikacyjnego (informacja o charakterze fakultatywnym, udostępniana na żądanie).

Obecnie baza danych SEED zawiera informacje na temat ok.: 60 000 składów podatkowych, 50 000 właścicieli składów podatkowych oraz 17 000 zarejestrowanych handlowców, zlokalizowanych na terenie wszystkich państw członkowskich wspólnoty. Po wejściu do Unii Europejskiej Polski oraz pozostałych dziewięciu krajów kandydujących powyższy zasób informacji w bazie danych SEED zostanie wydatnie zwiększony.

Zawierając powyższy zasób informacji system ten umożliwia faktyczne stosowanie regulacji prawnych dotyczących zawieszeń płatności podatku akcyzowego.

Spośród funkcji, jakie są realizowane przy pomocy SEED należy wskazać trzy następujące: współpraca międzynarodowa umożliwiająca wymianę informacji, wspomaganie analizy ryzyka i kontroli w zakresie towarów akcyzowych dla krajowych organów administracji oraz zapewnienie pewności obrotu gospodarczego dla osób zaangażowanych w wymianę handlową towarami akcyzowymi.

Szczególnie istotna dla polskiej administracji celnej jest druga spośród wymienionych funkcji. System SEED jest jedynym obecnie, stosowanym w skali całej wspólnoty, narzędziem informatycznym pomocnym przy realizacji funkcji kontroli i nadzoru w dziedzinie akcyzy. Dostęp do informacji na temat składów podatkowych, ich właścicieli oraz zarejestrowanych handlowców da jednostkom operacyjnym administracji celnej możliwość typowania podmiotów, z których działalnością wiąże się szczególne ryzyko powstania nieprawidłowości. Baza danych SEED będąc rejestrem osób zaangażowanych w produkcję i handel towarami akcyzowymi porządkuje sferę wymiany handlowej tymi towarami na rynku europejskim oraz daje pewną przejrzystość w tej dziedzinie.

W celu realizacji zadań z tego zakresu terenowe służby kontrolne administracji celnej będą miały wgląd do zapisów umieszczonych w bazie danych SEED. Korzystanie z tych informacji będzie odbywało się wyłącznie na zasadzie przeglądania poszczególnych rekordów, bez możliwości modyfikacji lub dodawania nowych wpisów.

Należy również wskazać istotną rolę, jaką jest wpływanie na pewność obrotu gospodarczego. Realizacja tej funkcji będzie odbywała się w ten sposób, że polski przedsiębiorca, który nawiązał kontakt handlowy z podmiotem w innym kraju Unii Europejskiej, będzie mógł sprawdzić, czy jego kontrahent ma autoryzację w kraju przeznaczenia, a więc czy jest wiarygodny. W tym celu przedsiębiorca będzie musiał wystosować zapytanie do organu administracji celnej, zwracając się o informację, czy podmiot o danej nazwie i adresie ma autoryzację w określonym kraju i posiada określony status (skład podatkowy, właściciel składu podatkowego lub zarejestrowany handlowiec).

Ze względu na swój charakter system SEED ma stosunkowo ograniczoną funkcjonalność. Sam system nie zawiera informacji dotyczących poszczególnych transportów towarów akcyzowych, a jedynie uprawnionych podmiotów, przez co analiza ryzyka w zakresie akcyzy oparta jedynie na danych zawartych w systemie SEED może mieć ograniczo-

ny zakres. Również zasób wymienianych w tym systemie informacji oraz częstotliwość ich dokonywania jest często niewystarczająca i wymaga stosowania innych technik wymiany informacji. Z tego względu w Komisji Europejskiej oraz krajach członkowskich UE trwają obecnie prace nad Systemem Kontroli Przemieszczania Towarów Akcyzowych – EMCS (od angielskiej nazwy Excise Movement Control System). Planowany termin wprowadzenia tego systemu w krajach wspólnoty to 1 stycznia 2007 r. Nowy system usunie w dużej mierze ograniczenia, jakie istnieją obecnie i w sposób kompleksowy, przy pomocy informatycznego narzędzia, da możliwość nadzoru nad towarem akcyzowym przez cały czas, od momentu jego wysyłki do momentu dotarcia do miejsca przeznaczenia. Pozwoli to na daleko idące rozszerzenie zakresu analizy ryzyka i zapewni istotne ograniczenie możliwości powstawania nieprawidłowości w sferze obrotu handlowego towarami akcyzowymi.

Zbigniew SOBECKI
Naczelnik Wydziału
Systemu Wymiany
Informacji Akcyzowej

HARMONIZACJA PODATKÓW AKCYZOWYCH W UNII EUROPEJSKIEJ

Prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego Unii Europejskiej wymaga harmonizacji rozwiązań państw członkowskich w zakresie podatków pośrednich: podatku od wartości dodanej i akcyzy. Powyższe czynniki wyznaczają kierunki polityki podatkowej UE w zakresie podatków pośrednich. Podatki pośrednie zostały już ściśle zharmonizowane w Unii Europejskiej. Wspólnota Europejska nadal zamierza ulepszać ich regulację dostosowując ją do zmieniających się warunków społeczno – gospodarczych.

Wspólny system podatków akcyzowych w Unii Europejskiej został wprowadzony 1 stycznia 1993 r. wraz z rynkiem wewnętrznym. Jest on stosowany do trzech podstawowych kategorii wyrobów: wyrobów tytoniowych, alkoholu i napojów alkoholowych oraz olejów mineralnych.

ISTOTA SYSTEMU PODATKOWEGO UNII EUROPEJSKIEJ

System podatkowy Unii Europejskiej tworzy 15 krajowych systemów podatkowych państw członkowskich. Unia Europejska jako organizacja nie posiada prawa nakładania podatków. Ponadto decyzje w sprawach podatkowych wymagają jednomyślności państw członkowskich. Państwa członkowskie do chwili obecnej wyraziły zgodę na ścisłe ujednolicenie ich rozwiązań podatkowych w zakresie podatków pośrednich (VAT i akcyzy). Natomiast w zakresie podatków bezpośrednich państwa członkowskie broniły swojej suwerenności i w konsekwencji zostały zharmonizowane na poziomie wspólnotowym tylko pewne aspekty opodatkowania spółek.

Wymóg jednomyślności w sprawach podatkowych jest bardzo krytykowany. W związku z rangą spraw podatkowych oraz rozbieżnymi interesami państw członkowskich w niektórych przypadkach jest bardzo trudno uzyskać zgodę wszystkich państw członkowskich na przyjęcie rozwiązań podatkowych na poziomie wspólnotowym. Planowane przystąpienie nowych państw do Unii Europejskiej dodatkowo utrudni osiągnięcie konsensusu. Dlatego też są zgłaszane postulaty, aby wymóg jednomyślności w sprawach podatkowych zastąpić kwalifikowaną większością głosów.

ISTOTNE CECHY WSPÓLNOTOWEGO SYSTEMU PODATKOWEGO
- SUBSYDIARNY CHARAKTER POLITYKI PODATKOWEJ UNII EUROPEJSKIEJ
- WYMÓG JEDNOMYŚLNEGO PODEJMOWANIA DECYZJI PRZEZ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE W SPRAWACH PODATKOWYCH
- BRAK PODATKÓW WSPÓLNOTOWYCH

(z wyjątkiem podatku od wynagrodzeń unijnych funkcjonariuszy)

POSTANOWIENIA TWE W ODNIESIENIU DO PODATKÓW AKCYZOWYCH

Problematyka podatków pośrednich (VAT i AKCYZA) jest regulowana przez pierwotne prawo wspólnotowe, tj. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE) w art. 90-93 (ex 95-99):

- Art. 90-91 (ex 95-96) TWE wprowadzają **zakaz stosowania pośredniego opodatkowania jako środka bezpośrednio lub pośrednio dyskryminującego towary z innych państw członkowskich**;
- Art. 93 (ex 99) TWE określa **zakres harmonizacji rozwiązań prawnych państw członkowskich w dziedzinie opodatkowania pośredniego (podatku od wartości dodanej oraz podatku akcyzowego) na taki, w jakim harmonizacja jest konieczna do zapewnienia ustanowienia i funkcjonowania rynku wewnętrznego**.

Przepisy TWE statuują zatem zasadę neutralności fiskalnej w handlu wewnątrzwspólnotowym, którą

PODATKI W UNII EUROPEJSKIEJ			
PODATKI POŚREDNIE		PODATKI BEZPOŚREDNIE	
Ściśle zharmonizowane		Zharmonizowane w niewielkim stopniu	
VAT (czyli polski podatek od towarów i usług)	**AKCYZA** (podatek akcyzowy)	**PIT** (podatek dochodowy od osób fizycznych)	**CIT** (podatek dochodowy od osób prawnych)
• wspólnotowy system VAT oparty na Szóstej Dyrektywie • ścisła harmonizacja	• wspólnotowy system akcyzowy stosowany do trzech kategorii wyrobów zharmonizowanych: 1) alkoholi i wyrobów alkoholowych, 2) olejów mineralnych 3) wyrobów tytoniowych	• jego regulacja w UE jest pozostawiona państwom członkowskim	• na poziomie wspólnotowym są zharmonizowane tylko pewne aspekty opodatkowania spółek
Wpływy z VAT zasilają wspólnotowy budżet		**Wpływy z tych podatków nie zasilają wspólnotowego budżetu**	
Unia Europejska planuje : ◆ uproszczenie podatków pośrednich ◆ przystosowanie ich regulacji do zmieniających się warunków prowadzenia działalności na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej ◆ przejście do systemu docelowego VAT (opodatkowanie VAT transakcji w państwie pochodzenia towarów) jako cel długoterminowy ◆ reformę opodatkowania akcyzą energii - założenia aktu prawnego stanowiącego podstawę tej reformy zostały zaakceptowane przez Radę ECOFIN (ministrów ds. finansowych UE)		**Unia Europejska planuje:** ◆ wprowadzenie wspólnotowych regulacji opodatkowania oszczędności ◆ wielką reformę opodatkowania CIT spółek, bowiem różnice w efektywnym opodatkowaniu pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi sięgają 30%. Jednym z jej założeń jest przyjęcie ujednoliconej podstawy opodatkowania dla spółek działających na Rynku Wewnętrznym.	

zapewniają zasady niedyskryminacji podatkowej oraz harmonizacja praw państw członkowskich w zakresie podatków pośrednich i bezpośrednich. Z postanowień Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską wynika, iż rozwiązania krajowe poszczególnych państw członkowskich winny zapewniać realizację fundamentalnych swobód rynku wewnętrznego.

- ELIMINACJĘ DYSKRYMINACYJNEGO POŚREDNIEGO OPODATKOWANIA IMPORTOWANYCH TOWARÓW (art. 90-91 (ex 95-96)) TWE
- HARMONIZACJĘ PODATKÓW POŚREDNICH (art. 93 (ex 99)) TWE

VAT **AKCYZA**

Harmonizacja akcyz w Unii Europejskiej

Pierwsze koncepcje **harmonizacji akcyz w Unii** pojawiły się w latach 60 – tych. Konieczność harmonizacji podatku akcyzowego w Unii Europejskiej wynikała z następujących powodów:

1) **występowania różnic w zakresie opodatkowania akcyzą między poszczególnymi krajami**, które prowadzą do zakłóceń konkurencji na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej.
2) **powołania rynku wewnętrznego Unii Europejskiej i zniesienia granic celnych na tym rynku z dniem 1 stycznia 1993 r**. Zmiany te wpłynęły na konieczność wprowadzenia nowego wspólnotowego systemu akcyzowego w Unii Europejskiej. W warunkach braku granic celnych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej, państwa członkowskie zostały pozbawione dotychczasowych możliwości kontrolowania obrotu wyrobami akcyzowymi. Wprowadzony nowy wspólnotowy system podatku akcyzowego, z jednej strony umożliwia państwom członkowskim właściwy pobór akcyzy, a z drugiej – zapewnia swobodny przepływ wyrobów akcyzowych na rynku wewnętrznym.

Zakres regulacji akcyz w prawie wspólnotowym

Dyrektywa horyzontalna

Najważniejszym aktem prawa wspólnotowego w zakresie regulacji akcyz w Unii Europejskiej jest **Dyrektywa Rady 92/12/EWG z dnia 25 lutego 1992r. w sprawie przepisów ogólnych dotyczących wyrobów podlegających opodatkowaniu podatkiem akcyzowym oraz w sprawie składowania, przepływu i nadzorowania takich wyrobów**.

Wspólny system podatków akcyzowych w Unii Europejskiej jest stosowany do trzech podstawowych kategorii wyrobów, **zwanych wyrobami akcyzowymi zharmonizowanymi**:

1. **olejów mineralnych,**
2. **alkoholu i napojów alkoholowych i**
3. **wyrobów tytoniowych.**

Prawo Unii Europejskiej w zakresie podatku akcyzowego przewiduje:

1. **harmonizację struktury podatku,**

2. **harmonizację stawek podatku oraz**

3. **ujednolicenie w odniesieniu do przemieszczania wyrobów akcyzowych zharmonizowanych na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej w przypadku:**
   - **zawieszenia akcyzy** → procedurę zawieszenia poboru akcyzy stosowaną do produkcji, przetwarzania, magazynowania, odbierania i wysyłania wyrobów akcyzowych zharmonizowanych w składzie podatkowym oraz przemieszczania wyrobów akcyzowych zharmonizowanych pomiędzy składami podatkowymi w obrocie krajowym i wewnątrzwspólnotowym;
   - **zapłacenia akcyzy** → procedurę zapłaconej akcyzy stosowaną do przemieszczania wyrobów akcyzowych zharmonizowanych z zapłaconą akcyzą.

Należy podkreślić, iż Dyrektywa 92/12/EWG, zwana dyrektywą horyzontalną, reguluje wyłącznie zasady opodatkowania akcyzą wyżej wymienionych **wyrobów akcyzowych zharmonizowanych**.

Problematyka opodatkowania **wyrobów akcyzowych niezharmonizowanych** leży w gestii państw członkowskich, z zastrzeżeniem, iż krajowe regulacje państw członkowskich w zakresie akcyzy nie mogą prowadzić do formalności w handlu między państwami członkowskimi, a tym samym naruszać fundamentalnych swobód rynku wewnętrznego, w szczególności swobodnego przepływu towarów (v. art. 3 ust. 3 Dyrektywy 92/12/EWG). Wyrobami akcyzowymi niezharmonizowanymi są między innymi samochody.

Wspólnotowy system podatku akcyzowego

Zgodnie z Dyrektywą 92/12/EWG opodatkowaniu podatkiem akcyzowym podlega **produkcja wyrobów akcyzowych zharmonizowanych na terytorium Wspólnoty** i **ich import na terytorium Wspólnoty**. Jednakże podatek staje się wymagalny dopiero z chwilą „wydania do szeroko rozumianej konsumpcji" lub „wykazania ubytków" w wyrobach akcyzowych zharmonizowanych.

Kluczową instytucją wspólnotowego systemu podatku akcyzowego są **składy podatkowe**. Skład podatkowy to miejsce, gdzie osoba fizyczna lub prawna, upoważniona przez właściwe władze państwa członkowskiego miejsca usytuowania składu (tzw. podmiot prowadzący skład) może produkować, przetwarzać, składować, otrzymywać i wysyłać wyroby akcyzowe – zgodnie z warunkami ustalonymi przez państwo członkowskie – zaś podatek akcyzowy jest zawieszony (nie staje się wymagalny). Jest to tzw. **„procedura zawieszenia poboru podatku/akcyzy"**.

Dyrektywa 92/12/EWG przewiduje stosowanie procedury zawieszenia poboru akcyzy między innymi w odniesieniu do następujących sytuacji przemieszczania wyrobów akcyzowych zharmonizowanych:

1) między składami podatkowymi na terytorium danego państwa członkowskiego i składami podatkowymi w różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej;
2) ze składu podatkowego w danym państwie członkowskim do zarejestrowanego handlowca w innym państwie członkowskim;
3) ze składu podatkowego w danym państwie członkowskim do niezarejestrowanego handlowca w innym państwie członkowskim.

Dopiero zakończenie tej procedury, określane przez dyrektywę jako **szeroko rozumiane „wydanie do konsumpcji" wyrobów akcyzowych zharmonizowanych** skutkuje tym, że podatek staje się wymagalny. Przykładem wydania do konsumpcji wyrobów akcyzowych zharmonizowanych będzie sprzedaż przez produ-

centa piwa z prowadzonego składu podatkowego tego wyrobu sprzedawcy detalicznemu.

Opodatkowanie wyrobów akcyzowych w przypadku ich przemieszczania między państwami członkowskimi jest zasadniczo oparte na zasadzie **opodatkowania w kraju przeznaczenia**. Powyższe rozwiązanie oznacza w praktyce, że wyroby akcyzowe są opodatkowane według **stawek państwa, gdzie następuje ich finalna konsumpcja**.

Dyrektywy strukturalne

Szczegółowe przepisy w zakresie struktury i stawek podatku akcyzoweg wyrobów akcyzowych zharmonizowanych takich jak oleje mineralne, wyroby tytoniowe oraz alkohol i napoje alkoholowe wynikają z dyrektyw strukturalnych. Należy zaznaczyć, iż prawo wspólnotowe wprowadza wyłącznie minimalne stawki na poszczególne wyroby akcyzowe zharmonizowane. Państwa członkowskie powyżej poziomów minimalnych mogą dowolnie kształtować wysokość stawek.

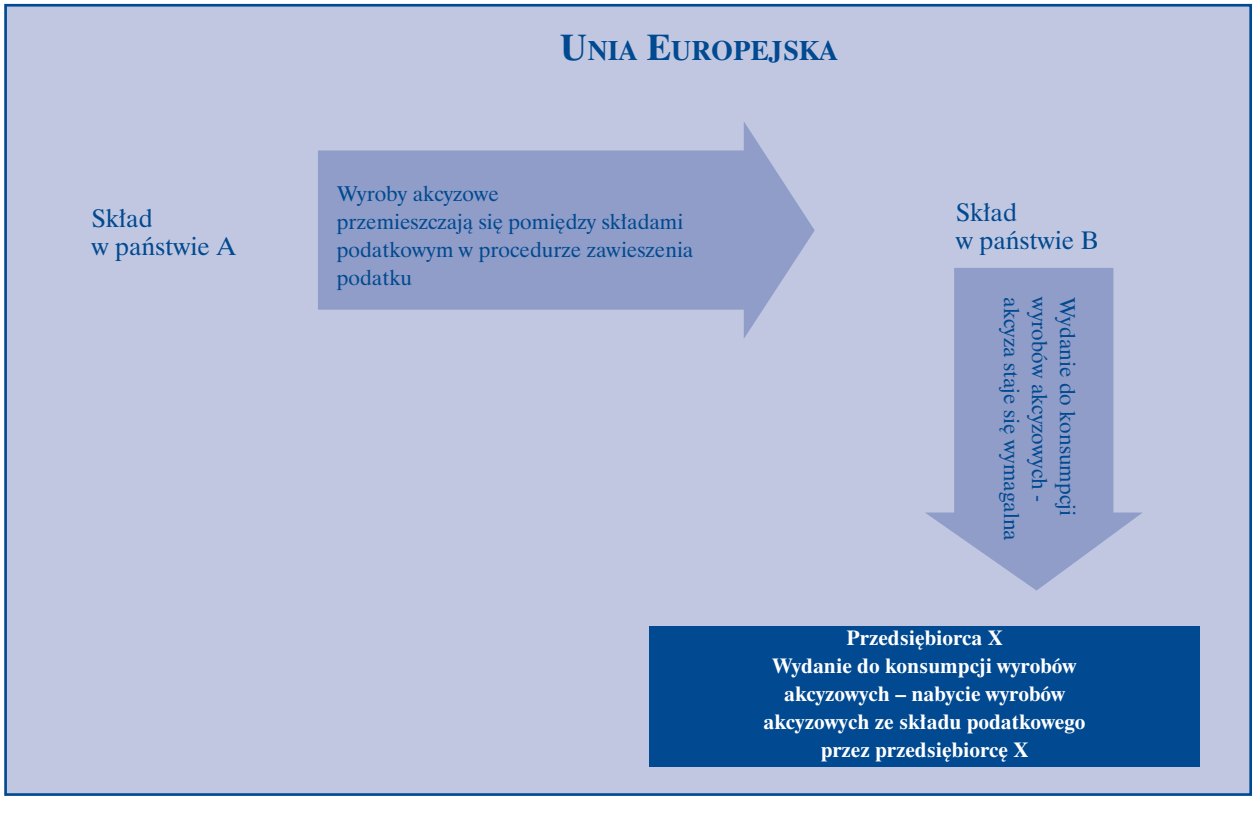
Podsumowanie *acquis communautaire* w zakresie akcyzy

Tabela na stronie następnej zawiera zestawienie aktów prawa wspólnotowego odnoszących się do problematyki podatku akcyzowego w Unii Europejskiej.

Plany Unii Europejskiej w zakresie regulacji akcyz

Prawo wspólnotowe w zakresie regulacji akcyz będzie ewoluowało. Powyższe jest związane ze strategią gospodarczą Unii Europejskiej – przyjętą przez Radę UE w Lizbonie – dotyczącą przekształcenia wspólnotowej gospodarki w najbardziej konkurencyjną na świecie przed 2010 r.

Halina BRZOZOWSKA
Naczelnik Wydziału ds. Harmonizacji Podatku Akcyzowego w Departamencie Podatku Akcyzowego
Anna STĘPNIAK
starszy specjalista w Wydziale ds. Harmonizacji Podatku Akcyzowego w Departamencie Podatku Akcyzowego

Bibliografia:

1. S. Cnossen, Excise tax policy and administration, Rotterdam, Erasmus University, 2002
2. S. Cnossen, Tax policy in the European Union. A review of issues and Options, OCFEB 2001, str. 35 i nast.
3. Bogumił Brzeziński, Jan Głuchowski, Cezary Kosikowski, Harmonizacja prawa podatkowego Unii Europejskiej i Polski, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1998
4. T. Lyons, National excise duties and the internal market, The EC Tax Journal, Vol. 2, 1997, Issue 3, str. 149 i nast.
5. B. Terra, P. Wattel, European Tax Law, Kluwer Law International, London – Boston – The Hague, 2002

TRAKTAT USTANAWIAJĄCY WSPÓLNOTĘ EUROPEJSKĄ (TWE) ART. 90-93 (EX 95-99)

ZAKAZ DYSKRYMINACYJNEGO POŚREDNIEGO OPODATKOWANIA WYROBÓW AKCYZOWYCH Z INNYCH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

AKCYZOWA KONSTYTUCJA – DYREKTYWA HORYZONTALNA

Dyrektywa Rady 92/12/EWG z dnia 25 lutego 1992r. w sprawie przepisów ogólnych dotyczących wyrobów podlegających opodatkowaniu podatkiem akcyzowym oraz w sprawie składowania, przepływu i nadzorowania takich wyrobów (OJ L 076, 23.03.1992, p. 1 ze zm.)

I. DYREKTYWY REGULUJĄCE POSZCZEGÓLNE WYROBY AKCYZOWE ZHARMONIZOWANE

Dany wyrób akcyzowy zharmonizowany	Dyrektywy dotyczące poszczególnych wyrobów akcyzowych zharmonizowanych
I. Wyroby tytoniowe	1. Dyrektywa Rady 92/79/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie ujednolicenia podatków od papierosów (OJ L 316 31.10.1992, p. 8 ze zm.) 2. Dyrektywa Rady 92/80/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie ujednolicenia podatków od wyrobów tytoniowych innych niż papierosy (OJ L 316 31.10.1992, p. 10 ze zm.) 3. Dyrektywa Rady 95/59/WE z dnia 27 listopada 1995 r. w sprawie podatków innych niż podatki obrotowe, które wpływają na konsumpcję wyrobów tytoniowych (OJ L 291 06.12.1995, p. 40 ze zm.) 4. Dyrektywa Rady 99/81/WE z dnia 29 lipca 1999r. zmieniająca Dyrektywę 92/79/EWG w sprawie ujednolicenia podatków od papierosów, Dyrektywę 92/80/EWG w sprawie ujednolicenia podatków od wyrobów tytoniowych innych niż papierosy i Dyrektywę 95/59/WE w sprawie podatków innych niż podatki obrotowe, które wpływają na konsumpcję wyrobów akcyzowych (OJ L 211 11.08.1999, p. 47) 5. Dyrektywa Rady 2002/10/WE z dnia 12 lutego 2002 r. zmieniająca dyrektywy 92/79/EWG, 92/80/EWG i 95/59/WE odnośnie struktury i stawek podatku akcyzowego stosowanego na wyroby tytoniowe.
Wyroby alkoholowe	1. Dyrektywa Rady 92/83/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie harmonizacji struktury podatków akcyzowych od alkoholu i napojów alkoholowych (OJ L 316, 31.10.1992, p. 1) 2. Dyrektywa Rady 92/84/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie zbliżenia stawek podatków akcyzowych od alkoholi i napojów alkoholowych (OJ L 316, 31.10.1992, p. 29)
Oleje mineralne	1. Dyrektywa Rady 92/81/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie ujednolicenia struktur podatków akcyzowych od olejów mineralnych (OJ L 316 31.10.1992, p.12 ze zm.) 2. Dyrektywa Rady 92/82/EWG z dnia 19 października 1992 r. w sprawie ujednolicenia stawek podatków akcyzowych od olejów mineralnych (OJ L 316 31.10.1992, p. 46 ze zm.) 3. Dyrektywa Rady 94/74/WE zmieniająca Dyrektywę Rady 92/12/EWG sprawie przepisów ogólnych dotyczących wyrobów podlegających opodatkowaniu podatkiem akcyzowym oraz w sprawie składowania, przepływu i nadzorowania takich wyrobów , Dyrektywę 92/81/EWG w sprawie ujednolicenia struktur podatków akcyzowych od olejów mineralnych i Dyrektywę 92/82/EWG w sprawie ujednolicenia stawek podatków akcyzowych od olejów mineralnych (OJ L 365 31.12.1994, p. 46)

II. ROZPORZĄDZENIA DOTYCZĄCE AKCYZY	
Zakres regulacji	Rozporządzenie
Dokument AAD dla przemieszczania wyrobów akcyzowych zharmonizowanych w procedurze zawieszenia poboru akcyzy	Rozporządzenie Komisji Nr 2719/92/EWG z dnia 11 września 1992 roku w sprawie towarzyszących dokumentów administracyjnych przy przywozie towarów podlegających podatkowi akcyzowemu w przypadku zawieszenia tego podatku (OJ L 276, 19.09.1992, str. 1 z późn. zm.)
Uproszczony dokument towarzyszący dla przemieszczania wyrobów akcyzowych z zapłaconą akcyzą	Rozporządzenie Komisji Nr 3649/92/EWG z dnia 17 grudnia 1992 roku w sprawie uproszczonego dokumentu towarzyszącego dla przewozu wewnątrz wspólnoty towarów podlegających podatkowi akcyzowemu, wydanych do konsumpcji w państwie członkowskim wysyłki (OJ L 369, 18.12.1992, str. 17)
Wzór zwolnienia z akcyzy	Rozporządzenie Komisji 31/96/EWG z dnia 10 stycznia 1996 roku dotyczące świadectwa zwolnienia z podatku akcyzowego (OJ L 008, 11.01.1996, str. 11)
Wzajemne uznawanie procedur skażania alkoholu	Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 3199/93 z dnia 22 listopada 1993r. w sprawie wzajemnego uznawania procedur skażania alkoholu do celów zwolnienia z podatku akcyzowego (OJ L 288, 23.11.1993 ze zm.)
III. DECYZJE DOTYCZĄCE AKCYZY	
Zakres regulacji	Decyzja
Wspólny znacznik fiskalny	Decyzja Komisji z dnia 13 lipca 2001r. 2001/574/WE ustanawiająca wspólny znacznik fiskalny dla oleju napędowego i nafty (OJ L 2003, 28.07.2001, str. 20)
IV. ZALECENIA DOTYCZĄCE AKCYZY	
Zakres regulacji	Zalecenie
Zasady wydawania zezwoleń prowadzącym składy podatkowe	Zalecenie 2000/789/WE z dnia 29 listopada 2000r. ustalające wytyczne w zakresie przyznawania zezwoleń prowadzącym składy podatkowe zgodnie z Dyrektywą Rady 92/12/EWG w odniesieniu do wyrobów podlegających opodatkowaniu podatkiem akcyzowym (C (2000) 3355) (OJ L 314, 14.12.2000, str. 29)

Tak przebiegały negocjacje o członkostwo Polski w Unii Europejskiej –

Nazwa obszaru negocjacyjnego	Tymczasowe zamknięcie negocjacji
Edukacja, kształcenie i młodzież	29.10.1998
Nauka i badania	29.10.1998
Małe i średnie przedsiębiorstwa	10.11.1998
Statystyka	19.04.1999
Ochrona konsumentów i zdrowia	19.05.1999
Polityka przemysłowa	19.05.1999
Telekomunikacja i technologie informacyjne	19.05.1999
Stosunki zewnętrzne	12.11.1999
Unia gospodarcza i walutowa	07.12.1999
Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	06.04.2000
Kontrola finansowa	14.06.2000
Swobodny przepływ usług	14.11.2000
Kultura i polityka audiowizualna	04.12.2000
Unia celna	29.03.2001
Polityka społeczna i zatrudnienie	01.06.2001
Energia	27.07.2001
Prawo spółek	28.11.2001
Swobodny przepływ towarów	28.11.2001
Swobodny przepływ osób	21.12.2001
Podatki	21.03.2002
Swobodny przepływ kapitału	21.03.2002
Instytucje	22.04.2002
Polityka transportowa	10.06.2002
Rybołowstwo	10.06.2002
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne	30.07.2002
Polityka regionalna	01.10.2002
Finanse i budżet	13.12.2002
Polityka konkurencji	13.12.2002
Rolnictwo	13.12.2002
Środowisko	13.12.2002

– zakończone ostatecznie 13 grudnia 2002 roku w Kopenhadze.
16 kwietnia 2003 roku Polska podpisała w Atenach
Traktat Akcesyjny.